

Anuari 2009 del Tercer Sector Social de Catalunya

Taula d'entitats
del Tercer Sector Social
de Catalunya

Observatori
del Tercer Sector

Anuari 2009 del Tercer Sector Social de Catalunya

EDITAT PER

Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, www.tercersector.cat
Observatori del Tercer Sector, www.observatoritercersector.org

AUTOR

Observatori del Tercer Sector

COORDINACIÓ I DIRECCIÓ

Pau Vidal, Núria Valls i Ana Villa

EQUIP DE TREBALL

Núria Arlàndez, Luis Miguel Artieda, Rocío Cáceda, Ruth Gonzàlez, Laia Grabulosa, Olalla Miret, Cristina Simon i Laura Terradas.

COL·LABORADORS/ES

Jaume Albaigès, Borja Castellet, Maria Escoda, Elba Fuster, Martina Gurri, Carla Marimon, Maria Martínez, Chiara Pellegrino, Núria Perramón, Aida Rodes, Marta Sànchez, Joan Segarra i Marta Xarles.

COMITÈ CIENTÍFIC

Carles Barba, Víctor Bayarri, Àngel Castiñeira, Toni Codina, Teresa Crespo, Adolf Díaz, Carme Gómez, Laia Grabulosa, Oriol Homs, João Lobo, Salvador Maneu, Eulàlia Mas, Teresa Montagut, Isabel Monraveta, Júlia Montserrat, Josep Maria Pascual, Francesc Pérez, Rafael Ruiz, Joan Subirats, Rosa Suñol, Núria Valls, Ricard Valls, Pau Vidal, i Ana Villa.

COMITÈ TÈCNIC

Carles Barba, Toni Codina, Teresa Crespo, Felisa Pérez, Pau Vidal i Ana Villa.

CONCEPCIÓ GRÀFICA I DISSENY

Pau de Riba

MAQUETACIÓ

Suport Associatiu – Fundació Catalana de l'Esplai (L'Esplai)

IMPRÈS A AMPANS

DIPÒSIT LEGAL B-29142-2009

ISSN 2013-522X

Aquesta publicació està pensada per a la seva màxima difusió i vol contribuir a la millora del tercer sector social. S'autoritza la distribució, còpia i reutilització sempre que es faci sense ànim de lucre i reconeixent l'autoria. La publicació es pot descarregar gratuïtament a www.anuaritercersectorsocial.cat.

Índex

Presentacions	10
Introducció	12
Els antecedents	14
Llibre blanc del tercer sector civico-social	14
Constitució de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya	14
Canvis legislatius	15
Els congressos del Tercer Sector Social de Catalunya	17
Acció de govern	18
Accions des de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya	20
I. El procés de realització de l'Anuari	22
1. Les organitzacions impulsores de l'Anuari	24
1.1. Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya.....	24
1.2. Observatori del Tercer Sector	25
1.3. Acord de col·laboració	26
2. Els objectius i la periodicitat	27
2.1. Objectius	27
2.2. Periodicitat.....	27
3. Els òrgans de seguiment	29
3.1. Comitè Científic	29
3.2. Comitè Executiu.....	30
4. La metodologia i l'equip	31
4.1. Fase I. Identificació de l'univers	31
4.2. Fase II: Treball de camp	32
4.3. Fase III. Anàlisi de la informació i elaboració de l'informe.....	34
4.4. L'equip	35

5. La implicació i la participació dels diferents agents	37
5.1. Participació	37
5.2. Elements de comunicació	38
II. L'estructura i l'abast del Tercer Sector Social	40
6. La definició	42
6.1. Tercer Sector	42
6.2. Tercer Sector Social	42
6.3. Actors de l'acció social	43
7. Els col·lectius, les activitats i l'estructuració del sector	46
7.1. Col·lectius de persones destinatàries	46
7.2. Activitats desenvolupades	49
7.3. El procés d'organització del Tercer Sector Social català	53
8. Les xifres globals	55
9. L'àmbit territorial	59
9.1. Distribució territorial i abast territorial de les entitats	59
9.2. Centres i delegacions de les organitzacions	59
10. Els trets característics	63
10.1. Forma jurídica de les entitats	63
10.2. Antiguitat de les organitzacions	65
III. Gestió i funcionament de les organitzacions del Tercer Sector Social	68
11. Les persones remunerades i el voluntariat	70
11.1. Composició dels equips	70
11.2. Perfil dels equips	72
11.3. Antiguitat dels equips	75
11.4. Desenvolupament dels equips	76
11.5. Evolució dels equips i previsions	77
11.6. Polítiques de gestió de persones	78
11.7. Reptes	79
12. Els recursos econòmics	82
12.1. Volum econòmic i pressupostari	82
12.2. Tipus de finançament	83
12.3. Anàlisi dels ingressos	84
12.4. Anàlisi de les despeses	88
12.5. Ús d'instruments de gestió de la tresoreria	89
12.6. Reptes	90

13. El treball per a la millora del funcionament organitzatiu	92
13.1. Estructuració organitzativa	92
13.2. Planificació estratègica.....	93
13.3. Qualitat i avaluació	94
13.4. Mesura de l'impacte	96
13.5. Comunicació	97
13.6. Ús de les TIC en la gestió	100
13.7. Reptes	101
14. Els òrgans de govern	104
14.1. Composició	104
14.2. Funcions i responsabilitats	105
14.3. Dedicació i implicació	106
14.4. Processos de renovació	107
14.5. Reptes	108
15. La transparència i la rendició de comptes	110
15.1. Importància de la confiança social.....	110
15.2. Conceptes	110
15.3. Auditoria econòmica	112
15.4. Relacions amb els col·lectius involucrats	112
15.5. Reptes	114
IV. El Tercer Sector Social a la societat relacional	116
16. La societat relacional	118
17. Les relacions entre les entitats	119
17.1. Pertinença a les organitzacions de segon nivell	119
17.2. Rols de les entitats de segon nivell	122
17.3. Motivacions	123
17.4. Criteris d'incorporació de les entitats de segon nivell	124
17.5. Relacions amb altres organitzacions	125
17.6 Reptes	126
18. La relació amb les Administracions Públiques	128
18.1. Tipus de relacions	128
18.2. Accés a les subvencions i la contractació pública	130
18.3. Reptes	131

19. La relació amb el món empresarial	133
19.1. Treball per a les relacions de col·laboració.....	133
19.2. Tercer Sector Social i món empresarial	134
19.3. Reptes	135
V. Conclusions i perspectives	138
20. Dotze idees sobre el Tercer Sector Social el 2009.....	140
20.1. El creixement del Tercer Sector Social.....	140
20.2. El paper creixent de les entitats de segon i tercer nivell	140
20.3. El reconeixement del rol del Tercer Sector Social	141
20.4. La necessitat d'un finançament adequat i estable	141
20.5. La funció social en la prestació de serveis.....	142
20.6. La mobilització social i la participació	142
20.7. El voluntariat com a element d'identitat	143
20.8. La construcció d'un marc laboral per a l'acció social.....	143
20.9. El bon govern de les organitzacions del Tercer Sector Social	144
20.10. La transparència i la qualitat a les organitzacions del Tercer Sector Social	144
20.11. L'impacte de les TIC: millora de la comunicació, la participació i la gestió	145
20.12. Avançar cap a un nou paradigma relacional amb l'Administració Pública.....	145
VI. Annexos	146
Annex I. Fitxa tècnica de l'Anuari 2009.....	148
Annex II. Qüestionari.....	149
Annex III. Bibliografia	158
Annex IV. Índex de taules	160
Annex V. Índex de gràfics.....	161

Presentació

L'Anuari del Tercer Sector Social, una recerca contínua per a millorar

Han passat gairebé set anys de la publicació del Llibre blanc del tercer sector cívico-social. Dos anys abans, el Govern de la Generalitat de Catalunya d'aleshores, havia acollit la proposta d'un grup d'entitats de fer visible una de les realitats més significatives i identificadores del nostre país: l'existència d'un ampli i divers teixit associatiu compromès amb la vida col·lectiva i d'una manera especial, amb els més febles i vulnerables.

El *Llibre blanc* va radiografiar per primera vegada aquesta realitat, la va dimensionar i caracteritzar i, a més a més, va dibuixar escenaris desitjables de futur.

Aquella iniciativa va estimular el procés que va dur el juliol de 2003 a constituir la Taula d'entitats del Tercer Sector Social, un espai compartit i representatiu de les entitats no lucratives catalanes que es van comprometre a treballar plegades per una societat més inclusiva i un tercer sector més sòlid, autònom i estructurat.

Des de llavors s'ha fet molt recorregut. El nou Estatut i la nova Llei de Serveis Socials han incorporat la realitat del Tercer Sector Social. La Taula ha organitzat amb èxit dos congressos que han generat cohesió interna i projecció externa. Ha definit un Pla Estratègic del sector, ha establert un compromís

per la qualitat i la transparència, ha promogut avenços en el marc laboral, ha assolit un important espai de representació i interlocució amb les administracions públiques, els partits, els sindicats, el món del pensament i els mitjans de comunicació. Els governs de la Generalitat posteriors han concretat consegüentment, polítiques integrals de reforçament del sector com el Pla Nacional d'Associacionisme i Voluntariat i el Pla de Suport al Tercer Sector Social. En aquests anys, el sector ha crescut, ha madurat i la societat l'ha anat identificant i reconeixent més i millor.

La recerca del *Llibre blanc* va estar realitzada des del Centre d'Estudis de Temes Contemporanis, i també va generar el naixement de l'Observatori del Tercer Sector, una iniciativa que s'ha anat configurant com el centre de referència en la recerca sobre el tercer sector i la seva realitat.

Des de la Taula i l'Observatori, animats i orientats per experiències d'altres països, vàrem compartir la necessitat de donar continuïtat a aquell esforç puntual de l'any 2002 i vàrem decidir promoure la realització d'un informe periòdic que permetés analitzar, de forma estable i continuada, l'evolució del tercer sector social al nostre país i avaluar-ne els seus avenços.

L'Anuari 2009 que presentem ara és la primera realització d'aquesta seqüència que ens hem proposat elaborar cada dos anys, a més d'altres activitats vinculades. La nostra pretensió

és que esdevingui una eina útil, en primer lloc per les entitats del sector i els milers de persones que en formen part, però també per a les administracions públiques, pels mitjans de comunicació i per a totes les institucions i organitzacions del país interessades en fomentar la participació de la ciutadania en la vida col·lectiva i compromeses amb la inclusió i la cohesió social. Més enllà d'aquesta publicació, volem que l'Anuari esdevingui un estri de coneixement i d'anàlisi per a la millora del sector i el seu dinamisme.

Per acabar, volem tenir paraules d'agraïment a més de l'equip tècnic i professional que l'ha realitzat, també per a totes aquelles centenars de persones, entitats i institucions que han cregut en el projecte, que hi han participat i que l'han fet possible. L'Anuari és en aquest sentit un projecte compartit del què ens podem sentir molt satisfets. Esperem que us interessi i que el gaudiu!

Carles Barba

President
Taula d'entitats del
Tercer Sector Social de
Catalunya

Pau Vidal

Coordinador
Observatori del
Tercer Sector

Introducció

L'Anuari 2009 del Tercer Sector Social és fruit de la recerca que s'ha realitzat entre gener del 2008 i maig del 2009. Aquesta publicació recull els principals resultats del treball de camp tant quantitatiu com qualitatiu.

La publicació s'ha estructurat en sis grans parts:

Prèviament, en el mateix apartat de la Presentació i la Introducció, s'ha desenvolupat un capítol d'Antecedents on s'explica els fets més rellevants que han tingut lloc durant aquest últims anys i que han tingut impacte en el Tercer Sector Social.

I. El procés de realització de l'Anuari: en aquest apartat es desenvolupa com s'ha fet la recerca i quines han estat les organitzacions impulsores.

II. L'estructura i abast del Tercer Sector Social: inclou la definició de Tercer Sector Social que s'ha utilitzat en l'estudi i les principals dades i característiques que el configuren.

III. Les organitzacions del Tercer Sector Social: on s'han analitzat els principals elements de funcionament de les organitzacions socials (les persones, els recursos econòmics, la millora en el funcionament organitzatiu, òrgans de govern, la comunicació i la transparència i rendició de comptes).

IV. El Tercer Sector Social a la societat relacional: en aquest apartat s'estudien els diferents nivells de relacions que s'estableixen entre el sector i amb els altres agents socials.

V. Conclusions i perspectives: fruit de la reflexió i l'anàlisi de les dades de la recerca s'exposen les principals idees clau sobre la situació actual del Tercer Sector Social.

VI. Annexos: en aquesta part es recull la informació més tècnica de la recerca.

La informació actualitzada de les entitats socials permet comparar i analitzar les diferències en relació a les dades del *Llibre blanc*. En la publicació a l'hora de realitzar la comparativa s'ha utilitzat la referència de l'any de publicació del *Llibre blanc* (2003) i l'actualitat per fer esment de les dades recollides en aquest estudi. Cal tenir en compte que les dades corresponen a diferents moments en el temps pel que fa a la seva recollida.

La informació que es recull en l'Anuari 2009 és tant quantitativa com qualitativa en funció de l'anàlisi dels diferents temes i les aportacions de les persones i entitats que han participat en la recerca.

Les dades que apareixen en aquesta publicació són les més rellevants i significatives i permeten tenir una visió global de l'actualitat del Tercer Sector Social. A partir de la informació recollida

	Dades econòmiques de les entitats	Realització del treball de camp	Any de publicació
Llibre blanc del tercer sector civico-social	2000	2001	2003
Anuari 2009 del Tercer Sector Social	2007	2008	2009

es poden extreure anàlisis més específiques. Posteriorment, l'explotació de les dades servirà per realitzar informes sectorials i territorials alhora que es posen a disposició d'altres investigadors per recerques futures.

L'Anuari 2009 del Tercer Sector Social ha estat possible gràcies a la implicació i complicitat de moltes persones i entitats que han cregut, des del principi, en la rellevància de disposar d'informació i coneixement sobre el Tercer Sector Social.

Volem agrair molt sincerament la participació en aquest projecte de totes les organitzacions que han contestat el qüestionari, de les persones que han estat entrevistades, de les entitats de segon nivell que s'han implicat en la difusió i el seguiment

del treball de camp, de totes les administracions públiques i institucions que han facilitat informació i han donat el seu suport. I molt especialment a les persones que han format part de l'equip de la recerca, del Comitè Tècnic i del Comitè Científic. Moltes gràcies a tots i totes.

Finalment, volem destacar i agrair el suport de les institucions que han fet possible l'Anuari 2009 des del punt de vista financer. A la Generalitat de Catalunya a través dels Departaments d'Acció Social i Ciutadania i de Governació i Acció Ciutadana, a l'Àrea de Benestar Social de la Diputació de Barcelona i a l'Àrea d'Acció Social i Ciutadania de l'Ajuntament de Barcelona. També agrair de forma específica a l'Obra Social de la Fundació "la Caixa" que ha finançat l'edició d'aquesta publicació.

Els antecedents

Llibre blanc del tercer sector civico-social

L'any 2003 es va publicar el *Llibre blanc del tercer sector civico-social*, per primera vegada, es recollien les principals dades del tercer sector social català. Fins aleshores no hi havia cap estudi exhaustiu que reflectís la dimensió i les principals característiques del sector social a Catalunya. En el mateix moment, es van posar en marxa iniciatives similars en l'àmbit estatal i al País Basc.

Un any abans, el Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya havia assumit la proposta d'un grup d'entitats del sector i va encarregar la realització de la recerca al Centre d'Estudis de Temes Contemporanis (CETC) sota la coordinació d'Àngel Castiñeira i la direcció d'en Pau Vidal.

El procés d'elaboració del *Llibre blanc* va significar un punt d'inflexió pel sector. En primer lloc, el va fer visible i va quantificar les seves dimensions. En segon lloc, va ser un punt de partida per a l'estructuració sectorial fruit del treball conjunt entre les entitats.

L'elaboració del *Llibre blanc* va ser un procés complex en què van participar més de 890 organitzacions i es va entrevistar més de 90 persones. En el seu Comitè Executiu, coordinats pel Departament de Presidència van participar la Conselleria

de Benestar i Família, i de Treball de la Generalitat de Catalunya. Organitzacions com Càritas, la Coordinadora Catalana de Fundacions, Creu Roja, la Fundació Catalana de l'Esplai i la Fundació Pere Tarrés també van ser membres del Comitè Executiu.

Com a conseqüència, l'any 2003 es va constituir la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, organització de tercer nivell. L'equip de persones que van elaborar el *Llibre blanc* van constituir l'Observatori del Tercer Sector com un centre de recerca amb l'objectiu d'aportar coneixement i reflexió sobre el sector.

Des de la seva publicació, el *Llibre blanc* ha estat una recerca de referència per a les pròpies entitats del sector i també per a l'Administració Pública i el món acadèmic. Considerant el seu impacte, cada cop es feia més necessari saber, després de 7 anys, quina és la situació actual del Tercer Sector Social a Catalunya i quina havia estat la seva evolució.

Constitució de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya

La Taula d'entitats del Tercer Sector Social (en endavant la Taula) es va constituir l'any 2003, després d'un any de treball previ en el qual es van fixar les bases del que volia ser un projecte pel reforçament del Tercer Sector Social. És l'agent social que representa el Tercer Sector Social de Catalunya i actua com a interlocutor polític amb les administracions públiques i davant la societat.

La Taula és una plataforma que aplega a 25 entitats de segon nivell que treballen a favor de la inclusió social dels col·lectius més desfavorits i per a modificar les condicions que generen exclusió. Agrupa més de 3.000 entitats (associacions,

fundacions i cooperatives) que atenen els col·lectius més diversos: infància i família, joves, persones immigrades, gent gran, persones amb discapacitat psíquica, física i sensorial, persones amb drogodependències, persones amb dificultats per accedir a un lloc de treball, persones sense sostre, etc.

El procés d'elaboració del *Llibre blanc del tercer sector civico-social* va implicar que algunes de les entitats més rellevants del sector es relacionessin molt intensament en un període determinat. Fins aleshores la relació entre les organitzacions es donava bàsicament segons els col·lectius als quals s'adreçaven però no hi havia cap espai de relació transversal com a sector social.

La missió de la Taula és incidir en les polítiques socials catalanes, amb l'objectiu de millorar el benestar de les persones i aconseguir la seva plena inclusió social. Lluita també per a vertebrar i enfortir el propi sector, consolidar les entitats i obtenir el reconeixement de la seva acció per part dels sectors econòmics, les administracions públiques i el conjunt de la societat catalana.

Canvis legislatius

En aquests darrers 5 anys el marc legal ha evolucionat i s'han aprovat mesures legislatives que tenen un impacte directe en el Tercer Sector Social. Les més rellevants són:

Reconeixement del rol del Tercer Sector Social a l'Estatut

L'Estatut de Catalunya del 2006 reconeix que el Tercer Sector Social ha d'estar incorporat en els òrgans de representació que s'impulsen des de les administracions públiques. Als articles següents se'n fa la menció explícita:

→ Article 24.4. Les organitzacions del Tercer Sector Social tenen dret a complir llurs funcions en els àmbits de la participació i la col·laboració social.

→ Article 43.1. Els poders públics han de promoure la participació social en l'elaboració, la prestació i l'avaluació de les polítiques públiques, i també la participació individual i associativa en els àmbits cívic, social, cultural, econòmic i polític, amb ple respecte als principis de pluralisme, lliure iniciativa i autonomia.

→ Article 45.7. Les organitzacions professionals i les corporacions de dret públic representatives d'interessos econòmics i professionals i les entitats associatives del tercer sector han d'ésser consultades en la definició de les polítiques públiques que les afectin.

Aprovació de la Llei 39/2006 de promoció de l'autonomia personal i d'atenció a les persones en situació de dependència

La Llei de promoció de l'autonomia personal i d'atenció a les persones en situació de dependència (Llei de la Dependència) va entrar en vigor l'1 de gener de 2007 en l'àmbit estatal.

TAULA I: Catàleg de serveis de la Llei de la Dependència

1. Serveis de prevenció de les situacions de dependència i de promoció de l'autonomia personal.
2. Serveis de teleassistència.
3. Servei d'ajuda a domicili (atenció de les necessitats de la llar i de la cura personal).
4. Servei de centres de dia i de nit (centres de dia per a majors/menors de 65 anys, d'atenció especialitzada i centres de nit).
5. Servei d'atenció residencial (residències per a persones grans en situació de dependència i per a persones amb discapacitat).

En l'article 2 d'aquesta llei, en l'apartat de definicions, apareix "Tercer Sector com les organitzacions de caràcter privat sorgides de la iniciativa ciutadana o social, sota diferents modalitats que responen a criteris de solidaritat, amb fins d'interès general i sense ànim de lucre, que impulsen el reconeixement i l'exercici dels drets socials."

En la Llei es contempla la creació d'un Sistema per a l'Autonomia i l'Atenció a la Dependència. També s'hi exposa que: "És coherent que les organitzacions socials puguin tenir un rol creixent en els propers anys davant l'impuls d'aquest dret. Les organitzacions socials poden contribuir en la prestació dels serveis a què es refereix l'article 15 de la Llei esdevenint centres de la xarxa de serveis del Sistema per a l'Autonomia i Atenció a la Dependència (SAAD). La trajectòria, experiència i coneixement en aquests àmbits, així com el treball de proximitat que duen a terme les entitats socials avalen la vàlua de la seva contribució".

Aprovació de la Llei 12/2007 de Serveis Socials a Catalunya

El desplegament d'aquesta Llei que està previst entre 2008 i 2014, implica que els serveis socials es constitueixin com el quart pilar de l'Estat del Benestar. Els serveis socials esdevindran així un dret com les pensions, l'educació i la sanitat. El treball pel consens entre entitats, ajuntaments i altres agents socials i polítics ha estat una de les claus per a la seva aprovació.

En el preàmbul de la Llei s'exposa que "...el principi de subsidiarietat fa prevaler l'actuació de les instàncies més properes sempre que es compleixin els criteris de l'eficiència. Això implica apoderar a les persones, les famílies i les entitats d'iniciativa social, perquè si volen es puguin fer càrrec de la cobertura de determinades necessitats dins la comunitat..."

També el preàmbul recull més endavant: "... cal reconèixer el paper essencial de les entitats del tercer sector en la creació del model de serveis socials a Catalunya i de l'extensa xarxa que posen a l'abast de les persones en situació d'exclusió social, de risc o vulnerabilitat. És per això que cal garantir l'establiment d'un model de cooperació i concertació públic i privat que les fomenti els doni estabilitat, i també prioritzar l'aplicació de clàusules socials en la contractació per a la gestió dels serveis públics. Les entitats representatives dels beneficiaris dels serveis socials i del tercer sector social contribueixen a fer efectives les obligacions dels poders públics d'aconseguir la igualtat de les persones, una qualitat de vida millor, el desplegament d'una xarxa de serveis socials adequada a les necessitats, la identificació de les necessitats emergents, la sensibilització social i la participació ciutadana, i també la solidaritat i la cohesió social en la constitució d'una societat més justa."

La Llei també estableix entre els serveis socials bàsics, en l'article 17, "la coordinació dels equips professionals dels altres sistemes de benestar social, amb les entitats del món associatiu i amb les que actuen en l'àmbit dels serveis socials". A més, l'article 48.3 estableix que als òrgans de participació en el sistema de serveis socials han de ser-hi les organitzacions socials més representatives.

En l'article 69.2 s'exposa que "són entitats d'iniciativa social les fundacions, associacions, cooperatives, organitzacions de voluntariat i les altres entitats i institucions sense ànim de lucre que aconsegueixen activitats de serveis socials".

Les entitats podran ser acreditades per a ser reconegudes com a prestadores dels serveis socials a efectes de la Llei. L'article 77.1 explicita que "són entitats col·laboradores del sistema públic de serveis socials les entitats i les organitzacions sense ànim de lucre". I en l'article 75.4 estableix que "es pot donar preferència en l'adjudicació de contractes i en

l'establiment de concerts a entitats sense ànim de lucre, amb personalitat jurídica, la finalitat o l'activitat de les quals tingui relació directa amb l'objecte del contracte, d'acord amb llurs estatuts o normes fundacionals, i que estiguin inscrites en el registre oficial corresponent”.

Els congressos del Tercer Sector Social de Catalunya

El 1r Congrés

Els 23 i 24 de març del 2007 va tenir lloc, a la Farga de l'Hospitalet, el 1r Congrés del Tercer Sector Social de Catalunya organitzat per la Taula d'Entitats del Tercer Sector Social. El congrés va néixer, tres anys després de la constitució de la Taula, amb la voluntat d'esdevenir un espai clau per debatre i aprofundir en els principals reptes per a la millora del sector, promoure la cohesió entre les entitats i aconseguir reconeixement social i polític.

Per primer cop, sota el lema *Treballant per la inclusió social*, el sector s'autoconvocava sense la tutela de les administracions públiques. Va ser un espai de construcció col·lectiva de discurs com a sector, d'enfortiment de la cohesió entre les entitats i es va aconseguir incrementar el reconeixement del sector com un agent social de primer ordre. Hi van participar 613 persones, va haver-hi 96 ponències en 24 taules paral·leles, i es va comptar amb una àmplia participació de persones remunerades i voluntàries de les entitats socials i del sector no lucratiu en general, del món acadèmic, dels diferents agents socials i de les administracions públiques.

Els continguts del congrés es van coordinar des de l'Observatori del Tercer Sector i el Comitè Científic, format per membres de la junta directiva de la Taula i persones rellevants del món acadèmic i d'altres àmbits relacionats amb el Tercer Sector Social.

TAULA II: Principals elements del manifest del 1er Congrés del Tercer Sector Social

1. Pacte i pla per la inclusió social a Catalunya.
2. Llei de serveis socials i d'autonomia personal.
3. Pla de Suport al Tercer Sector.
4. Traspàs del tram autonòmic del 0,7% de l'IRPF.
5. Reconeixement del sector com a agent social.
6. Compromís amb la societat catalana per la qualitat i la transparència.
7. Crida a la ciutadania.

Les temàtiques tractades van ser fruit de les aportacions de les entitats del sector mitjançant propostes presentades al voltant de tres eixos temàtics inicialment establerts: les polítiques socials, el funcionament de les entitats i les relacions amb els altres agents socials.

El 2n Congrés

El 26 i 27 de març del 2009 va tenir lloc el 2n Congrés del Tercer Sector Social de Catalunya, just dos anys després de la celebració de la primera edició. En aquest 2n Congrés van participar prop de 1.300 persones representants d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya i dels principals agents socials relacionats.

El congrés que va gaudir d'un alt nivell de representació política i institucional, va tenir un important ressò públic i en els mitjans de comunicació.

TAULA III: Principals elements del manifest del 2n Congrés del Tercer Sector Social

1. Prioritat en la lluita contra la pobresa i l'exclusió social en el context de crisi.
2. Desplegament amb recursos i eficàcia del nou sistema de serveis socials.
3. El compromís del Pla Estratègic del Tercer Sector.
4. Accent en la col·laboració entre les administracions i el tercer sector. Som espai públic.
5. Mesures excepcionals de crisi en el Pla de Suport al Tercer Sector Social.
6. La reforma del sistema de gestió del 0,7% de l'IRPF.
7. Compromís de millora en la qualitat i la transparència.
8. El reconeixement i l'impuls del voluntariat i la dignificació professional dels treballadors.
9. El tercer sector com a agent social.
10. Crida al treball compartit amb els altres sectors i la ciutadania.

font: Manifest de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya en el marc del 2n Congrés del Tercer Sector Social (www.tersector.cat).

A l'igual que l'anterior, el congrés va ser organitzat per la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya amb la col·laboració de l'Observatori del Tercer Sector, que va coordinar-ne els continguts.

Sota el lema *Un sector al servei de les persones*, el congrés es va estructurar en conferències, col·loquis i taules temàtiques. Les taules temàtiques s'organitzaven al voltant de set itineraris: la inclusió i els serveis socials, la participació i la dimensió comunitària de l'acció social, el rol del Tercer Sector Social, la societat relacional, l'equip humà de les entitats, la millora de la gestió de les entitats i l'enfortiment del Tercer Sector Social.

Els debats es van centrar en: situar la lluita contra la pobresa i l'exclusió com a prioritat política i social, el desplegament del nou sistema de serveis socials, la millora del marc de col·laboració entre les administracions i el Tercer Sector i el suport especial a les organitzacions socials en el context de la crisi.

En aquesta edició també es va organitzar una mostra d'entitats: un espai d'estands on les organitzacions de la Taula i altres agents socials facilitaven informació. Aquest espai va ser altament valorat i va esdevenir l'espai natural de relació entre les persones assistents. També va haver-hi un espai de presentació i intercanvi d'experiències i bones pràctiques entre les mateixes entitats del sector sota el nom d'*Àgora d'experiències*.

Al final del congrés i com a cloenda, la Taula va llegir un manifest amb les demandes i els compromisos del Tercer Sector Social català.

Acció de govern

Durant els últims 5 anys han estat diversos els programes de govern que han col·laborat al procés d'estructuració, creixement i consolidació del Tercer Sector Social català. S'han recollit dos dels més significatius:

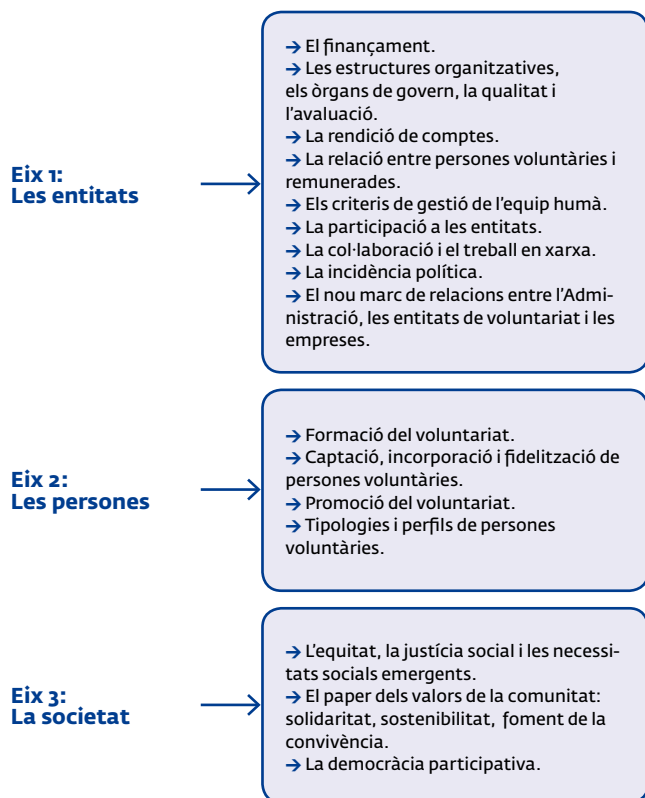
Aprovació del Pla Nacional d'Associacionisme i Voluntariat

El Pla Nacional d'Associacionisme i Voluntariat és el resultat d'un treball encetat l'any 2003 i va ser aprovat el 18 de març de 2008. Aquest document determina els eixos, les línies estratègiques, els objectius i les mesures envers l'associacionisme i el voluntariat des de la Generalitat de Catalunya, a 4 anys vista.

És la primera vegada que s'elabora un Pla Nacional d'Associacionisme i Voluntariat a Catalunya. Aquest ha comptat amb una metodologia participativa i amb la implicació tant de les organitzacions del Tercer Sector com d'altres agents socials.

Les mesures que proposa giren al voltant de diferents línies estratègiques emmarcades en tres eixos (entitats, persones i societat).

GRÀFIC I: Eixos i línies estratègiques del Pla Nacional de l'Associacionisme i el Voluntariat

font: Pla Nacional de l'Associacionisme i el Voluntariat, 2008.

Aprovació del Pla de Suport al Tercer Sector Social 2008-2010

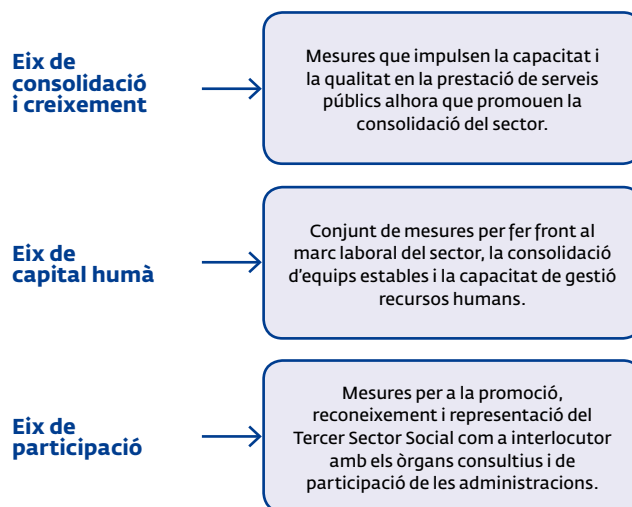
El 14 d'octubre del 2008 es va aprovar el Pla de Suport al Tercer Sector Social. El Pla de Suport orienta l'acció del Govern envers el Tercer Sector Social en dues línies principals. D'una banda, que el sector esdevingui una eina de cohesió social i participació i, de l'altra, que sigui un prestador de serveis.

Els objectius del Pla de Suport són dos:

- Identificar i impulsar les mesures d'actuació necessàries per consolidar i dinamitzar el sector.
- Establir les línies de treball específiques per millorar la competitivitat del sector i consolidar la seva activitat.

El Pla planteja les mesures d'actuació en tres eixos que compten amb diferents línies d'actuació: eix de consolidació i creixement, eix de capital humà i eix de participació.

GRÀFIC II: Eixos del Pla de Suport al Tercer Sector Social 2008-2010

font: Pla de Suport al Tercer Sector Social 2008-2010.

Eix de consolidació i creixement:

1. Extensió del model de compra de serveis.
2. Actualització dels preus dels serveis dels concerts.
3. Extensió del model de finançament pluriennal.
4. Programa per al suport tècnic a les entitats socials
5. Obertura de convocatòries d'ajuts i subvencions per a projectes d'innovació, qualitat i noves tecnologies a les entitats socials.
6. Foment de la recerca sobre el Tercer Sector Social.
7. Campanya de comunicació sobre el Tercer Sector Social i la recaptació del 0,7% de l'IRPF.
8. Reforma del sistema actual del 0,7% de l'IRPF.
9. Pla de suport a entitats del Tercer Sector Social i a entitats de l'àmbit sociosanitari i associacions de persones malaltes.
10. Foment dels acords amb les obres socials de les caixes per a la inversió en el Tercer Sector Social.
11. Creació d'un fons de capital social i sistemes d'avalis.
12. Promoció de crèdits tous de les caixes catalanes i bancs i altres mesures per millorar el finançament de les entitats socials.
13. Implantació d'un registre únic d'associacions i fundacions.

Eix de capital humà:

14. Campanya de promoció del treball en els serveis socials.
15. Estudi sobre l'ocupació en el Tercer Sector Social.
16. El Tercer Sector com a jaciment nou d'ocupació: accions de recerca, formació i qualitat en l'ocupació.
17. Foment d'objectius socials de la contractació del sector públic.
18. Reserva en la contractació de la Generalitat per a entitats socials.
19. Acord per a la formació en el Tercer Sector Social.
20. Polítiques d'igualtat d'oportunitats en el Tercer Sector Social i en les entitats de voluntariat social.

Eix de participació:

21. Presència del Tercer Sector Social en els òrgans consultius i de participació de la Generalitat.
22. Presència del Tercer Sector Social en els òrgans de participació previstos en la Llei de Serveis Socials.
23. Desenvolupament dels plans locals de suport a les entitats del Tercer Sector Social.
24. Foment de la participació de les entitats socials locals en els plans d'inclusió dels municipis.
25. Foment de la comunicació i la participació interna a les entitats com a eina de cohesió social i territorial.

Accions des de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya

En aquests anys des de la Taula s'han impulsat diverses iniciatives que incideixen en la consolidació del Tercer Sector Social.

Primer Pla Estratègic del Tercer Sector Social de Catalunya 2008-2011

El 14 de juliol de 2008 la Taula va presentar el 1r Pla Estratègic del Tercer Sector Social, que havia estat debatut i treballat durant vuit mesos amb una àmplia participació de totes les entitats sòcies. Aquest Pla marca les línies futures per al conjunt del Tercer Sector Social català i suposa un avenç molt important en la definició d'un discurs i d'una estratègia compartida per totes les entitats.

El Pla s'estructura en tres eixos: la garantia dels nous drets socials amb la provisió de serveis de qualitat per part del Tercer Sector; la generació d'espai públic sobre la base de la participació ciutadana i la cohesió social; i el reconeixement social i institucional del Tercer Sector com agent social.

Carta de Qualitat

El compromís per la qualitat i la millora contínua constitueix un dels eixos de treball centrals de la Taula. Això va quedar expressat el desembre del 2007 en la Carta de Qualitat, signada públicament per totes les entitats sòcies de la Taula, que recull 18 compromisos en relació a les persones, a les organitzacions i a la societat.

Compromisos orientats a les persones

1. orientar l'activitat de les nostres organitzacions al servei de les persones.
2. desenvolupar l'autonomia de les persones.
3. promocionar i defensar els drets fonamentals i els drets socials de les persones.
4. impulsar la participació.
5. fomentar la qualitat de vida i la iniciativa personal.

Compromisos orientats a la societat

6. potenciar la nostra legitimitat social des de la transparència en la nostra gestió.
7. desenvolupar un treball en xarxa.
8. un desenvolupament sostenible i respectuós amb el medi ambient i l'entorn.
9. el desenvolupament comunitari.
10. enfortir la democràcia.
11. fer participar el voluntariat.

Compromisos orientats a les organitzacions

12. promoure la cultura i el reconeixement de la qualitat a les nostres organitzacions.
13. basar tota la nostra actuació en principis i valors clarament definits.
14. implicar la direcció de les organitzacions en l'impuls de la qualitat i a donar prioritat i assignar recursos a la gestió de la qualitat.

15. nomenar responsables de qualitat a les nostres organitzacions i a crear comissions de la qualitat o equips de millora.

16. millorar i demostrar l'eficàcia i l'eficiència de les nostres organitzacions.

17. fomentar la capacitació dels nostres voluntaris i professionals per a la millora de la nostra acció.

18. impulsar processos d'avaluació mitjançant sistemes d'indicadors i sistemes d'informació i a afavorir els processos de millora contínua aplicant sistemes d'avaluació interna i externa.

Signatura del Pla Nacional per a la Immigració i el Pla Nacional per a la Recerca i la Innovació

El 18 de desembre de 2008 els principals agents polítics, econòmics i socials de Catalunya, entre ells la Taula, van signar el Pacte Nacional per a la Immigració. Amb aquesta signatura es concreta l'assoliment d'un ampli consens de la societat catalana en un tema social de primera magnitud i sense precedents en les polítiques socials del nostre país.

El Pacte, al que la Taula i les seves entitats sòcies han contribuït amb nombroses aportacions, ha suposat un avenç molt important en les polítiques d'immigració i un reconeixement explícit de la tasca que les entitats socials realitzen en l'acollida i la integració de les persones nouvingudes.

El 20 de maig del 2009 s'ha signat el Pla Nacional per a la Recerca i la Innovació. La Taula del Tercer Sector Social de Catalunya es compromet a col·laborar amb altres agents i incidir en la necessitat que la recerca i la innovació esdevinguin de manera sostinguda una prioritat real a l'agenda política, econòmica i social del país.

|>

El procés de realització de l'Anuari 2009

1. Les organitzacions impulsores de l'Anuari

1.1. Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya

La Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, la plataforma que agrupa el conjunt de les entitats catalanes no lucratives que actuen per la plena inclusió dels col·lectius i les persones que pateixen algun tipus de vulnerabilitat social, va néixer l'any 2003 amb una doble missió: aconseguir més i millors polítiques socials, i vertebrar i enfortir el propi sector. A través de diversos documents estratègics la Taula ha definit durant els darrers anys les seves línies de treball prioritàries i els seus plans d'actuació anuals.

L'Assemblea General de la Taula va aprovar el 18 de desembre de 2007 els 12 objectius següents per al bienni 2008-2009:

1. Impulsar i assolir un Pacte nacional i un Pla per a la Inclusió Social de Catalunya.
2. Aconseguir un desplegament adequat del nou Sistema Català de Serveis Socials i donar seguiment a les noves lleis socials que s'aprovin.
3. Donar seguiment a l'execució de les mesures del Pla de Suport al Tercer Sector Social aprovat per la Generalitat al 2008.
4. Propiciar el traspàs del tram autonòmic del 0,7% de l'IRPF i sensibilitzar la ciutadania perquè hi contribueixi.
5. Posicionar millor les entitats del sector per a la prestació de serveis públics.

6. Desplegar el Pla Estratègic del Tercer Sector Social de Catalunya 2008-2011.
7. Enfortir el reconeixement del Tercer Sector Social com a agent social.
8. Impulsar el compromís de les entitats per a la millora interna, la transparència i la qualitat.
9. Reforçar el posicionament i la presència pública de la Taula, sobretot amb l'organització del 2n Congrés del Tercer Sector Social i la publicació de l'Anuari del Tercer Sector Social.
10. Ampliar i diversificar les entitats sòcies de la Taula i millorar-ne la seva participació.
11. Millorar les relacions de la Taula amb les entitats i les xarxes territorials del propi sector, i amb agents socials d'altres sectors.
12. Millorar l'eficàcia i les capacitats en l'activitat i el funcionament de la Taula.

En els sis anys transcorreguts des de la seva creació, la Taula ha aconseguit diversos resultats i millores en benefici del conjunt del sector, entre els quals destaquem els següents:

En incidència política

- Ha fet propostes sobre drets socials i reconeixement del Tercer Sector que s'han incorporat a l'Estatut.
- Ha participat activament en el procés d'elaboració de la nova Llei de Serveis Socials.
- Ha contribuït al pas del 0,52% al 0,7% de l'IRPF per fins socials, ha fet campanyes de difusió i ha defensat una proposta de reforma del sistema per millorar l'accés de les entitats catalanes a aquests fons i aconseguir la seva gestió per part de la Generalitat.
- Ha elaborat propostes de govern i les ha defensades davant dels partits polítics en les conteses electorals del 2003, 2006 i 2008.
- Ha signat convenis pluriennals amb la Generalitat, la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Barcelona.

→ Ha realitzat estudis i jornades sobre clàusules socials en la contractació pública, i ha establert un diàleg amb les Administracions Públiques per la seva incorporació en els processos de contractació.

→ Ha estat agent signant de Pacte Nacional per la Immigració.

En la millora i el reconeixement del sector

→ Ha consolidat tres grups de treball interns per reforçar la participació de les entitats i el posicionament de la Taula en relació als temes d'inclusió, qualitat i prestació de serveis.

→ Ha realitzat estudis i publicacions sobre la qualitat a les entitats socials, i ha signat públicament la Carta de Qualitat del sector.

→ Ha organitzat el 1r i 2n Congrés del Tercer Sector Social el 2007 i el 2009, amb la col·laboració de l'Observatori del Tercer Sector.

→ Ha organitzat seminaris interns sobre temes d'interès comú: fons estructurals, noves legislacions, etc.

→ Ha promogut la millora del marc laboral en concertació amb les associacions patronals del sector.

→ Ha impulsat i aprovat el 1r Pla Estratègic del Tercer Sector Social de Catalunya.

→ Ha aconseguit l'aprovació per part de la Generalitat d'un Pla de Suport al Tercer Sector Social.

→ Ha establert un diàleg amb les administracions públiques per poder ser present en els seus òrgans de participació.

Pel que fa a l'Anuari, un dels objectius estratègics del bienni 2008-2009 aprovats per l'Assemblea General, la Taula va tancar un acord amb l'Observatori del Tercer Sector a principis de l'any 2008 a fi de dur endavant aquest ambiciós projecte de manera compartida.

1.2. Observatori del Tercer Sector

L'Observatori del Tercer Sector (en endavant OTS) és un centre de recerca especialitzat en el tercer sector, sense ànim de lucre i independent, amb la finalitat d'aprofundir i incrementar el coneixement sobre aquest sector i treballar per a la millora en el funcionament de les organitzacions no lucratives.

L'OTS neix a principis de 2001 al CETC (Centre d'Estudis de Temes Contemporanis), per a la realització del *Llibre blanc del tercer sector civico-social*. En l'actualitat l'Observatori del Tercer Sector és un centre de recerca independent i obert a la col·laboració amb totes aquelles entitats públiques i privades que treballen per desenvolupar coneixement i millorar el tercer sector.

El desenvolupament de les activitats de l'OTS no seria possible sense la complicitat amb les altres entitats no lucratives però també és clau la seva independència. Aquesta independència, però, no significa ser solitaris. Es treballa en complicitat amb una llarga llista d'organitzacions i institucions que creuen en l'organització i que comparteixen els objectius de l'entitat.

Els àmbits de treball i enfocaments de l'OTS

→ L'estructuració del tercer sector: el coneixement sobre les dimensions i les seves característiques principals.

→ El funcionament de les organitzacions: les organitzacions no lucratives tenen especificitats pròpies derivades de la seva finalitat, els seus valors i la forma d'organitzar-se.

→ Els àmbits d'interès del tercer sector: el tercer sector és plural i les seves àrees d'interès i activitat estan vinculades a molts temes clau per a la societat.

Algunes de les línies de recerca en què treballa són:

- Mapatge del tercer sector.
- Els òrgans de govern de les entitats.
- Les organitzacions de segon nivell.
- Les polítiques de gestió i desenvolupament de persones.
- La gestió de la qualitat.
- La transparència.
- Les associacions de persones immigrades i el codesenvolupament.
- Les inversions socialment responsables.
- La incidència política.
- Joventut.
- Voluntariat.
- ...

1.3. Acord de col·laboració

La Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya i l'Observatori del Tercer Sector són les dues entitats que han impulsat l'elaboració de l'Anuari 2009 del Tercer Sector Social a Catalunya amb el suport d'altres agents rellevants com l'Administració Pública i obres socials d'entitats financeres.

És un projecte rellevant per a les dues entitats per diverses raons:

- encaixa directament amb les seves missions.
- les dues entitats tenen un antecedent comú: el *Llibre Blanc del tercer sector civico-social*.
- dóna continuïtat a la feina conjunta realitzada en projectes al voltant de la qualitat, la transparència i els dos congressos del Tercer Sector Social de Catalunya.

Les dues entitats, que comparteixen la seu social, es comprometen a treballar plegades per fer possible que l'Anuari del Tercer Sector Social a Catalunya sigui una realitat i tingui continuïtat en el temps.

idees clau

- L'Anuari ha estat impulsat per la Taula d'entitats del Tercer Sector Social i l'Observatori del Tercer Sector.
- La Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, aplega 25 entitats de segon nivell i agrupa més de 3.000 entitats i actua com a representant del sector.
- L'Observatori del Tercer Sector és un centre de recerca especialitzat en tercer sector.
- Les dues entitats tenen un acord de treball conjunt per realitzar l'Anuari amb continuïtat en el temps.

2. Els objectius i la periodicitat

2.1. Objectius

L'Anuari 2009 del Tercer Sector Social és una recerca innovadora i rellevant que té com a principals objectius:

1. Recollir dades sistemàticament sobre la situació actual i l'evolució del Tercer Sector Social a Catalunya

- Conèixer la realitat del sector i especialment la seva evolució.
- Identificar i quantificar l'estructura organitzativa i línies d'actuació de les entitats del Tercer Sector Social.
- Proporcionar sèries de dades històriques sobre les variables clau del Tercer Sector Social català.
- Mostrar les respostes del Tercer Sector Social a les noves necessitats socials.
- Determinar elements rellevants per orientar i adequar les seves accions.

2. Fomentar la participació de les entitats del Tercer Sector Social en el coneixement social coresponsabilitzant-les de la qualitat de la informació recollida

- Implicar les entitats de segon nivell del Tercer Sector Social per aconseguir la participació de les seves entitats en la recerca.
- Habilitar espais de reflexió i difusió entorn als resultats de l'Anuari 2009.
- Comptar amb una base útil per al treball en xarxa de les organitzacions: sinèrgies temàtiques, etc.

- Visibilitzar el rol de les entitats de segon nivell i enfortir-les.
- Generar confiança sobre les accions de les entitats socials catalanes.

3. Oferir dades fiables sobre el Tercer Sector Social als altres agents socials

- Proporcionar coneixement al sector públic per tal de realitzar polítiques d'impuls i consolidació del sector.
- Identificar organitzacions que puguin ser interlocutors vàlids i sòlids per l'Administració Pública.
- Proporcionar dades al món acadèmic per a fomentar la recerca sobre el Tercer Sector Social.
- Proporcionar informació als mitjans de comunicació per apropar-los a la realitat del Tercer Sector Social català.
- Informar a la societat en general sobre el Tercer Sector Social i les seves actuacions.

2.2. Periodicitat

Des del principi l'Anuari del Tercer Sector Social s'ha plantejat com un projecte de continuïtat amb un cicle biennal de continguts.

L'objectiu és combinar la publicació de l'Anuari amb el Congrés del Tercer Sector Social de Catalunya com a espai de reflexió i debat a partir de les dades que aporta l'Anuari.

Aquest cicle biennal permetrà en el futur tenir dades evolutives i construir un discurs conjunt sobre la situació i la consolidació del sector. No es planteja fer la recerca anualment perquè la informació ja és suficientment actualitzada amb una recollida cada dos anys per poder fer una comparativa rigorosa i oferir una visió de l'evolució del sector. I seria excessiu per l'esforç que implica un treball de camp com l'Anuari, tant a nivell econòmic com per a les pròpies entitats.

El Congrés del Tercer Sector Social de Catalunya que se celebrarà cada dos anys és un espai immillorable per tal que el mateix sector aprofundeixi en la reflexió i en l'anàlisi de les dades.

En el disseny d'aquest projecte, també, es preveu la possibilitat de realitzar, en els anys que se celebri el congrés, informes sectorials, territorials o per temàtiques concretes.

idees clau

→ Els objectius de l'Anuari 2009:

- Recollir dades sistemàtiques sobre el Tercer Sector Social.
- Fomentar la participació de les entitats en la recerca.
- Oferir dades fiables als altres agents socials.

→ La periodicitat de l'Anuari es preveu biennal en cicles complementaris amb les diferents edicions del Congrés del Tercer Sector Social de Catalunya.

3. Els òrgans de seguiment

3.1. Comitè Científic

El Comitè Científic, coordinat des de l'Observatori del Tercer Sector, ha estat un òrgan de reflexió al voltant de l'Anuari 2009 i també del Congrés del Tercer Sector Social de Catalunya. S'ha constituït amb les següents finalitats:

- reflexionar i fer aportacions per tal de garantir que aquestes iniciatives siguin una eina útil per a les organitzacions del Tercer Sector, les Administracions Públiques i els altres agents socials.
- fer un seguiment del desenvolupament dels dos projectes.

Alguns dels temes en què han participat han estat la reflexió entorn a la definició de Tercer Sector Social i de l'univers de la recerca, la definició de les persones destinatàries i activitats, la validació del qüestionari i el seguiment del treball de camp.

Perfil de membres

El Comitè Científic ha estat format per 24 persones amb perfils diferents per tal d'aportar diversitat d'opinions i reflexions. Aquests perfils s'han concretat en persones:

- provinents del món de la recerca no universitària i persones expertes en el Tercer Sector,
- provinents del món de la recerca universitària,
- representants de la Junta Directiva de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya,
- membres de l'equip de treball de l'Anuari 2009 i del Congrés.

La dinàmica de treball s'ha dissenyat amb la combinació de reunions presencials, una llista de correu electrònic i un espai virtual amb accés personalitzat.

Llista de membres del Comitè Científic (per ordre alfabètic)

- Carles Barba, Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya – Fundació Catalana de l'Esplai.
- Victor Bayarri, Alter-Civites.
- Àngel Castiñeira, ESADE–Universitat Ramon Llull.
- Toni Codina, Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya.
- Teresa Crespo, Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya - Entitats Catalanes d'Acció Social.
- Adolf Díaz, Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya - Creu Roja Catalunya.
- Carme Gómez, CIIMU – Institut d'infància i món urbà.
- Laia Grabulosa, Observatori del Tercer Sector.
- Oriol Homs, CIREM.
- João Lobo, Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya.
- Salvador Maneu, Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya - Càritas.
- Eulàlia Mas, Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya - Federació Catalana del Voluntariat Social.
- Teresa Montagut, Universitat de Barcelona.
- Isabel Montraveta, Experta en Tercer Sector.
- Júlia Montserrat, Universitat Ramon Llull.
- Josep Maria Pascual, AERYC.
- Francesc Pérez, Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya - COCARMÍ.
- Rafael Ruiz, Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya - Fundació Pere Tarrés.
- Joan Subirats, IGOP – Universitat Autònoma de Barcelona.
- Rosa Suñol, Institut Universitari Avedis Donabedian UAB.

- Núria Valls, Observatori del Tercer Sector.
- Ricard Valls, ZOHAR Consultoria&Marketing Social.
- Pau Vidal, Observatori del Tercer Sector.
- Ana Villa, Observatori del Tercer Sector.

3.2. Comitè Executiu

S'ha constituït, també, un Comitè Executiu per a acompanyar i prendre les decisions necessàries, durant el procés de realització, conjuntament amb l'equip de recerca.

Entre d'altres, els temes que ha tractat han estat: relacions amb els diferents agents socials (administracions públiques, institucions, etc.), accions de comunicació, seguiment del calendari i primeres anàlisis de resultats.

Lista de membres del Comitè Executiu (per ordre alfabètic)

Per la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya:

- Carles Barba, Fundació Catalana de l'Esplai.
- Toni Codina, director general .
- Teresa Crespo, Entitats Catalanes d'Acció Social.
- Felisa Pérez, Federació Catalana d'entitats d'ajuda al Drogodependent.

Per l'Observatori del Tercer Sector:

- Pau Vidal, coordinador.
- Ana Villa, responsable de projecte.

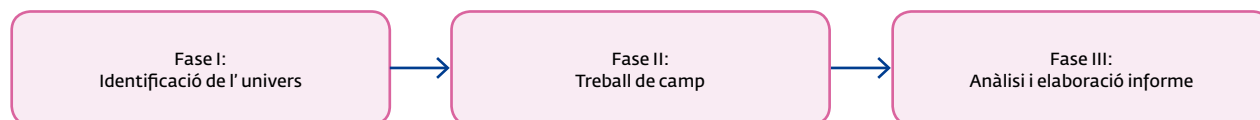
idees clau

- El Comitè Científic de l'Anuari 2009 ha estat format per 24 persones.
- Els membres del Comitè Científic són provinents de:
  - la recerca no universitària i experts en el Tercer Sector.
  - la recerca universitària.
  - representants de la junta directiva de la Taula.
  - equip de treball de l'Anuari 2009 i Congrés.
- S'ha constituït un Comitè Executiu format per 6 persones per fer el seguiment de l'Anuari 2009.

4. La metodologia i l'equip

El procés de realització de l'Anuari 2009 s'ha desenvolupat en diferents fases consecutives en què s'ha utilitzat una combinació de metodologies quantitatives i qualitatives.

GRÀFIC III: Fases de la recerca

4.1. Fase I. Identificació de l'univers

La identificació de l'univers s'ha fet a partir de diferents fonts i tenint en compte la definició de Tercer Sector Social que s'utilitza i s'explica en el capítol 6 d'aquesta publicació.

El punt de partida fonamental ha estat la pròpia base de dades de l'Observatori del Tercer Sector on hi ha registrades un nombre important d'entitats socials catalanes. Aquesta base de dades s'ha construït i actualitzat en els darrers anys a partir de les recerques i les activitats de l'OTS on han participat les entitats.

Per a obtenir dades del major nombre possible d'organitzacions socials, s'han realitzat més de 1.500 contactes i recordatoris,

via correu electrònic i telefònicament, a entitats de segon nivell, ajuntaments i als departaments de la Generalitat de Catalunya sol·licitant dades bàsiques de les entitats socials.

Les organitzacions de segon nivell representants dels diferents col·lectius (persones immigrades, persones amb discapacitat, gent gran, infància i joventut, entre d'altres) han facilitat dades i han enviat informació actualitzada de més de 1.600 organitzacions socials.

Els registres i censos d'entitats facilitats des de diferents departaments de la Generalitat de Catalunya han permès completar el mapa d'entitats de l'univers de l'estudi. Alhora, 38

ajuntaments catalans han proporcionat informació sobre les entitats d'àmbit local i també s'han revisat directoris d'entitats, via web, en altres casos.

Després de la recollida de tota la informació, l'univers de l'estudi s'estima en gairebé 7.500 entitats entre organitzacions de base com de segon nivell.

En la construcció de l'univers s'ha tingut en compte:

- **Pertinença:** la realització d'activitats de caire divers ha fet difícil decidir la inclusió d'algunes organitzacions. El criteri ha estat el de considerar part de l'univers aquelles organitzacions que realitzen prioritàriament activitats pròpies del Tercer Sector Social, tot i que també en facin d'altres.
- **Duplicitat:** continua sense existir (com succeïa al 2003) un registre fiable amb informació actualitzada sobre les organitzacions. Per això s'ha fet un esforç important per depurar els registres, tot eliminant-ne les entitats duplicades i les delegacions d'una mateixa organització.
- **Incoherència:** algunes organitzacions apareixien a més d'un cens amb dades bàsiques i ha calgut contactar-les o cercar-ne referències a Internet per tal de seleccionar la informació correcta.
- **Accessibilitat:** ha estat molt difícil esbrinar si algunes organitzacions pertanyien o no a l'univers perquè no es disposava de prou informació i no han pogut ser localitzades. En tot cas s'hi han mantingut ja que podia tractar-se d'organitzacions que actuen en àmbits molt concrets.
- **Organitzacions no considerades:** ateses la no disponibilitat d'un registre únic oficial i actualitzat, i la impossibilitat de garantir la localització de tota la informació censal disponible, cal considerar la probabilitat que existeixin organitzacions que no han quedat incloses a l'univers malgrat els pertocaria formar-ne part.

4.2. Fase II: Treball de camp

Treball de camp quantitatiu

La recollida d'informació s'ha fet mitjançant un qüestionari amb preguntes tancades i altres obertes. S'ha definit un qüestionari específic per a les organitzacions de base i un altre per a les de segon nivell. Ateses les dificultats per respondre algunes preguntes des d'algunes organitzacions, s'ha elaborat una versió abreujada del qüestionari amb les qüestions més rellevants. D'aquesta manera s'ha facilitat la participació d'entitats de petita dimensió o de molt recent creació.

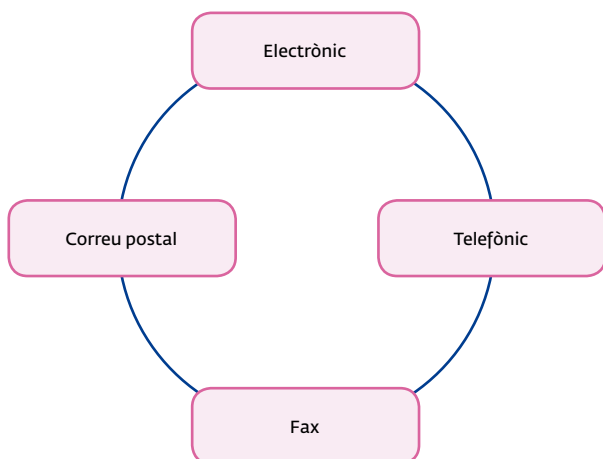
A partir de la recollida sistemàtica dels qüestionaris s'han obtingut dades sobre l'organització, la implantació, les persones, els recursos econòmics, la comunicació i les relacions externes i els reptes de futur de cada entitat.

La difusió del qüestionari s'ha dut a terme paral·lelament de diverses formes:

- a través dels butlletins i comunicacions específiques de les organitzacions de segon nivell representants de diferents col·lectius.
- mitjançant l'enviament de butlletins electrònics a totes les entitats de què es disposava adreça electrònica. Els butlletins han servit per visibilitzar la importància d'aquesta recerca, impulsar la participació i coresponsabilitzar les organitzacions del Tercer Sector Social en la realització del projecte.
- a partir del contacte amb els ajuntaments catalans de més de 20.000 habitants.
- mitjançant enviaments postals específics a entitats que no disposaven de correu electrònic.

Les vies per respondre el qüestionari han estat també diverses:
→ electrònicament, responnent directament el formulari web o retornant-lo omplert per correu electrònic.

GRÀFIC IV: Els mitjans per respondre el qüestionari

→ telefònicament, a través del servei de suport disponible per realitzar l'enquesta completament o parcial, i també per resoldre possibles dubtes a l'hora d'omplir-la.

→ per correu postal, retornant l'enviament previ.

→ per fax.

Durant tot el procés s'ha realitzat un seguiment amb diversos recordatoris tant per via electrònica com per telèfon a aquelles entitats a les quals se'ls havia enviat el qüestionari i/o s'havien compromès a contestar-lo.

La informació s'ha complementat amb la consulta de memòries i altres publicacions de les organitzacions socials participants.

Treball de camp qualitatiu

El treball de camp qualitatiu s'ha realitzat mitjançant entrevistes semi-estructurades que han permès obtenir una visió panoràmica del Tercer Sector Social a partir de les aportacions

TAULA IV: Síntesi del treball de camp realitzat l'any 2008

	Desembre 2008
Treball de camp quantitatiu	
Nombre de respostes	948
Nombre de correus electrònics enviats: invitacions i recordatoris	35.215
Nombre de trucades telefòniques	8.313
Nombre d'enviaments per correu postal realitzats	1.071
Treball de camp qualitatiu	
Nombre d'entrevistes realitzades (persones)	99

El nombre de respostes inclou el recompte de totes les respostes (siguin vàlides o no) que han arribat per correu postal, pel programa d'enquestes electròniques o per correu electrònic.

El nombre de correus electrònics contempla els enviaments de recordatoris, invitacions i els butlletins de difusió de l'Anuari 2009.

concretes de diferents organitzacions. En les entrevistes hi han col·laborat persones de referència i amb trajectòria, procedents d'organitzacions de l'àmbit social de tipologia diversa.

S'han entrevistat 99 persones rellevants del Tercer Sector Social en base a dos guions, segons si l'organització a què pertanyen era de base o de segon nivell. Aquesta informació s'ha complementat amb la visió de persones vinculades al món de la consultoria en l'àmbit de Tercer Sector que han proporcionat una visió més transversal. Les entrevistes han estat presencials en tots els casos i les ha realitzat l'equip del projecte. A partir de les transcripcions fetes, la informació principal s'ha bolcat, classificant-la en diferents eixos temàtics, en una base de dades creada específicament per facilitar l'anàlisi.

4.3. Fase III. Anàlisi de la informació i elaboració de l'informe

Procés d'anàlisi quantitativa

La validació de qüestionaris recollits en el treball de camp quantitatiu conjuntament amb la depuració de les dades han estat clau per disposar d'informació homogènia i fiable. Els qüestionaris han estat tabulats en un programa estadístic a partir del qual s'ha fet una primera anàlisi global de la informació.

Posteriorment, s'ha fet un tractament addicional d'aquestes dades per realitzar múltiples anàlisis amb diferents variables d'encreuament. Les variables que s'han fet servir són: volum pressupostari, col·lectius de persones destinatàries, forma jurídica, distribució territorial, persones voluntàries i persones contractades.

El treball realitzat en el moment de l'anàlisi ha servit com a base per a la identificació de les dades més rellevants a destacar en la redacció de l'informe. Alhora ha permès fer una millor identificació de l'origen d'algunes característiques del sector.

Alguns aspectes metodològics que s'han seguit en aquesta fase:

→ s'han extret de les tabulacions les organitzacions mare d'un grup d'entitats amb informació consolidada, per evitar duplicar la informació amb la de les altres entitats del grup que havien respost el qüestionari.

→ s'han fet les tabulacions estadístiques i l'anàlisi considerant el nombre de respostes a cada pregunta i traient les respostes NS/ NR o No procedeix. A cada gràfic s'hi indica el nombre d'entitats que han respost la pregunta analitzada (amb el símbol n=).

→ a cada organització se li ha assignat un únic col·lectiu de persones destinatàries. Les entitats que realitzen activitats per molts col·lectius simultàniament s'han ubicat a la categoria "General i Altres".

→ els trams utilitzats per a persones contractades i voluntàries són els llistats que s'utilitzen en la definició de PIMES de la UE, perquè s'ha considerat que són útils per proporcionar dades comparables respecte d'altres sectors d'activitat.

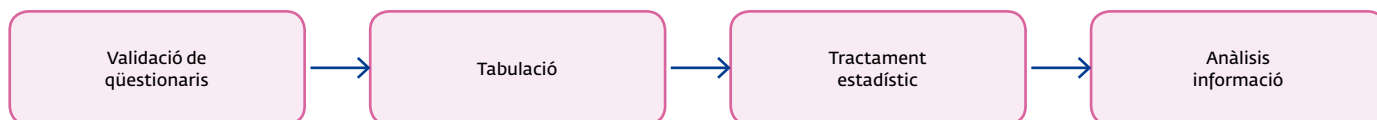
→ s'ha fet una actualització de la informació d'algunes respostes del *Llibre blanc* de l'any 2003 vinculades al volum pressupostari de les organitzacions. En l'actualització s'han considerat els increments de l'IPC dels darrers anys i els trams utilitzats a l'Anuari 2009 per tal de poder fer una comparativa de l'evolució 2003-2009.

La informació de què es disposa segons múltiples variables d'anàlisi farà possible fer explotacions de dades posteriors. Posar a l'abast d'altres àmbits del món de la recerca aquestes tabulacions facilitarà la recerca en aquest àmbit.

Procés d'anàlisi qualitativa

L'anàlisi de la informació qualitativa s'ha dut a terme paral·lelament a la quantitativa. S'ha treballat a partir de les transcripcions d'entrevistes mitjançant la creació de descriptors

GRÀFIC V: El procés d'anàlisi quantitativa

que han permès la categorització de la informació a la base de dades per a la posterior anàlisi.

Les entrevistes han ampliat i complementat la informació en alguns temes de les dades quantitatives. A la vegada, han permès destacar fragments literals que il·lustren, des de la vivència de les pròpies entitats, alguns dels temes tractats en la publicació.

4.4. L'equip

La totalitat de les tasques relacionades amb la recerca de l'Anuari 2009 del Tercer Sector Social han estat desenvolupades per l'equip de l'Observatori del Tercer Sector. Això ha implicat no externalitzar cap de les activitats de les diferents fases de la investigació. Aquesta opció ha representat:

- aprofitar l'experiència per crear una metodologia pròpia i replicable per a futures edicions.
- identificar els moments clau, principals necessitats i dificultats en cadascuna de les fases de treball.
- facilitar i agilitzar la comunicació amb les entitats que han participat proporcionant un únic equip interlocutor i de referència.
- capitalitzar el coneixement sobre el Tercer Sector Social i comprendre millor la seva dinàmica des de l'organització, fet que permetrà impulsar noves iniciatives que siguin adients a les necessitats sectorials.

La realització d'una iniciativa complexa com aquesta implica la participació de moltes persones que són les que han fet possible que es faci realitat.

Coordinació i direcció de l'Anuari 2009

La conceptualització de l'Anuari 2009, el guiatge en el seu desenvolupament, la interlocució amb altres agents, la creació de la metodologia i l'anàlisi i la redacció de l'informe han estat les

funcions principals desenvolupades per l'equip de coordinació i direcció de l'Anuari 2009:

Pau Vidal, fundador i coordinador de l'OTS.

Núria Valls, coordinadora de l'OTS.

Ana Villa, responsable de recerques i de gestió interna de l'OTS.

Equip de treball

La participació i col·laboració de les persones de l'equip ha estat diferent en funció de cada fase de treball. Algunes fases han requerit una major intensitat en el nombre de persones involucrades, especialment durant la identificació de l'univers i en la realització del treball de camp quantitatiu. En la fase de treball de camp qualitatiu s'ha comptat, també, amb algunes persones que han col·laborat en la realització de les transcripcions de les entrevistes. Per ordre alfabètic, hi han participat:

Núria Arlàndez, equip de suport a recerques.

Luis Miguel Artieda, investigador.

Rocío Cáceda, investigadora.

Ruth Gonzàlez, equip de suport a recerques.

Laia Grabulosa, responsable de projectes.

Olalla Miret, equip de suport a recerques.

Cristina Simon, investigadora.

Laura Terradas, equip de suport a recerques.

Col·laboradors/es

En l'Anuari 2009 també hi han participat persones que han col·laborat puntualment en les diferents fases del projecte segons la seva especialització i perfil. Per ordre alfabètic:

Jaume Albaigès, Borja Castellet, Maria Escoda, Elba Fuster, Martina Gurri, Carla Marimon, Maria Martínez, Chiara Pellegrino, Núria Perramon, Aida Rodes, Marta Sànchez, Joan Segarra i Marta Xarles.

idees clau

→ Les principals fases metodològiques de la recerca han estat:

1. Identificació de l'univers a partir de la base de dades de l'OTS i dels registres d'ajuntaments, departaments de la Generalitat de Catalunya i entitats de segon nivell del sector.
2. Treball de camp quantitatiu (948 enquestes respostes) i qualitatiu (99 entrevistes).
3. Anàlisi a partir de la validació dels qüestionaris, tabulació de dades, tractament estadístic i anàlisi de la informació.

→ L'Anuari 2009 ha estat elaborat per l'equip de l'OTS sense externalitzar cap de les activitats de la recerca. Això ha estat útil per:

- construir metodologia pròpia per a d'altres edicions.
- facilitar la comunicació amb les entitats amb un referent únic.
- capitalitzar el coneixement sobre el Tercer Sector Social.

→ La realització d'aquesta recerca ha comportat la participació de moltes persones amb diferents tasques i responsabilitats.

5. La implicació i la participació dels diferents agents

5.1. Participació

L'Anuari 2009 del Tercer Sector Social és una recerca àmplia que ha estat possible gràcies a la implicació dels diferents agents relacionats amb el Tercer Sector Social català. Aquest projecte hauria estat impossible de realitzar sense la participació de moltes organitzacions i institucions que s'hi han implicat, perquè han cregut en la necessitat i la rellevància de la recerca.

Les organitzacions del Tercer Sector Social

Han respost el qüestionari de l'Anuari 2009 948 entitats del Tercer Sector Social de totes les dimensions. Territorialment, n'hi ha de tot Catalunya, amb un pes especial de Barcelona i la seva àrea d'influència.

Ateses les característiques de la recerca, el qüestionari ha resultat complex i ha demanat informació sobre moltes àrees de funcionament de les entitats. A l'hora de dissenyar el qüestionari s'ha fet un esforç per tal que la recollida de la informació es pogués fer de forma fàcil però sense renunciar a cap aspecte rellevant. I també s'ha adaptat una edició del qüestionari a la realitat d'entitats més petites.

El resultat de la recerca és fruit d'un treball conjunt i compartit entre les organitzacions que conformen el Tercer Sector Social.

Les entitats de segon nivell del Tercer Sector Social

Un element clau en la participació han estat les entitats de segon nivell que s'han implicat directament per tal que les seves organitzacions membres participessin en el treball de camp. Això ha suposat que l'equip de treball ha estat en contacte amb les diferents federacions facilitant informació actualitzada sobre la participació de les seves entitats.

El compromís de les entitats de segon nivell s'ha concretat en:

- facilitar dades sobre les organitzacions federades.
- fer difusió mitjançant webs, butlletins, revistes, etc.
- informar sobre l'Anuari 2009 en les assemblees, jornades i altres espais de relació presencial amb les organitzacions.
- fer seguiment mitjançant enviament de correus electrònics.
- fer enviaments de qüestionaris per correu postal.

Totes aquestes accions han tingut com a resultat que en 14 entitats de segon nivell s'ha aconseguit un nivell de participació de més del 40% de les organitzacions membres.

Les Administracions Públiques

Les diferents administracions catalanes han participat a l'Anuari 2009 de diferents formes:

- donant suport a la recerca: la Generalitat de Catalunya (Departament d'Acció Social i Ciutadania i Departament de Governació i Administracions Públiques), la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Barcelona.
- facilitant registres i dades bàsiques de les entitats amb les quals mantenen relació. Des de la Generalitat de Catalunya han facilitat informació el Departament d'Acció Social i Ciutadania, Departament de Justícia, la Secretaria General de Joventut, la Secretaria per a la Immigració, la Subdirecció General de Drogodependències i l'Institut Català de les Dones. Més de 30 ajuntaments catalans han facilitat dades bàsiques sobre les entitats socials de les seves localitats.

- fent-ne difusió als seus mitjans de comunicació: butlletins, webs, etc.
- enviant qüestionaris electrònics a les entitats amb qui mantenen relació.

Altres

Altres institucions també han participat en fer difusió de la recerca, com ara el Consell d'Associacions de Barcelona, o Canal Solidari.org que ha publicat diversos articles sobre el projecte.

5.2. Elements de comunicació

La difusió i la comunicació han estat elements clau en la recerca. S'ha fet un esforç important per tal de garantir que tant les entitats del Tercer Sector Social català com els diferents agents socials relacionats tinguessin presents la recerca i la seva evolució. Per això, s'han utilitzat diferents elements de comunicació.

- Realització d'articles divulgatius: s'han escrit set articles sobre la recerca, publicats a diversos mitjans de comunicació del sector i de l'Administració Pública i difosos mitjançant el Butlletí Anuari.
- Web de l'Anuari 2009: s'ha creat un web específic (www.anuaritercersectorsocial.cat) amb tota la informació sobre la recerca.
- Bàner de l'Anuari 2009: ha estat orientat a fomentar la presència, la notorietat i la participació en la recerca. S'ha aconseguit que estigués present en molts dels webs de les entitats del sector i, especialment, de les federacions i entitats de segon nivell.
- Notes de premsa: s'han redactat tres notes de premsa que han aparegut a diferents mitjans de comunicació, tant del sector com externs, tant a Catalunya com a la resta de l'Estat.

- Postal: s'ha dissenyat i imprès una postal en format electrònic i en paper. En format electrònic es va fer una difusió entre les federacions i entitats de segon nivell del sector social i al web de la recerca. De la postal se'n van fer 8.000 còpies que es van distribuir entre seus i hotels d'entitats, centres cívics, ajuntaments, consells comarcals, etc.

idees clau

- La complicitat del sector amb l'Anuari 2009 ha estat clau per a la seva realització.
- Les entitats de segon nivell s'han implicat en la difusió i el seguiment de la participació de les seves entitats membres.
- Les Administracions Públiques també han facilitat informació i han fet seguiment per fomentar la participació.
- Durant la recerca s'han realitzat un gran nombre d'accions de difusió i de comunicació.

II >

L'estructura i l'abast del Tercer Sector Social

6. La definició

6.1. Tercer Sector

Al *Llibre blanc del tercer sector civico-social* es va aprofundir en la definició del Tercer Sector i també en l'aproximació multidisciplinària sobre aquest concepte. La definició de Tercer Sector que es feia servir llavors s'ha considerat vàlida per a l'elaboració de l'Anuari 2009 del Tercer Sector Social.

Definició operativa de Tercer Sector

El Tercer Sector està format per les organitzacions amb personalitat jurídica i inscrites en un registre públic que no tenen ànim de lucre (i, per tant, reinverteixen els seus beneficis en la pròpia activitat) i que són de titularitat privada.

En aquesta recerca s'han mantingut els criteris d'exclusió utilitzats en el *Llibre blanc*, que bàsicament es refereixen al tipus de personalitat jurídica de les organitzacions. A continuació, s'assenyalen els tipus d'entitats no incorporades segons la seva forma jurídica:

Entitats excloses de la definició operativa de Tercer Sector

- Cooperatives (consumidors, treball associat, habitatge, ensenyament, sanitat, transport, agricultura, etc.), exceptuant aquelles cooperatives d'iniciativa social que no tenen ànim de lucre.
- Societats anònimes laborals.
- Societats agràries de transformació.

- Empreses mercantils no financeres controlades per agents de l'economia social.
- Cooperatives de crèdit (caixes rurals i cooperatives de crèdit professionals i populars).
- Seccions de crèdit de les cooperatives.
- Operativa bancària de les caixes d'estalvis.
- Mútues d'assegurances.
- Cooperatives d'assegurances.
- Mutualitats de previsió social.

6.2. Tercer Sector Social

S'ha configurat una definició operativa de Tercer Sector Social per a aquesta recerca en la que s'han considerat les aportacions del Comitè Científic.

Definició operativa de Tercer Sector Social per a l'Anuari 2009

Està format per les organitzacions del Tercer Sector que treballen per a la promoció de la persona i per a la inclusió dels col·lectius vulnerables.

El Tercer Sector Social és dinàmic i treballa sobre necessitats socials que són canviants. El seu treball per a la transformació social alhora que per a la inclusió dels col·lectius vulnerables fa que les agrupacions de col·lectius de persones destinatàries puguin ser variables en funció de la situació del moment. Així, els col·lectius de persones destinatàries d'aquesta edició (veure l'apartat "Els col·lectius, les activitats i l'estructuració del sector") poden ser revisats en properes edicions en funció de l'aparició de noves necessitats que demanin atendre a nous col·lectius.

Les organitzacions del Tercer Sector Social es poden definir a partir de diverses característiques que es recullen en el quadre.

Característiques bàsiques de les organitzacions del Tercer Sector Social

- Estan formalment constituïdes (com associacions, fundacions, entitats religioses, cooperatives d'iniciativa social, o bé, empreses d'inserció) i són organitzacions privades.
- No tenen afany de lucre (reinverteixen els seus beneficis en la pròpia activitat social que desenvolupen).
- La seva missió o activitat principal està orientada a la inclusió social de col·lectius vulnerables.
- Desenvolupen acció social seguint principis de proximitat al territori o l'entorn.

6.3. Actors de l'acció social

Resulta complex fer una definició dels límits del Tercer Sector Social perquè en l'acció social intervenen molts actors diferents. Alguns d'aquests actors formen part del Tercer Sector Social però altres no. Aquests altres actors no tenen l'acció social com a activitat principal sinó com a complementària. És el cas, per exemple, d'entitats que fan principalment activitat de caràcter cultural, esportiu o mediambiental, etc. i que poden realitzar acció social en un programa concret, però no és la seva raó de ser, no està recollit en la seva missió.

L'acció social també es pot desenvolupar des del món empresarial i des del sector públic. Una empresa que presta serveis d'atenció a persones amb dependència, o bé a infància i joventut, està fent acció social, però en aquest cas de caràcter lucratiu.

A la vegada, les organitzacions pertanyents al Tercer Sector Social també poden fer altres tipus d'activitats: culturals, de cooperació o mediambientals, entre d'altres. Es tracta de quelcom habitual entre les organitzacions del Tercer Sector Social.

L'activitat social es pot realitzar des d'organitzacions del Tercer Sector Social o sense ànim de lucre, alhora que també es pot dur a terme des d'altres àmbits.

Univers d'organitzacions considerat per l'Anuari 2009 del Tercer Sector Social

- Associacions, fundacions i entitats religioses i dedicades prioritàriament a l'activitat social.
- Empreses d'inserció.
- Cooperatives d'iniciativa social.

En relació a les decisions preses en l'elaboració del *Llibre blanc del tercer sector civico-social* l'any 2003, s'han fet algunes variacions pel que fa a les organitzacions incloses a la recerca.

S'han incorporat les empreses d'inserció perquè estan majoritàriament promogudes des d'entitats del Tercer Sector Social (associacions i fundacions) i perquè treballen per la inserció sociolaboral de col·lectius vulnerables.

I en relació a la definició de l'univers que es feia al *Llibre blanc* la diferència principal es troba en que les obres socials de les caixes d'estalvis i les associacions de veïns no s'han considerat dins de l'univers.

Actors i organitzacions no considerades per l'Anuari 2009 del Tercer Sector Social

Altres actors de Tercer Sector que fan o poden fer acció social no lucrativa:

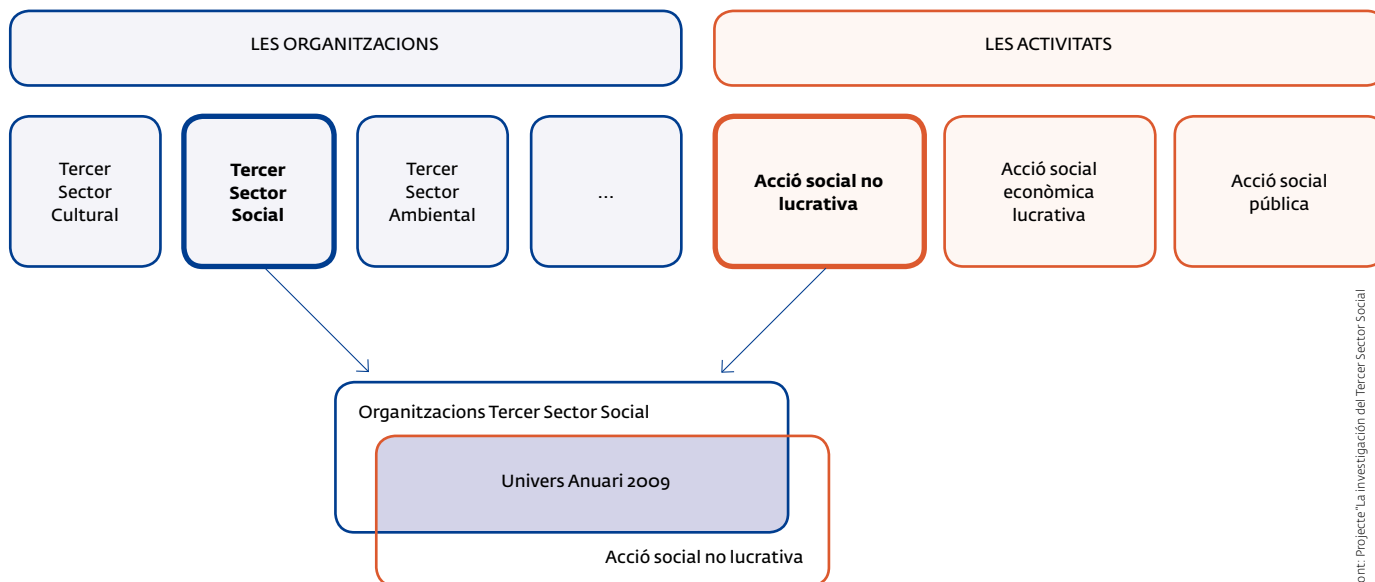
- AMPES.
- Organitzacions cíviques: associacions de veïns, de consumidors i d'usuaris, etc.
- Col·legis professionals.
- Entitats de cooperació al desenvolupament.
- Entitats culturals.
- Entitats esportives.
- Entitats mediambientals.

- Fundacions hospitalàries.
- Institucions educatives: universitats, escoles i/o centres d'educació reglada, docència, etc.
- Obres socials de les caixes d'estalvi.
- Organitzacions de promoció de l'habitatge.

Altres actors que fan o poden fer acció social no lucrativa:

- Empreses de diferents àmbits d'activitat.
- Administracions públiques.
- Cooperatives (a excepció de les d'iniciativa social).

GRÀFIC VI: Els actors de l'acció social

idees clau

- El Tercer Sector està format per les organitzacions amb personalitat jurídica i inscrites en un registre públic que no tenen ànim de lucre i que són de titularitat privada.
- El Tercer Sector Social està format per les organitzacions del Tercer Sector que treballen per a la promoció de la persona i per a la inclusió dels col·lectius més vulnerables.
- L'acció social no lucrativa també pot ser realitzada per altres actors que no pertanyen al Tercer Sector Social (p.ex.: organitzacions culturals, de cooperació, associacions de veïns, Administració Pública, etc.).

→ Les organitzacions del Tercer Sector Social també poden realitzar altres tipus d'accions que no són socials (p.ex.: cooperació, mediam-biental, etc.).

→ Per a l'univers de l'Anuari 2009 s'han considerat les organitzacions del Tercer Sector Social que principalment realitzen acció social no lucrativa: associacions, fundacions, entitats religioses, empreses d'inserció i cooperatives d'iniciativa social.

7. Els col·lectius, les activitats i l'estructuració del sector

7.1. Col·lectius de persones destinatàries

La categorització de les organitzacions socials en funció del subsector d'activitat en què actuen és un treball complex. L'existència de múltiples classificacions i de punts de vista en relació a aquesta qüestió tant en l'àmbit internacional, estatal i local (en recerques, en directoris, als registres i bases de dades d'entitats, etc) i els interessos diversos contribueixen a la dificultat per establir criteris comuns que siguin vàlids en qualsevol àmbit.

Tradicionalment, hi ha hagut dues formes de resoldre-ho: a partir del col·lectiu de persones destinatàries a què s'atén, o bé a partir de les activitats que realitza l'organització.

En el cas de l'Anuari 2009 del Tercer Sector Social a Catalunya s'ha decidit treballar la categorització en funció del col·lectiu de persones destinatàries, perquè el ventall d'activitats pot ser molt ampli i, a més, poden realitzar-se simultàniament per als diferents col·lectius de persones destinatàries.

L'Anuari 2009 és una recerca transversal en l'àmbit social. Així, era necessari crear grans grups de col·lectius de persones destinatàries evitant un llistat massa ampli i exhaustiu que fes difícil comptar amb una visió global. L'establiment de

les categories s'ha fet, doncs, considerant, entre d'altres, les següents qüestions:

→ el manteniment d'una línia de continuïtat global amb l'agrupació utilitzada al *Llibre blanc* l'any 2003, que permeti la comparabilitat i un ús de continuïtat en el futur.

→ l'eliminació d'aquelles categories que no han estat incloses a efectes d'aquesta recerca dins l'univers d'estudi, tal i com s'ha dit en l'apartat de definició de l'univers (obres socials de caixes d'estalvi i associacions de veïns).

→ l'exclusió com a categoria d'un conjunt d'organitzacions que han tingut en els darrers anys un pes força menor i que havien nascut molt vinculades al context de crisi econòmica dels anys 80.

→ l'evolució de la terminologia utilitzada d'acord al context actual.

S'han fet servir 9 categories que tenen un nexa comú internament alhora que incorporen realitats molt diverses. És a dir, en una mateixa categoria s'aglutina un conjunt ampli d'entitats que fan activitats diverses. Per aquest motiu, cal entendre la informació que es proporciona al llarg de l'Anuari 2009 en base a aquesta anàlisi global i tenint en compte la forta heterogeneïtat d'entitats que conté.

A partir del coneixement del que fa l'organització i de tenir clars els criteris de pertinença a Tercer Sector Social resultaria senzill, a priori, ubicar totes les organitzacions que es poden considerar dins una mateixa categoria. Tot i això, de vegades, la diversitat d'activitats complica aquest procés.

Les organitzacions de l'univers s'han classificat d'acord al col·lectiu de persones destinatàries amb qui actuen de forma prioritària, tot i que és un fet comú a moltes organitzacions del Tercer Sector Social l'atenció a més d'un col·lectiu. Independentment, doncs, del fet que una organització s'adreci a diversos col·lectius, s'ha ubicat en la seva majoria en un grup concret. Es tracta d'un exercici necessari per a l'anàlisi de la informació recollida.

Alguns dels criteris que s'han seguit en la categorització han estat:

→ en els casos en què l'entitat s'adreça a dos col·lectius (imagineu, per exemple, infants amb discapacitat) s'ha ubicat l'organització en la categoria que descriu millor el fet prioritari que dona lloc a l'agrupació. En aquest cas, s'hauria situat en la categoria persones amb discapacitat.

→ hi ha algunes organitzacions que podrien etiquetar-se en l'àmbit de salut o de persones amb discapacitat. Es tracta d'aquells casos en què la discapacitat està ocasionada per algun tipus de malaltia. S'ha pres l'opció de deixar-les en la categoria de persones amb discapacitat quan l'agrupació es dona per compartir una determinada discapacitat. Cal dir que en alguns casos la ubicació en persones amb discapacitat o salut és complex.

A continuació s'esbossen els tipus d'organitzacions que formen part de cada grup:

Addiccions:

Inclou les organitzacions que treballen en la prevenció, l'atenció, el tractament, l'atenció posterior, la inserció sociolaboral de persones amb tot tipus d'addiccions: persones amb drogo-dependència, ludopaties, addicció a l'alcoholisme, etc.

Dones:

Inclou les organitzacions de dones que fan atenció a aquest mateix col·lectiu, les que treballen al voltant de la violència de gènere o aquelles en què les seves activitats són un punt de trobada per al desenvolupament del col·lectiu de dones.

Les entitats que tenen com a eix central de les seves activitats ser un punt de reunió per motius diversos (aspectes socioculturals, etc) s'han considerat dins l'univers de l'estudi, perquè s'entén que exerceixen una funció social a partir del desenvolupament d'aquestes activitats.

Gent gran:

Hi pertanyen totes les organitzacions formades per persones grans que realitzen activitats per a la gent gran vinculades a l'oci i la cultura, així com totes les que estan formades per persones jubilades i pensionistes.

També comprèn les residències de tercera edat sense afany de lucre i les organitzacions orientades a la formació de gent gran.

No s'han inclòs les seccions sindicals i les seccions de gent gran de col·legis professionals perquè els sindicats i col·legis professionals no formen part de l'univers de recerca.

Infància i joventut:

En aquest grup hi ha organitzacions amb orígens i activitats diferents.

Es troben entitats d'educació en el lleure, que presten serveis en aquest àmbit, orientades a l'educació no formal de joves i també entitats juvenils de voluntariat dedicat a temàtiques socials.

A part, hi ha organitzacions d'atenció a la infància, dedicades a la tutela de menors i joves, o bé, adreçades a la inserció sociolaboral de joventut en risc.

Cal considerar que les entitats d'estudiants que no tenen un component social han estat excloses de l'univers a l'igual que les organitzacions juvenils amb un fort component cultural.

Persones amb discapacitat:

Incorpora aquelles organitzacions que treballen amb persones amb discapacitat psíquica, física i/o sensorial i amb malaltia mental.

S'inclouen les entitats que vetllen per la integració i inserció sociolaboral d'aquests col·lectius (per exemple, els centres especials de treball) alhora que les organitzacions de familiars de persones amb discapacitat.

A més, agrupa les entitats orientades específicament a la millora de la qualitat de vida del col·lectiu, les escoles d'educació especial que són cooperatives d'iniciativa social i entitats esportives que treballen per la inclusió social d'aquest col·lectiu, etc.

Persones immigrades:

Es tracta d'organitzacions que vetllen per la inclusió social de les persones immigrades mitjançant tot tipus d'activitats. Hi formen part tant les organitzacions pro-persones immigrades, com aquelles formades per persones immigrades.

Aquelles organitzacions formades per persones immigrades i que fan cooperació al desenvolupament entre les seves activitats s'han incorporat dins l'univers quan aquestes actuacions no són l'eix central de l'acció de l'entitat.

Hi ha també les entitats i grups que treballen en estudis i recerca sobre aquest col·lectiu.

Quart món:

S'inclouen aquelles organitzacions que treballen amb persones sense sostre, amb recursos econòmics molt baixos, o bé, amb col·lectius en risc (diferents als inclosos en altres categories).

D'una banda, es troben, doncs, entitats amb centres d'acollida, menjadors socials, etc. De l'altra, altres que treballen per la integració social i la inserció sociolaboral d'aquests col·lectius.

Salut:

S'agrupen en aquest bloc diferents tipus d'organitzacions.

Per un costat, les entitats formades per persones afectades per malalties i els seus familiars com ara: càncer, fibromialgia, parkinson, patologies de creixement, malalties neurològiques, psoriasi, SIDA, espina bífida i hidrocefàlia, alzheimer, etc.

Per l'altre, aquelles que es dediquen específicament al suport a familiars de persones amb malalties o al voluntariat en aquest àmbit (per exemple, una organització de pallassos d'hospital).

A més, engloba aquelles entitats dedicades al concepte de salut en un sentit molt més ampli: prevenció de malalties, creació d'hàbits de vida saludable, planificació familiar, promoció de la salut, etc.

Cal tenir present que les fundacions hospitalàries o aquelles que fan recerca en l'àmbit de la salut no formen part de l'univers de la recerca i, per tant, s'han obviat.

General i altres:

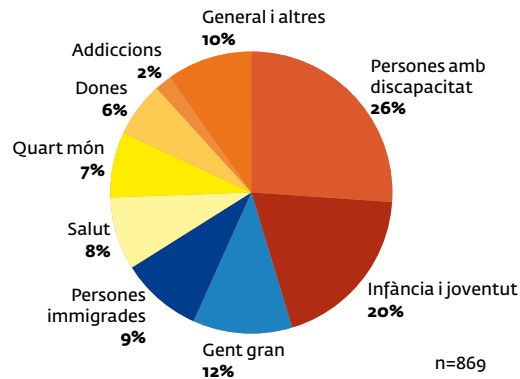
Inclou aquelles organitzacions que fan atenció a múltiples col·lectius de forma simultània sense que un sigui prioritari sobre els altres, o bé, que atenen a la població en general. També integra aquelles organitzacions de voluntariat que ofereixen un servei transversal.

A més, s'han considerat organitzacions de defensa de drets (GLBT: Gais, Lesbianes, Transsexuals i Bisexuals) i també de minories ètniques.

Incorpora les organitzacions d'investigació social no adreçades a un col·lectiu concret, les adreçades a les famílies en general, les que realitzen formació de persones adultes o aquelles que treballen per la inserció sociolaboral de molts col·lectius alhora.

GRÀFIC VII: Composició segons col·lectiu destinatari

en percentatge

L'anàlisi de les diferents variables de les organitzacions socials segons els col·lectius que atenen s'ha fet de forma transversal de manera que en els següents capítols s'analiza la informació en funció de si hi ha diferències o no segons els col·lectius atesos.

7.2. Activitats desenvolupades

Les activitats desenvolupades per les organitzacions socials estan directament relacionades amb els col·lectius que atenen. No obstant, hi ha una sèrie d'activitats en què coincideixen moltes organitzacions al marge del seu col·lectiu de persones usuàries.

Principals tipus d'activitat

Un 65% de les organitzacions enquestades afirmen realitzar tasques d'informació i d'orientació alhora que un 52% fan educació i formació.

GRÀFIC VIII: Tipus d'activitats realitzades per les organitzacions

en percentatge

També tenen força pes les entitats que realitzen sensibilització de l'opinió pública (37%) i assistència a la inserció laboral (36%) o promoció del voluntariat social (35%). Els tipus d'activitat que realitzen les organitzacions socials i la proporció són bàsicament les mateixes que el 2003.

Si s'analiza el tipus d'activitat en relació als col·lectius, destaca que les activitats d'educació i formació les realitzen les organitzacions que treballen amb dones, infància i joventut, persones amb discapacitat i persones immigrades.

TAULAV: Activitats segons col·lectiu destinatari

en nombre absolut

	Addiccions	Dones	Gent gran	Infància i joventut	Persones amb discapacitat	Persones immigrades	Quartmón	Salut	General i altres
Informació i orientació	60	180	129	166	201	193	96	72	86
Assessorament jurídic i/o tramitació legal	15	64	39	39	87	92	30	21	26
Assistència mèdica	12	25	23	26	53	24	16	16	8
Assistència psicosocial	34	77	52	62	124	53	35	39	35
Assistència relativa a la inserció laboral	37	103	16	67	132	126	59	25	26
Ajuda a domicili	8	26	54	14	71	24	13	22	11
Alimentació	19	46	36	50	60	57	56	17	11
Educació i formació	29	138	73	178	152	151	64	43	54
Educació en el lleure	15	50	59	170	114	62	39	19	28
Ajuts econòmiques individuals	15	29	24	36	45	49	41	18	10
Atenció residencial permanent	19	18	33	36	62	23	12	10	11
Atenció diürna o centres de dia	12	23	40	31	82	27	19	15	10
Ajuda o subvencions a institucions d'àmbit social	5	9	11	15	32	19	4	7	5
Sensibilització de l'opinió pública	30	77	56	77	138	85	49	56	55
Promoció del voluntariat social	17	75	83	123	93	81	41	36	30
Altres	16	49	58	49	78	53	23	27	44

n=843

En canvi activitats d'assessorament jurídic i/o tramitació legal es concentra en els col·lectius de persones amb discapacitat i persones immigrades. També les organitzacions que treballen amb persones amb discapacitat són les que fan més sensibilització de

l'opinió pública. La promoció de voluntariat social es concentra en les entitats d'infància i joventut i les de gent gran. Les organitzacions que treballen temes d'addiccions fan bàsicament activitats d'informació i orientació a l'igual que les de gent gran.

El tipus d'activitat també té relació amb el volum pressupostari de les organitzacions. Les entitats amb un volum pressupostari superior al milió d'euros són les que concentren les activitats d'atenció residencial permanent i atenció diürna o centres de dia. En canvi les organitzacions amb un pressupost més petit (menys de 400.000 euros) fan més activitat de sensibilització a l'opinió pública i promoció del voluntariat social.

La prestació de serveis

Un tema que apareix amb força en els debats i reflexions entorn al Tercer Sector Social és el paper del sector com a prestador de serveis socials.

“L'augment de les entitats que fan prestacions de serveis ha estat positiu, però tant l'Administració com les entitats haurien de fer esforços per millorar la seva relació i la gestió d'aquests serveis. D'una banda, l'Administració hauria de deixar de moure's per criteris econòmics principalment, i d'altra banda les entitats no han d'acomodar-se i han de ser capaces d'innovar”.

Extret d'una entrevista

Tradicionalment, les organitzacions del sector han atès en primera instància les necessitats socials perquè han estat més properes als col·lectius i als territoris amb més risc d'exclusió social. Aquestes activitats han anat evolucionat fins que l'Administració Pública les ha assumit com a pròpies de l'Estat de Benestar i per tant, com a responsabilitat de l'Estat. Quan l'estat ha proveït recursos per aquest serveis és quan les entitats que ja ho feien han hagut d'entrar en la lògica de la prestació de serveis.

Cal tenir en compte que no tots els serveis estan finançats per l'Administració Pública, les entitats socials també presten molts serveis directament a persones, famílies, etc.

El nou marc legal amb la Llei de la Dependència i la Llei de Serveis Socials configuren un nou escenari on les entitats socials són un agent primordial com a proveïdors/gestors de serveis públics.

En aquest context, el sector mercantil ha entrat amb força a competir per aquests serveis com una oportunitat de negoci. Això ha comportat una sèrie de contradiccions i complicacions al sector social. Per una part, les empreses volen fer serveis que les entitats ja feien des de fa temps i amb menys recursos i, per una altra, els concursos que fan les administracions per adjudicar els serveis tenen com a criteris principals de selecció l'oferta econòmica. El sector mercantil, fent ús de les economies d'escala tenen capacitat de presentar millors ofertes econòmiques les entitats socials.

“La prestació de serveis dona solidesa i estabilitat.”

Extret d'una entrevista

El Tercer Sector Social està incidint perquè als concursos hi hagin clàusules socials que tinguin en compte criteris socials més enllà dels purament econòmics. Les clàusules socials han de poder tenir en compte el valor d'aportació de les organitzacions socials.

El repte important del sector és fer visible i concretar aquest valor d'aportació. Les entitats sense afany de lucre fan aquests serveis per una vocació de servei públic i d'atenció a les persones més vulnerables. Però cal que aquest valor d'aportació estigui present en la prestació dels serveis i que les persones destinatàries puguin percebre la diferència quan són ateses per entitats socials.

A més, les organitzacions socials han de mantenir un equilibri que els hi permeti prestar serveis però sense deixar de banda aspectes més missionals, relacionats amb els valors i amb la capacitat de mobilització i d'incidència política.

Les lògiques de la prestació de serveis i de mobilització social no sempre coincideixen. Les entitats socials tenen el repte de realitzar aquestes funcions garantint la qualitat de les activitats i especialment amb l'enfocament de l'atenció a les persones de forma prioritària.

La prestació de serveis, també, pot ser una manera de desenvolupar les missions i els valors de les organitzacions socials.

La incidència política

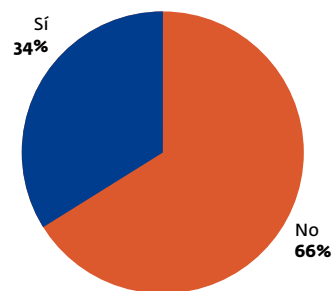
La incidència política és una activitat rellevant i incipient per moltes organitzacions del sector. En l'actualitat un 34% de les entitats socials manifesten que realitzen activitats d'incidència política.

Les entitats incorporen la incidència en els plans d'actuació, com un element més per desenvolupar. L'evolució està present en el sector, s'ha passat del pur activisme a la incorporació de la incidència com a un eix estratègic de la pròpia activitat.

Es pot entendre la incidència política (advocacy) com el procés d'influir en els resultats de les actuacions, comportaments, posicions polítiques, etc., tant d'institucions públiques com privades. La influència en altres agents de la societat s'ha d'entendre en un sentit ampli. Tot i que la tasca d'incidència política es dirigeix principalment a l'àmbit polític aquesta no es limita a aquest àmbit sinó que es dirigeix a tota mena d'actors socials.

GRÀFIC IX: Realització d'algun tipus d'activitat d'incidència

en percentatge

n=452

El propi discurs del sector en els últims anys ha fet èmfasi en el tema de la coresponsabilitat social amb altres agents socials com l'Administració Pública, en la millora, construcció i transformació de l'espai públic i de la societat. La incidència política, pren doncs una importància cabdal en el joc de la coresponsabilitat social del Tercer Sector.

La participació en el discurs polític però encara aixeca recels i el motiu és la falta de tradició de treballar de forma conjunta. En aquest aspecte, el rol que juguen les xarxes i el treball conjunt és fonamental. Les entitats de segon i tercer nivell tenen el paper de ser organitzacions paraigües, i tenen com a rol ser interlocutores, la capacitat de donar una visió global des de la seva independència i transformar aquesta visió de sector en agendes d'incidència a mig i llarg termini. Si s'analiza les activitats que realitzen les organitzacions de segon nivell s'observa que un 66% fan incidència política.

7.3. El procés d'organització del Tercer Sector Social català

El Tercer Sector Social és heterogeni i està compost per entitats amb múltiples característiques:

- entitats petites, de dimensió mitjana o gran.
- entitats formades per voluntariat, per persones remunerades o amb un model mixt.
- entitats d'àmbit territorial local (barri o població), comarcal, nacional o estatal.
- amb personalitats jurídiques diferents (associacions, fundacions o cooperatives d'iniciativa social).
- amb col·lectius destinataris diferents (persones amb discapacitat, persones immigrades, infància i joventut, gent gran, etc.).

A la vegada, és un sector amb tradició d'organitzar-se en federacions, plataformes, coordinadores, entitats de segon nivell. Es consideren entitats de segon nivell aquelles estructures formalment constituïdes que agrupen entitats de base que són les organitzacions que directament treballen amb les persones destinatàries.

La mateixa heterogeneïtat del sector comporta que les temàtiques per les quals s'agrupen les entitats de segon nivell siguin diverses. Així hi ha entitats que s'agrupen segons l'àmbit territorial, altres per la forma jurídica o pels col·lectius que atenen, etc. Sovint una organització de base forma part de diverses xarxes de segon nivell.

Tal com s'ha dit, la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya és una entitat de tercer nivell que agrupa les principals entitats de segon nivell del Tercer Sector Social català. El fet que existeixi una entitat de tercer nivell implica que el sector té una visió més global, pot fer tasques d'incidència política de forma transversal i alhora pot contribuir a consolidar el sector

de forma més estratègica, ja que les entitats de segon nivell estan focalitzades a atendre les necessitats més concretes de les seves entitats membres.

Les federacions que pertanyen a la Taula majoritàriament estan organitzades pels col·lectius que atenen. Així hi trobem organitzacions que agrupen a entitats que atenen a:

- persones amb discapacitat: Comitè Català de representants de persones amb discapacitat (COCARMI), Confederació ECOM, Coordinadora de Tallers per a persones amb discapacitat psíquica de Catalunya i Voraviu.
- gent gran: Federació d'Associacions de Gent Gran de Catalunya (FATEC), Federació d'Entitats d'Assistència a la Tercera Edat (FEATE) i Federació d'Organitzacions Catalanes de Gent Gran (FOCAGG).
- infància i joventut: Federació d'Entitats d'Atenció i Educació a la Infància i l'Adolescència (FEDAIA), Fundació Catalana de l'Esplai, Fundació Josep Carol, Fundació Pere Tarrés, Minyons Escoltes i Guies de Catalunya i Moviment Laic i Progressista (MLP).
- persones afectades per malalties i addiccions: Federació d'Associacions de Familiars d'Alzheimer de Catalunya (FAFAC), Federació Catalana d'Entitats d'Ajuda al Drogodependent (FCD) i Federació Catalana contra el Càncer (FECEC).
- persones immigrades: Federació de Entidades Latinoamericanas de Catalunya (FEDELATINA).

Però també hi ha entitats que s'agrupen segon altres criteris:

- Segons la personalitat jurídica, com és el cas de la Sectorial de Cooperatives d'Iniciativa Social de la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya.
- Segons característiques transversals, com és el cas de la Federació Catalana de Voluntariat Social (FCVS) que aplega les entitats amb voluntariat social, i ECAS (Entitats Catalanes d'Atenció Social) que agrupa entitats diverses que fan acció social.

→ Segons l'activitat que desenvolupen: Federació d'Associacions Culturals i Educatives de persones Adultes (FACEPA) i Federació d'Entitats amb Pisos Assistits (FEPA).

També, hi ha entitats singulars com Creu Roja, Càritas i Fundació Sant Joan de Déu que tenen una estructuració pròpia que ve donada per la seva història i implantació territorial.

idees clau

→ Les entitats del Tercer Sector Social atenen a molts col·lectius diferents i a vegades simultàniament. S'han utilitzat 9 categories segons els col·lectius prioritaris: addiccions, dones, gent gran, persones amb discapacitat, persones immigrades, quart món, salut i general i altres.

→ Les organitzacions del Tercer Sector que han participat a l'Anuari 2009 atenen persones amb discapacitat en un 26% i un 20% a infància i joventut.

→ Les activitats que fan bàsicament les organitzacions socials són informació i orientació en un 65%, i educació i formació en un 52%. Els tipus d'activitats que realitzen i la seva proporció són, principalment, les mateixes que en el 2003.

→ Les organitzacions amb pressupost més petit (menys de 400.000 €) fan més activitats de sensibilització a l'opinió pública i promoció del voluntariat.

→ Un 66% de les organitzacions de segon nivell fan incidència política.

→ La prestació de serveis implica un gran repte per a les organitzacions socials: fer visible el valor d'aportació del Tercer Sector Social. Cal cercar l'equilibri entre prestació de serveis i mobilització social.

→ El Tercer Sector Social català s'organitza en diferents entitats de segon nivell i en una de tercer nivell, la Taula d'entitats del Tercer Sector Social.

→ Els principals criteris d'agrupació de les entitats socials són: segons els col·lectius atesos, segons la forma jurídica i segons temes transversals com el voluntariat o l'acció social.

8. Les xifres globals

L'evolució del Tercer Sector Social català en els darrers anys està marcada pel creixement i consolidació que ha viscut durant aquest temps.

A partir de les estimacions realitzades, a continuació es sintetitzen les xifres globals en aquests dos moments.

TAULA VI: Evolució dels grans números 2003-2009

	2003	2009
Nombre d'entitats	Més de 5.600	Al voltant de 7.500
Volum econòmic	Gairebé un 1% del PIB català	Un 2,8% del PIB català
Nombre de persones contractades	Més de 52.000	Més de 100.000
Nombre de persones voluntàries	Més de 155.000	Més de 245.000
Nombre de persones destinatàries	Més d'un 1.000.000	Més d'1.700.000

El nombre d'entitats

Per determinar el nombre d'entitats que componen el Tercer Sector Social s'ha agafat com a punt de partida les entitats socials identificades en la realització del *Llibre blanc* l'any 2003 i la base de dades construïda i actualitzada des de l'Observatori del Tercer Sector des de llavors. A més, s'han incorporat les

organitzacions provinents de registres de diverses fonts (veure l'apartat 4. La metodologia i l'equip).

A l'hora de fer la comparació del nombre d'entitats que conformaven l'univers del *Llibre blanc* (unes 5.600) i les de l'Anuari 2009 del Tercer Sector Social cal tenir en compte les variacions que s'han fet quant a criteris de pertinença al Tercer Sector Social (veure l'apartat 6.1).

S'estima que en l'actualitat hi ha al voltant de 7.500 organitzacions que formen part del Tercer Sector Social català. Cadascuna d'elles s'ha categoritzat tenint en compte el col·lectiu destinatari a qui s'adreça.

TAULA VII: Estimació del nombre d'entitats que componen l'univers

	Nombre entitats	%
Addicions	278	4
Dones	1.179	15
Gent Gran	1.057	14
Infància i joventut	1.405	18
Persones amb discapacitat	1.122	15
Persones immigrades	793	10
Quart món	356	5
Salut	542	7
General i altres	913	12
Total (col·lectius de persones destinatàries)	7.645	100
Total núm. entitats	7.503	

Hi ha entitats socials que atenen més d'un col·lectiu. Tot i que en la majoria de casos se n'ha seleccionat un de prioritari, hi ha organitzacions que actuen amb una gran diversitat de col·lectius i han inclòs en més d'un col·lectiu.

El volum econòmic

L'any 2007 les entitats socials catalanes movien més de 5,500 milions d'euros, el que representa un 2,83% del PIB català (196.536.908 milions d'euros segons l'Institut d'Estadística de Catalunya). Això significa que el Tercer Sector Social ha experimentat un creixement força significatiu respecte de l'any 2003 en què s'afirmava que el sector representava al voltant de l'1% del PIB català.

El volum econòmic del Tercer Sector Social de Catalunya respecte el conjunt de l'economia espanyola equival a un 0,52% del PIB espanyol de l'any 2007.

Per tenir una dada de dimensió similar, segons l'informe *L'audiovisual a Catalunya, un motor en marxa?*, d'Imma Tubella (2007), rectora de la UOC, l'àrea cultural catalana genera el 3% del producte interior brut (PIB de 2007) de Catalunya.

L'estimació realitzada és la suma de:

→ les dades reals d'entitats singulars i de valors extrems de la mostra. Majoritàriament s'han utilitzat les dades proporcionades per les organitzacions en el treball de camp, les memòries organitzatives i els webs. El conjunt d'aquestes organitzacions representen un total de 1.100 entitats.

→ la projecció feta sobre un conjunt de 6.400 organitzacions socials després de descomptar les duplicitats produïdes per les respostes d'organitzacions de segon nivell i les organitzacions de base pertanyents a un mateix grup d'entitats.

El nombre de persones contractades

S'ha estimat que el nombre de persones contractades pel Tercer Sector Social supera les 100.000.

Tenint en compte les estimacions fetes l'any 2003, gairebé s'ha doblat el nombre de persones que es contracten des de les entitats del Tercer Sector Social català.

Alguns aspectes a tenir en compte sobre aquesta estimació són que:

→ s'ha considerat que l'univers segueix una pauta similar a la de la mostra d'entitats i, per tant, que hi ha unes 4.575 organitzacions que compten amb persones contractades, que representen un 61% de les entitats socials catalanes.

→ s'han sumat totes aquelles dades reals que se sabien a priori d'entitats singulars i d'altres que tenen un elevat nombre de persones contractades.

L'any 2007 la població ocupada a Catalunya era de 3.510.603 persones i la població activa era de 3.756.606, segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya. Per tant, les persones contractades des del Tercer Sector Social representen un 2,85% sobre la població ocupada a Catalunya i un 2,66% sobre la població activa.

El nombre de persones ocupades és superior al d'altres sectors d'activitat com el de la metal·lúrgia i la fabricació de productes metàl·lics (83.500 persones al 2007) o la de les activitats jurídiques, comptables o de gestió empresarial (que ocupaven 93.400 persones al 2006).

En els darrers anys s'han fet diferents estimacions sobre el nombre de persones contractades des del Tercer Sector Social a Espanya. A efectes de l'Anuari 2009, s'han actualitzat les dades que s'esmenten a *Las cuentas de la economía social*, de José Luis García Delgado (2004) considerant només les

organitzacions comunes a ambdós universos d'estudi i assumint que el percentatge de creixement en persones contractades és similar al del conjunt de l'economia espanyola. Així s'ha estimat que prop d'un 20% de les persones contractades pel Tercer Sector Social a tot l'Estat pertanyerien a organitzacions socials catalanes.

El nombre de persones voluntàries

A l'igual que succeeix amb el nombre de persones contractades la xifra de voluntariat de l'any 2007 ha augmentat significativament en relació a l'estimació feta l'any 2003.

S'estima que hi ha més de 245.000 persones voluntàries (248.119) a les organitzacions socials catalanes que representen un 4,13% de la població catalana de més de 16 anys (6.010.762 persones al 2007 segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya). Al 2003 s'estimava que eren unes 155.000 les persones que feien voluntariat en organitzacions socials.

Si considerem que continuen sent vàlides les dades de l'Encuesta de empleo del tiempo 2002-2003 de l'Instituto Nacional de Estadística sobre la participació de la població en activitats de voluntariat, s'observa que a Catalunya l'any 2007 hi havia 680.395 persones voluntàries. Per tant, al voltant d'un 36% de les persones que fan voluntariat a Catalunya el realitzen en entitats socials.

Aquesta estimació s'ha realitzat tenint en compte que:

- la projecció s'ha fet a partir del nombre agregat de persones de la mostra.
- s'ha suposat que l'univers té un comportament similar al de la mostra i, per tant, s'ha estimat que un 82% de les entitats de l'univers compten amb persones voluntàries.
- s'han sumat les dades reals d'entitats singulars i de valors extrems de la mostra. S'han utilitzat les dades proporcionades per les organitzacions en el treball de camp i també les

memòries organitzatives i els webs (quan l'entitat no havia respost el qüestionari). El conjunt de les entitats singulars representa un total de 1.100 entitats.

El nombre de persones destinatàries

El càlcul de l'estimació del nombre de persones destinatàries és un dels més complexos en l'àmbit del Tercer Sector Social per diferents motius:

- no existeixen criteris homogenis a l'hora de fer un recompte de les persones destinatàries de les organitzacions. Així, per exemple, una organització pot comptar dues vegades una mateixa persona perquè ha participat en dues activitats i una altra entitat fer-ho diferentment.
- hi ha molta heterogeneïtat pel que fa a les activitats que es desenvolupen: unes són puntuals, altres són molt intenses en el temps, etc. i, alhora, una persona pot ser usuària de diverses entitats/activitats. Per exemple, un jove immigrant pot formar part alhora d'una entitat de persones immigrades i d'una d'infància i joventut.

Tenint en compte tots aquests aspectes, s'han tret de la mostra els valors més grans. Concretament, no s'han considerat les organitzacions que es troben en el tram superior (més de 1.000 persones usuàries) que representen un 21%, donat que desvirtuen significativament el resultat obtingut per al conjunt de l'univers.

Així, s'estima que el nombre de persones destinatàries està al voltant d'1.700.000 persones. La població catalana de l'any 2007 (segons dades de l'Institut Català d'Estadística) era de 7.210.508 persones. Cada persona contractada de les organitzacions socials catalanes té capacitat per atendre a una mitjana d'unes 17 persones. I al voltant d'un 23% de la població hauria participat en algun moment en activitats d'alguna entitat social.

idees clau

- El Tercer Sector Social de Catalunya ha experimentat un increment molt rellevant des del *Llibre Blanc*, 2003.
- L'univers d'entitats que conformen el Tercer Sector Social s'estima en unes 7.500 organitzacions.
- El volum econòmic que mouen les entitats del Tercer Sector Social representa un 2,8% del PIB català de l'any 2007.
- El sector té més de 100.000 persones contractades i més de 245.000 persones voluntàries. S'ha donat un increment significatiu respecte l'any 2003.
- El nombre de persones destinatàries s'estima en més d'1.700.000.

9. L'àmbit territorial

9.1. Distribució territorial i abast territorial de les entitats

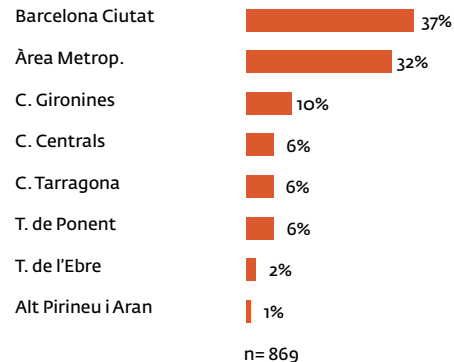
Les organitzacions del Tercer Sector Social estan distribuïdes arreu de tot el territori català. Per un factor de capitalitat, un 37% de les entitats tenen la seva seu a Barcelona ciutat i un 32% a l'àrea metropolitana, però cal separar aquest fet de l'abast territorial de les entitats ja que sovint són diferents.

El 82% de les entitats actua només a Catalunya i un 6% ho fa arreu de l'Estat espanyol. Entre el 10% de les organitzacions que actuen en l'àmbit internacional es donen, bàsicament, dues situacions. D'una banda, algunes organitzacions d'àmbit internacional tenen representació a Catalunya i a l'Estat espanyol. De l'altra, hi ha entitats que tenen la seva seu a Catalunya encara que fan activitats fora de l'Estat espanyol.

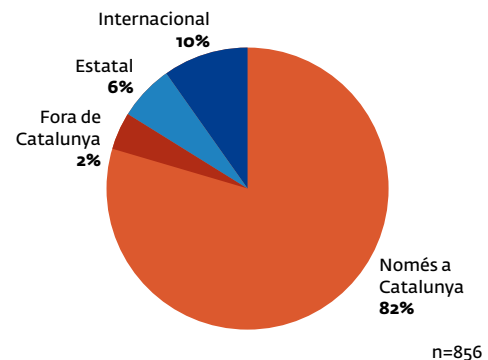
9.2. Centres i delegacions de les organitzacions

El nombre de centres i/o delegacions que té una entitat està fortament lligat a la forma en què s'estructura l'organització, a l'activitat que realitza i al grau d'implantació territorial que vol tenir.

GRÀFIC X: Distribució territorial de les organitzacions en percentatge

GRÀFIC XI: Abast territorial de les entitats en percentatge

Hi ha una gran varietat de possibilitats:

→ les delegacions són una forma de desenvolupar l'activitat de l'entitat a diverses parts del territori on s'ha detectat la necessitat social.

→ els centres funcionen gairebé com organitzacions autònomes i amb independència per a l'acció i la gestió. En aquest cas, el funcionament de la seu central és força semblant al de moltes federacions.

→ hi ha centres en què es realitzen una o dues de les activitats específiques de l'organització i que no desenvolupen les mateixes accions que la seu central. És el cas, per exemple, dels punts d'informació, etc.

La majoria de les organitzacions (74%) afirma tenir entre 1 o 2 seus arreu de Catalunya. No obstant, la diversitat a què s'acaba de fer esment fa que el nombre mig de centres sigui de 5.

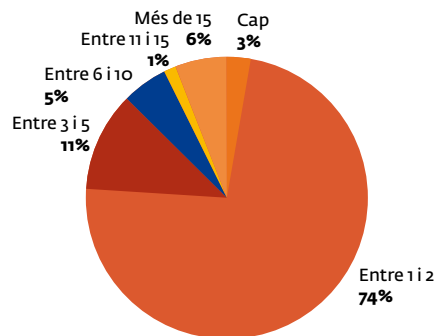
Destaca el fet que un 5% d'entitats té més de 15 seus arreu de Catalunya. Es tracta d'aquelles organitzacions que han treballat força la implantació al territori i que, a més, tenen molta trajectòria i un alt grau de consolidació.

Un 14% de les fundacions té més de 5 seus, mentre que en el cas de les associacions aquest percentatge es situa en el 7%.

El volum pressupostari de l'entitat i el nombre de persones usuàries tenen relació directa amb l'estructura territorial de les entitats. Un 48% de les organitzacions que tenen un volum pressupostari major de 2 milions d'euros disposen de més de 5 seus mentre que en la resta de trams pressupostaris no hi ha més d'un 15% d'entitats amb més de 5 seus. Alhora, les organitzacions que tenen més persones usuàries tenen un major nombre de seus.

GRÀFIC XII: Nombre de centres/delegacions que tenen les organitzacions

en percentatge

n=795

L'àmbit territorial d'actuació dels centres

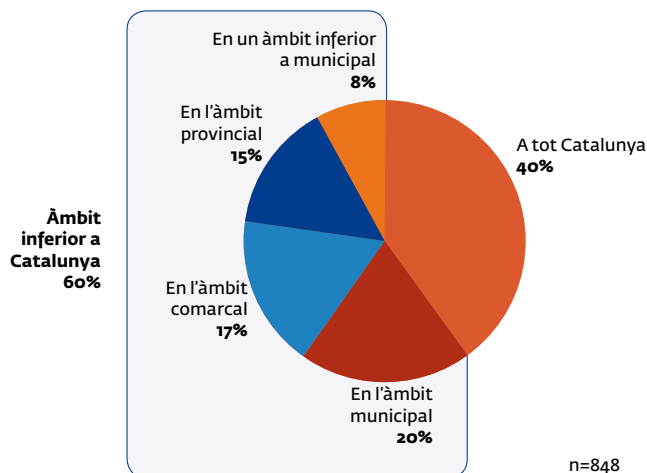
L'àmbit territorial d'actuació prioritari de les entitats socials és Catalunya, en un 40%, seguides de les organitzacions que tenen un àmbit d'actuació municipal, que representen un 20%.

Si s'analitzen les diferències que existeixen entre formes jurídiques s'observa, d'una part, que un 49% de les fundacions i un 40% de les associacions respectivament actuen a tot Catalunya i, de l'altra, que un 22% de les associacions i un 11% de les fundacions actuen en l'àmbit municipal respectivament. Les organitzacions que tenen un àmbit d'actuació municipal trien l'associació com a forma jurídica més adient. A la vegada, un 44% de les cooperatives d'iniciativa social realitza la seva acció en l'àmbit comarcal.

En funció del col·lectiu a què s'adreça l'entitat es troben també algunes diferències. Un 56% de les entitats que treballen amb infància i joventut actuen en l'àmbit municipal o inferior. Tanmateix, un 53% de les organitzacions de persones immigrades actuen en l'àmbit català. En aquest cas, en què l'acció s'adreça a col·lectius específics de persones immigrades normalment s'agrupen segons el país de procedència d'aquestes i no tant pel territori on resideixen i a més la joventut de les organitzacions fa que la seva implantació territorial mitjançant diferents seus sigui petita.

GRÀFIC XIII: Àmbit geogràfic on actuen el conjunt de les seus a Catalunya

en percentatge

TAULA VIII: Àmbit geogràfic on actuen el conjunt de les seus segons col·lectiu destinatari

en percentatge

	Addiccions	Dones	Gent gran	Infància i joventut	Persones amb discapacitat	Persones immigrades	Quart món	Salut	General i altres	Total
A tot Catalunya	67	42	36	29	34	53	27	58	55	40
En l'àmbit provincial	29	6	7	7	18	16	35	20	10	15
En l'àmbit comarcal	0	13	10	7	34	14	16	14	14	17
En l'àmbit municipal	5	32	29	39	11	16	16	6	11	20
En un àmbit inferior a municipal	0	8	18	17	2	0	6	3	10	8
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

n=848

idees clau

- La majoria d'entitats socials tenen la seu central a Barcelona-ciutat i l'àrea metropolitana (69%).
- L'àmbit d'actuació de les entitats és en un 82% Catalunya i el 10% són d'àmbit internacional.
- Les organitzacions tenen 1 o 2 seus arreu de Catalunya en un 74%. No obstant, el nombre mig de centres és de 5.
- Les fundacions en un 14% tenen més de 5 seus mentre que en el cas de les associacions es situa en el 7%.
- Les entitats que actuen a Catalunya representen el 40% mentre prop d'un 30% ho fan en l'àmbit municipal o inferior.
- Les entitats que treballen amb infància i joventut són, proporcionalment, les que treballen més en l'àmbit municipal o inferior (56%).

10. Els trets característics

Hi ha una sèrie d'elements que serveixen per descriure com són les organitzacions del Tercer Sector Social. A continuació, s'aprofundeix en la forma jurídica i l'antiguitat.

10.1. Forma jurídica de les entitats

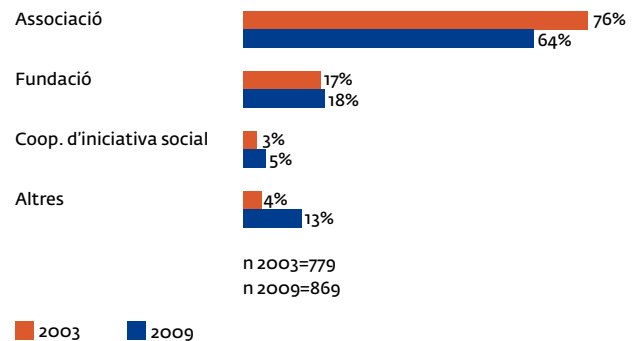
Les formes jurídiques que poden adoptar les entitats del Tercer Sector Social són: associació, fundació, cooperativa d'iniciativa social, o bé, entitat religiosa.

Un 64% de les organitzacions socials catalanes tenen com a forma jurídica l'associació mentre que un 18% són fundacions. A l'any 2003, hi havia gairebé un 75% d'associacions, mentre que el percentatge de fundacions era molt similar, un 17%. En canvi la categoria d'Altres s'ha incrementat respecte al 2003, ha passat del 4% al 13%, per causa del criteri de classificació emprat.

En la categoria Altres, amb un 13% dels casos, s'integren diferents situacions que s'han agrupat per evitar l'excessiva fragmentació:

→ organitzacions que tenen la personalitat jurídica delegada: tenen autonomia en el seu funcionament però actuen sota el paraigua d'una altra entitat mare. És una situació força comuna en entitats d'educació en el lleure.

GRÀFIC XIV: Evolució de les entitats segons forma jurídica (2003-2009)
en percentatge

- organitzacions singulars: com ara Càritas i Creu Roja.
- entitats religioses: inscrites al registre específic que depèn del Ministeri de Justícia.
- empreses d'inserció: societats mercantils que treballen per a la inserció sociolaboral de persones en risc d'exclusió i que estan participades com a mínim en un 51% per associacions o fundacions.

Fent una estimació la composició del conjunt del Tercer Sector Social català és bàsicament de 5.000 associacions i 1.400 fundacions.

Forma jurídica i volum pressupostari

Si s'analitza la forma jurídica de les organitzacions segons volum econòmic s'observa que un 63% de les associacions tenen menys de 100.000 euros de pressupost mentre que a l'any 2003 eren un 75%. Per tant, s'ha incrementat la dimensió pressupostària de les associacions.

En el cas de les fundacions són el 11% les que no superen els 100.000 euros mentre que a l'any 2003 eren un 24%. Així, s'han reduït a la meitat les fundacions de menor dimensió.

Ambdós fets tenen a veure amb el procés de creixement i consolidació viscut pel Tercer Sector Social català en els darrers anys.

En l'actualitat, un 20% de les fundacions tenen més de 2 milions d'euros mentre que un baix percentatge de les associacions, un 5% de les associacions, se situen en aquesta franja pressupostària. Les organitzacions amb més volum pressupostari consideren que la forma jurídica de la fundació té més avantatges, com els de tipus fiscals.

És interessant veure en quins trams pressupostaris es concentren les organitzacions segons la forma jurídica. Un 82% de les associacions tenen fins a 400.000 euros de pressupost i un 26% de les associacions tenen entre 15.000 i 100.000 euros.

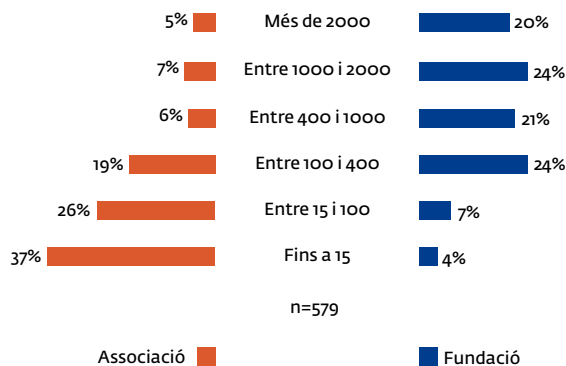
Pel que fa a les fundacions hi ha un major repartiment entre els diferents trams pressupostaris. Gairebé el 90% de les fundacions es reparteixen de forma molt similar en tots els trams pressupostaris que superen els 100.000 euros de pressupost.

Forma jurídica i col·lectiu destinatari

Del conjunt de fundacions del Tercer Sector Social català, un 36% s'adrecen al col·lectiu de persones amb discapacitat i un 17% al d'infància i joventut. Tan sols un 3% s'adreça al de persones immigrades. Les fundacions són més presents en els àmbits amb més trajectòria.

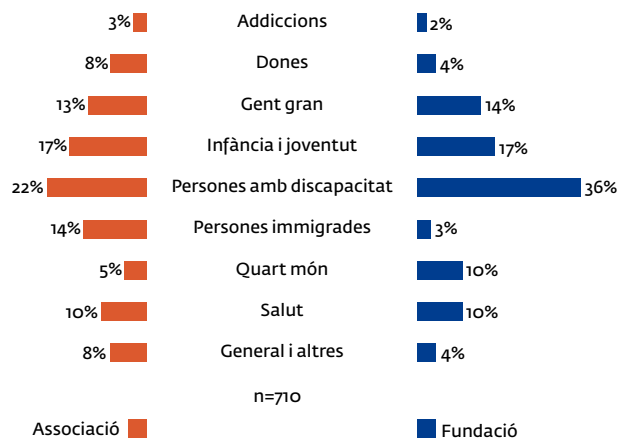
GRÀFIC XV: Presència d'associacions i fundacions segons volum pressupostari

milers d'euros, en percentatge

GRÀFIC XVI: Presència d'associacions i fundacions segons col·lectiu destinatari

en percentatge

Si tenim en compte quina és la forma jurídica més present en cada un dels col·lectius destinataris, s'observa que un 23% de les entitats que treballen prioritàriament amb quart món i un 25% de les que treballen amb les persones amb discapacitat són fundacions.

Alhora, un 22% de les organitzacions adreçades a la gent gran són fundacions, el fet que té que les residències per a la gent gran acostumen a ser fundacions. A la vegada, un 85% de les organitzacions adreçades al col·lectiu de dones són associacions.

10.2. Antiguitat de les organitzacions

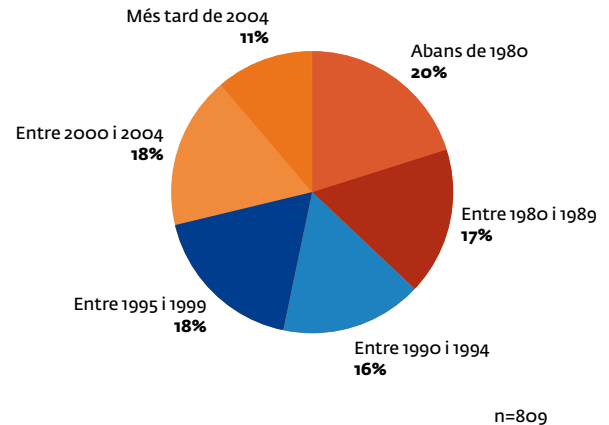
Les organitzacions socials creades a partir de 1995 representen un 47% i, per tant, tenen menys de 15 anys. Cal tenir en compte que, a més un 11% d'aquestes s'han creat amb posterioritat al 2004 i encara no fa 5 anys de la seva constitució.

Les entitats amb menys de 12 anys d'antiguitat representen un 47%, mentre que a l'any 2003 aquest percentatge era una mica superior, d'un 56%. Aquest fet és un indicador que les entitats socials són estables i el creixement del sector ha continuat sostingudament en els darrers anys.

Les organitzacions socials amb més antiguitat, que es van constituir abans de 1980, en un 41% són associacions i un 38% pertanyen a la categoria Altres (entitats religioses i organitzacions singulars majoritàriament).

Les organitzacions socials constituïdes més recentment, després del 2004, en un 65% tenen com a forma jurídica l'associació i en un 19% són fundacions.

GRÀFIC XVII: Any de constitució de les entitats
en percentatge

Antiguitat i volum pressupostari

Tal i com s'ha vist en l'apartat anterior, hi ha un vincle evident entre la forma jurídica i els trams pressupostaris en què se situen les organitzacions. De la mateixa manera, les organitzacions que tenen els volums pressupostaris més elevats són les entitats amb més antiguitat.

Entre les organitzacions que tenen més d'1 milió d'euros, s'observa que n'hi ha menys d'un 10% que s'han constituït després de l'any 2000 i que un 40% de les entitats d'aquest tram es van constituir abans de 1980. En el 2003, la situació era similar: un 48% de les organitzacions de més d'un milió d'euros i un 47% de les de més de dos milions d'euros s'havien creat abans de 1980.

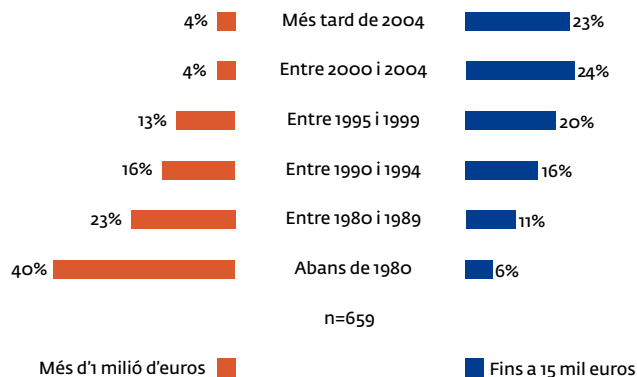
En canvi, en les organitzacions amb un volum pressupostari inferior (fins a 15.000 euros) aquesta relació és menys accentuada. Un 47% de les entitats situades en aquest tram s'han creat a partir de l'any 2000.

El manteniment continuat d'una entitat en un mateix tram pressupostari pot ser l'expressió de fets diversos. D'una banda, aquest volum pressupostari pot ser òptim per dur a terme el tipus d'activitat que desenvolupa l'organització i, també, per a algunes entitats no sempre és fàcil accedir i disposar de recursos econòmics addicionals.

Antiguitat i col·lectiu destinatari

També es troben diferències si s'analitza l'antiguitat de les organitzacions que s'adrecen als diferents col·lectius destinataris.

GRÀFIC XVIII: Antiguitat segons volum pressupostari en percentatge

TAULA IX: Antiguitat segons col·lectiu destinatari en percentatge

	Addicions	Dones	Gent gran	Infància i joventut	Persones amb discapacitat	Persones immigrades	Quart món	Salut	General i altres	Total
Abans de 1980	10	8	14	23	27	3	25	10	31	19
Entre 1980 i 1989	40	17	26	23	20	1	12	14	10	17
Entre 1990 i 1994	25	25	19	15	15	13	15	20	9	16
Entre 1995 i 1999	15	17	21	19	15	14	20	25	16	18
Entre 2000 i 2004	10	21	12	10	15	45	15	21	24	18
Més tard de 2004	0	13	9	11	8	25	12	10	10	11
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

n=809

Un 47% de les organitzacions que treballen en l'àmbit de persones amb discapacitat i un 46% de les que s'adrecen a infància i joventut es van constituir abans de 1990. Es tracta de percentatges superiors a la mitjana que té el conjunt de les entitats que han respost (un 36%).

El 40% de les entitats que treballen amb addicions es van crear entre 1980 i 1990. I el 69% de les que treballen, prioritàriament, amb persones immigrades s'han constituït després de l'any 2000, ja que la seva aparició està lligada majoritàriament a l'arribada de persones novvingudes.

idees clau

→ Les organitzacions tenen en un 64% la forma jurídica d'associació i el 18% la de fundació.

→ Les associacions, en un 63%, tenen un pressupost menor de 100.000€ mentre l'any 2003 eren un 75%.

→ Les fundacions que tenen més de 2 milions d'euros representen el 20% i tan sols un 5% de les associacions es situen en aquesta franja pressupostària.

→ Les entitats socials que treballen en quart món (23%) i les que treballen amb persones amb discapacitat (25%) són fundacions. Un 85% de les organitzacions adreçades a dones són associacions.

→ Les organitzacions que tenen menys de 15 anys d'antiguitat representen un 47% del conjunt.

→ Les entitats amb pressupost de més d'un milió d'euros que es van constituir abans de 1980 representen el 40%.

→ Les organitzacions que treballen en l'àmbit de persones amb discapacitat, en un 47%, i un 46% de les que s'adrecen a infància i joventut es van constituir abans de 1990.

→ Les entitats que treballen amb persones immigrades, en un 69%, s'han constituït després de l'any 2000.

III >

Gestió i funcionament de les organitzacions del Tercer Sector Social

11. Les persones remunerades i el voluntariat

El capítol es centra en la gestió dels equips de les organitzacions tenint en compte tant les persones remunerades com el voluntariat de les entitats. S'analitzen tant aspectes de caire descriptiu (la composició dels equips i el seu perfil, l'antiguitat i tipus de relació amb les organitzacions, etc.) com aquells vinculats a les polítiques de gestió i desenvolupament de les persones.

11.1. Composició dels equips

Els equips de les organitzacions han crescut en els darrers anys. Actualment la mitjana del sector presenta una organització amb un equip format per 84 persones: 56 persones voluntàries, 23 persones contractades i 3 persones col·laboradores. L'any 2003, al *Llibre blanc*, l'organització mitjana tenia un equip format per 50 persones: 34 persones voluntàries, 14 persones contractades i 2 persones col·laboradores.

GRÀFIC XIX: Organitzacions que tenen persones contractades i organitzacions que compten amb persones voluntàries

en percentatge

El voluntariat

El voluntariat és un dels trets característics de les organitzacions sense afany de lucre. Per la complexitat de les tasques socials, s'ha incrementat el grau de qualificació que necessita el voluntariat. Això ha portat a les entitats a la necessitat de fer processos de selecció molt curiosos i ha servit per incorporar altres tipus de perfils a les organitzacions.

Per a les entitats s'ha fet difícil trobar alguns perfils tradicionals de voluntariat. Han aparegut noves formes de col·laboració i s'estan incorporant nous perfils amb un gran potencial com ara el de la gent gran (ja sigui pre-jubilada o jubilada). Nombroses organitzacions han expressat el creixent potencial que té aquest grup.

"Hi ha un nou perfil en què jo crec que estem tenint exemples de capacitat d'integració: és el de gent que o s'han jubilat o estan en situació de pre-jubilació. Poden aportar molt i si els trobes el seu espai és bestial. Jo crec que hi ha experiències molt bones i que cada vegada això passarà més. És gent que està totalment activa, lúcida, que està qualificada,... Són persones que han treballat al món social, al món educatiu, etc. Crec que aquí això s'ha de desenvolupar molt més. És molt important i ho estem aconseguint".

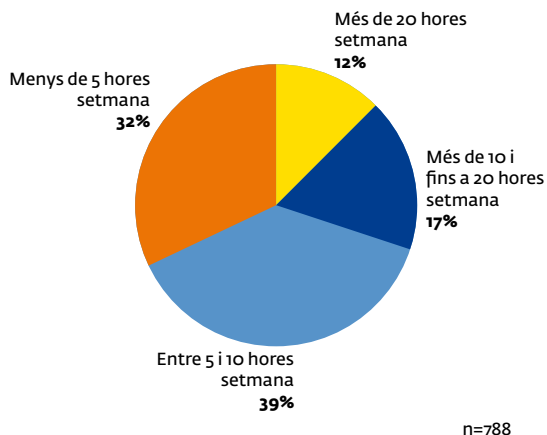
Extret d'una entrevista

En relació a les hores dedicades pel voluntariat, s'observa que un 29% de les entitats socials tenen persones voluntàries que dediquen més de 10 a la setmana.

La major part de les organitzacions del Tercer Sector Social compten amb voluntariat. De fet, un 83% de les organitzacions compten amb persones voluntàries.

GRÀFIC XX: Hores de dedicació del voluntariat en les organitzacions socials

en percentatge

Un 38% de les entitats tenen un màxim de 10 persones voluntàries. No obstant, les entitats de dones (50%) i les de gent gran (45%) se situen per sobre de la mitjana sectorial.

Un 33% de les organitzacions tenen entre 11 i 50 persones voluntàries. Les organitzacions de persones immigrades (44%) i les que treballen amb quart món (42%) se situen per sobre d'aquesta mitjana.

Les persones remunerades

Ha crescut el percentatge d'entitats del Tercer Sector Social que tenen persones contractades. D'un 48% d'entitats que tenien persones contractades el 2003 s'ha passat a un 62% en l'actualitat.

El nombre de persones contractades s'incrementa progressivament a mesura que creix el volum econòmic de l'organització. Així un 72% de les entitats entre 100.000 i 400.000 euros de pressupost tenen fins a 10 persones contractades i un 73% de les d'entre 400.000 i un milió d'euros, tenen entre 11 i 50 persones contractades.

TAULA X: Presència de persones voluntàries segons col·lectiu destinatari

en percentatge

	Total	Addiccions	Dones	Gent gran	Infància i joventut	Persones amb discapacitat	Persones immigrades	Quart món	Salut	General i altres
Fins a 10	38	33	50	45	41	38	41	31	30	24
Entre 11 i 50	33	33	33	39	36	24	44	42	36	24
Entre 51 i 250	9	14	9	4	9	2	9	14	15	21
Més de 250	2	0	0	2	4	0	1	5	4	6
Cap	18	19	7	11	11	37	5	8	15	25
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Les entitats de persones amb discapacitat són les que tenen un major nombre de persones contractades. En canvi, un 70% de les entitats de dones, un 66% de les de persones immigrades i un 63% de les de gent gran no en té cap. Aquesta dada reflecteix l'heterogeneïtat i diversitat del sector.

Pel que fa a la forma jurídica, s'observa que les fundacions tenen més persones contractades que les associacions. Concretament, un 49% de les associacions no tenen persones contractades i un 32% en tenen menys de 10.

Les persones col·laboradores

Per persones col·laboradores s'entén aquelles persones autònomes que de forma regular o puntual desenvolupen tasques a l'organització.

Les persones col·laboradores estan més presents en els trams pressupostaris entremitjos. Les organitzacions que tenen entre 15.000 i 400.000 euros són les que tenen un volum més gran d'aquest col·lectiu.

11.2. Perfil dels equips

La descripció del perfil dels equips es fa a partir de les característiques de les persones que en formen part. S'ha considerat, el sexe, l'edat i el nivell d'estudis de les persones.

Sexe

El Tercer Sector Social català compta amb una presència majoritària de dones tant pel que fa a les persones contractades com a les voluntàries.

"Els últims voluntaris que han entrat són homes. Això és una altra cosa que també ha canviat molt. Abans feien voluntariat només les dones i les persones que no treballaven".

Extret d'una entrevista

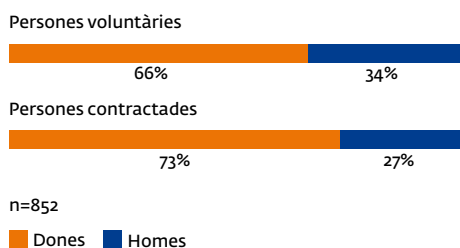
TAULA XI: Presència de persones contractades segons col·lectiu destinatari
en percentatge

	Total	Addicions	Dones	Gent gran	Infància i joventut	Persones amb discapacitat	Persones immigrades	Quartmón	Salut	General i altres
Fins a 10	31	29	22	15	22	30	27	44	58	48
Entre 11 i 50	20	57	6	15	28	25	7	27	10	14
Entre 51 i 250	9	0	2	7	5	20	0	9	3	7
Més de 250	1	5	0	0	2	3	0	0	0	1
Cap	39	10	70	63	42	23	66	20	30	30
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

n=869

GRÀFIC XXI: Presència d'homes i dones al col·lectiu de persones voluntàries i contractades
en percentatge

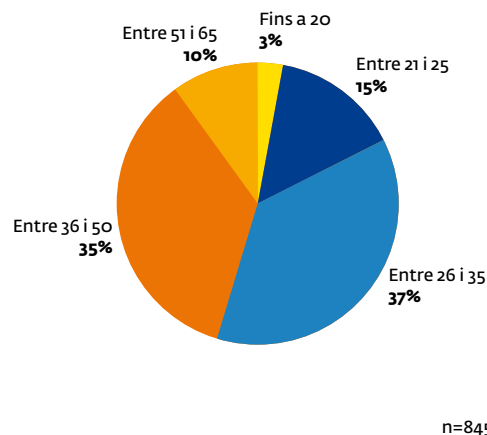
El nivell de contractació de dones al Tercer Sector Social està per sobre del conjunt de l'economia de l'Estat. Al Tercer Sector Social representen el 73%. En canvi, al conjunt de l'economia les dones són un 41% de la població ocupada (segons els Indicadors Socials de l'any 2008 de l'INE)

La presència dels homes als equips de persones contractades és molt similar a la del *Llibre blanc*: ha passat d'un 29% a un 27%. En canvi, la presència d'homes als equips de voluntariat ha experimentat un creixement i ha passat d'un 24% a un 34%.

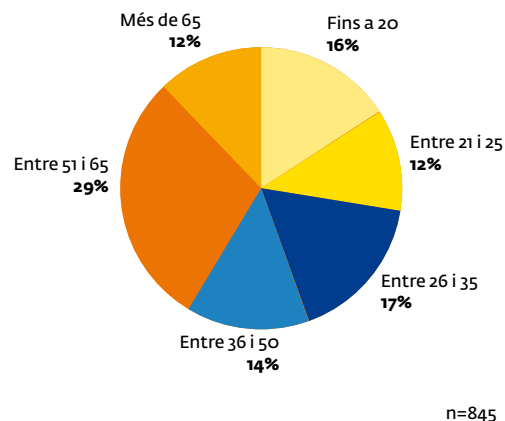
Edat

La presència de persones voluntàries de més de 50 anys a les entitats ha crescut molt en els últims anys. La presència d'aquest col·lectiu ha crescut d'un 35% al 41% actual. Aquesta tendència s'ha posat també de manifest a les entrevistes, on s'han plantejat temes relatius a la convivència dels diferents perfils, a la viabilitat d'incorporar noves formes de voluntariat, etc. que es deriven d'aquest nou escenari.

GRÀFIC XXII: Edat de les persones contractades
en percentatge

GRÀFIC XXIII: Edat de les persones voluntàries
en percentatge

“Cal enfortir la presència de persones voluntàries. Per exemple, s’ha de possibilitar que s’incorporin nous perfils. (...) Aquesta entrada ha de generar canvis a l’organització. No s’ha de canviar l’organització per aconseguir què s’hi incorporin; ells s’han d’incorporar i han de canviar la nostra organització”.

Extret d’una entrevista

Un 18% de les persones contractades a les organitzacions socials tenen fins a 25 anys. En el conjunt de l’economia de l’Estat (segons dades de l’INE, 2008) les persones de menys de 24 anys representen un 10%.

S’ha incrementat el nombre de persones contractades que tenen fins a 35 anys. S’ha passat d’un 51%, l’any 2003, a un 55% en l’actualitat.

En relació a l’edat, en les entitats socials predominen les persones contractades que tenen entre 26 i 35 anys i les persones voluntàries que tenen entre 51 i 65 anys.

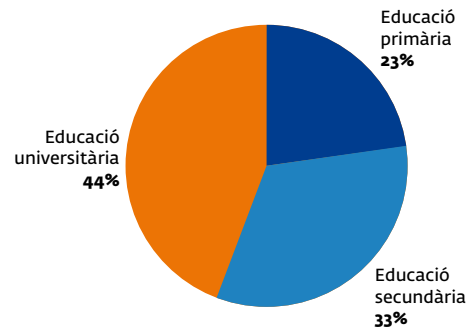
Nivell d’estudis

S’han definit tres categories bàsiques segons si les persones tenen educació primària, secundària o universitària.

Un 44% de les persones contractades té estudis universitaris i també un 26% de les persones voluntàries. La xifra està una mica per sobre de la mitjana del conjunt de la població ocupada de l’Estat ja que era gairebé un 33% de la població la que tenia estudis universitaris (segons els indicadors socials de l’INE de l’any 2008).

GRÀFIC XXIV: Persones contractades segons nivell de formació

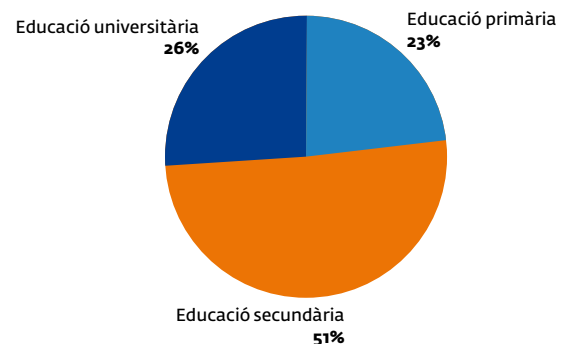
en percentatge

n=828

GRÀFIC XXV: Persones voluntàries segons nivell de formació

en percentatge

n=828

La presència de persones voluntàries amb estudis secundaris (51%) és similar a la del conjunt de l'economia, ja que un 52% de la població ocupada a l'Estat espanyol tenia estudis secundaris (segons l'INE, 2008).

En els processos de selecció (independentment de si són per persones contractades o voluntàries) es valoren tant l'educació reglada com els coneixements pràctics i la capacitat de la persona per desenvolupar competències que són bàsiques per a l'entitat.

"Per nosaltres és molt important tot aquell coneixement que es constitueix a través de la pròpia pràctica perquè permet crear certs elements de reflexió que després es poden articular, també, a nivell teòric. Per això és important quina és la orientació de la persona i no només què és el que sap, sinó què vol saber. No és que nosaltres d'entrada tinguem el perfil, sinó que es tracta que anem construint aquest perfil".

Extret d'una entrevista

11.3. Antiguitat dels equips

Un aspecte rellevant a analitzar és la duració de les relacions de les persones amb l'entitat.

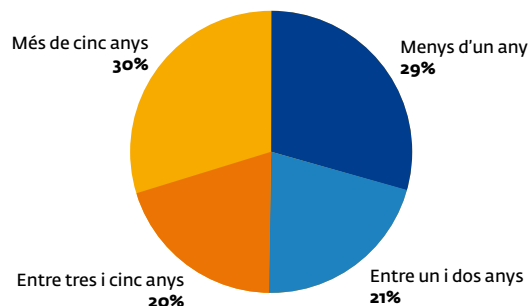
L'antiguitat del voluntariat a les entitats socials s'ha incrementat, les persones voluntàries que fa més de cinc anys que estan a l'entitat ha passat d'un 36%, en el 2003, a un 43% en l'actualitat.

El temps en què les persones contractades estan a les organitzacions ha variat en els últims anys. Un 50% de les persones contractades no fa més de 2 anys que hi són i un 29% fa menys d'un any que està a l'entitat. L'any 2003 eren un 18% les persones que feia menys d'un any que estaven a l'entitat.

Ha disminuït el nombre de persones contractades que fa més de 5 anys que estan a l'organització. S'ha passat d'un 41%, l'any 2003, a un 30%.

GRÀFIC XXVI: Antiguitat de persones contractades a l'organització

en percentatge

n=809

11.4. Desenvolupament dels equips

En aquest apartat s'han considerat quatre aspectes: les formes de contractació, la formació, la participació i l'avaluació.

Formes de contractació

Les dades sobre contractació s'han analitzat tenint en compte dues variables: el tipus de contracte i la dedicació.

S'ha incrementat la contractació indefinida, passant d'un 60% l'any 2003 a un 67% en l'actualitat. Es tracta d'un volum de contractació indefinida semblant al del conjunt de l'economia de l'Estat (68% segons dades de l'INE a l'any 2007).

La contractació temporal només supera la indefinida en les organitzacions que tenen entre 100.000 i 400.000 euros de pressupost.

La contractació a temps parcial també s'ha incrementat. Actualment, un 39% de la contractació és fa a temps parcial. L'índex de contractació a temps parcial continua sent més alt que el del conjunt de l'economia de l'Estat (un 12% l'any 2007).

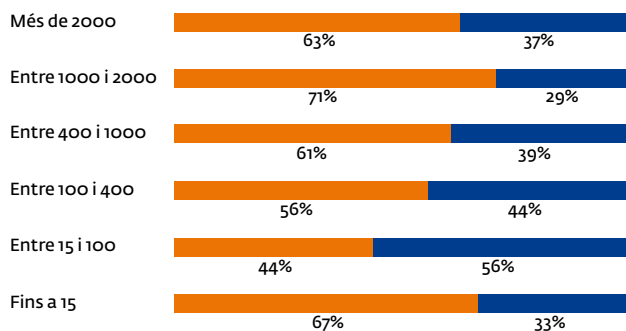
I a nivell de contractes a temps complet s'observa que el 70% dels contractes indefinits són amb aquesta modalitat.

Formació

Una de les claus per al desenvolupament dels equips és la formació. Nombroses persones entrevistades han fet referència a la importància d'aquest element. Per una banda, vinculen la seva importància al procés de professionalització que està vivint el sector. Per l'altra, també fan referència a la flexibilitat, a l'especialització que es necessita en alguns tipus d'activitats de les entitats.

GRÀFIC XXVII: Grau de temporalitat dels contractes segons volum pressupostari

en percentatge

n=560

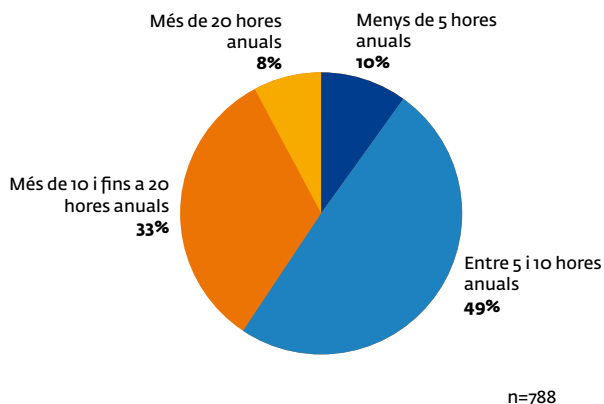
- Contracte indefinit (temps complet + parcial)
- Contracte temporal (temps complet + parcial)

“Es necessita un professional molt polivalent, o sigui, persones que siguin flexibles, que s'adaptin al canvi, que estiguin disposades a una formació continuada. (...) Ha de ser l'organització la que faciliti aquests canals de formació del personal; ha de ser una organització prou activa com per tenir aquest capital humà i saber oferir a les persones diferents opcions”.

Extret d'una entrevista

GRÀFIC XXVIII: Hores anuals dedicades a formació de persones contractades

en percentatge

11.5. Evolució dels equips i previsions

Evolució

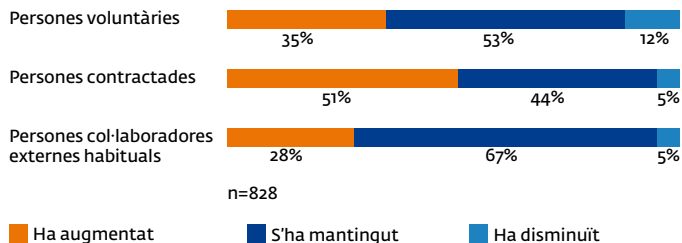
Tal i com s'ha dit, el nombre de persones contractades s'ha doblat en els últims anys.

Un 51% de les entitats afirmen que han incrementat el nombre de persones contractades. En el cas del voluntariat, un 35% de les organitzacions també afirmen que ha crescut el nombre de persones voluntàries a la seva entitat.

L'increment de persones contractades ha estat més accentuat a les organitzacions que tenen més de 100.000 euros de pressupost anual. Així, un 31% de les entitats en què ha augmentat el nombre de persones contractades tenen entre 100.000 i 400.000 euros, i un 22% tenen entre 1 i 2 milions d'euros.

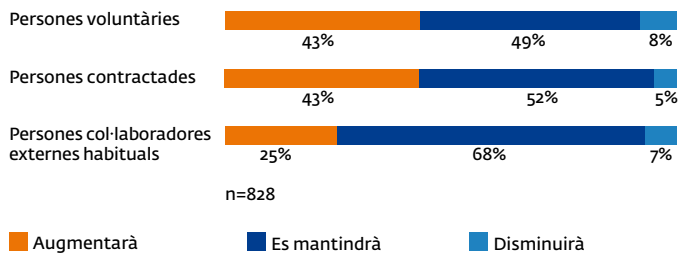
GRÀFIC XXIX: Evolució del nombre de persones contractades, voluntàries i col·laboradores

en percentatge

GRÀFIC XXX: Previsió d'evolució del nombre de persones contractades, voluntàries i col·laboradores

en percentatge

Perspectives

Des de les organitzacions socials, les perspectives d'evolució en els propers anys pel que fa a persones contractades i voluntàries són similars en els dos col·lectius.

Persones voluntàries

Un 62% de les entitats persones immigrades, un 51% de les que treballen en l'àmbit de salut i un 55% de les que s'adrecen alhora a diversos col·lectius consideren que incrementaran el nombre de persones voluntàries en els propers anys.

Alhora, les organitzacions dels trams pressupostaris més baixos són les que tenen més expectatives d'incrementar el nombre de persones voluntàries. Un 50% de les organitzacions que esperen que incrementi el nombre de persones voluntàries tenen fins a 100.000 euros de pressupost.

Persones contractades

Les perspectives en l'evolució de les persones contractades es troben en part vinculades al desplegament de la Llei de Serveis Socials i també de la Llei de promoció de l'autonomia personal i d'atenció a les persones en situació de dependència. Ambdues tindran segurament una influència significativa en l'evolució de la contractació a les organitzacions socials catalanes.

Les entitats que tenen expectatives d'increment de persones contractades són, en primer lloc, el 56% de les entitats de persones amb discapacitat seguides del 49% de les de persones immigrades i del 45% de les que treballen amb quart món.

Les entitats que es troben en trams pressupostaris entremitjos són sovint les que estan immerses en processos de creixement. És lògic, doncs, que un 26% de les organitzacions que creu que augmentarà el nombre de persones contractades tingui entre 100.000 i 400.000 euros de pressupost.

"Potser això sí que ha variat amb els anys. Ara mirem que els coordinadors siguin molt més especialitzats en més coses, abans era la psicòloga d'equip la que s'encarregava del seu equip, però ara és més difícil, hi ha molta competència, s'han de trobar diners, aquest coordinador ha de ser més capaç de valorar-ho tot en general; econòmicament, ha de tenir més autonomia. Ha de tenir una mica més de mira general".

Extret d'una entrevista

11.6. Polítiques de gestió de persones

El nombre de persones remunerades al sector s'ha doblat (veure el capítol 8. Les xifres globals) i, a mesura que creix, cada vegada té més sentit per a les entitats la creació d'una política de gestió i desenvolupament de persones. Es tracta de disposar d'un marc comú per al desenvolupament de les accions, des del moment previ a la incorporació de la persona a l'organització i fins a la seva desvinculació.

En l'actualitat, un 27% de les entitats compten amb una política de gestió de persones, mentre que l'any 2003 eren un 15% les que la tenien. Un 42% de les organitzacions d'entre 1 i 2 milions d'euros tenen una política desenvolupada i en el cas de les de més de 2 milions d'euros les que ja en tenen representen un 62%.

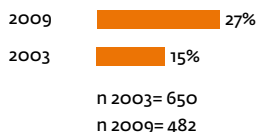
"Aniria bé poder tenir una bona gestió del voluntariat, però això significa que algú hauria de dir: jo en sóc responsable. Cal un projecte en aquest sentit, però de moment anem a poc a poc".

Extret d'una entrevista

En l'actualitat, encara és baix el nombre d'entitats que disposa d'una àrea de gestió de persones que serveix per determinar l'estratègia i les accions en aquest àmbit. L'atenció a les persones usuàries ha concentrat històricament la majoria dels esforços de les entitats i el desenvolupament de les diferents àrees de l'organització ha estat molt vinculat a aquest fet. En algunes entrevistes s'ha ressaltat la necessitat de crear una àrea específica per a la gestió i el desenvolupament de les persones, atenent sobretot al creixement del nombre de persones contractades.

GRÀFIC XXXI: Organitzacions que disposen d'una política de gestió i desenvolupament de persones en percentatge

La incorporació de persones remunerades és ja una realitat per a moltes organitzacions. Hi ha altres entitats, però, que o bé estan ja evolucionant cap a la professionalització o bé creuen que els cal avançar cap a ella. Força reflexions de les organitzacions giren al voltant d'aquest fet i de les noves qüestions que planteja.

“Les entitats, a l'anar-se especialitzant, buscaran també aquesta especialització professional. Això comporta que els aspectes missionals pesaran, però no tant com els aspectes professionals. Ara, quan fem un procés de selecció, és clar que mires que sigui una persona amb valors, que sigui una persona que tingui experiència en el camp, que tingui vivència en el terreny i en el sector, que tingui coneixement del tema, per descomptat. I, a més, que sigui una persona que traspassi aquests valors”.

Extret d'una entrevista

Hi ha una preocupació pel manteniment de l'equilibri necessari entre l'eficàcia i la vivència i el compromís amb els valors organitzatius.

A més, les organitzacions necessiten adaptar-se a noves realitats i, per tant, les persones han de ser flexibles. Entre altres, es cerca en els perfils de persones remunerades un alt grau de polivalència, capacitat d'aprenentatge i de desenvolupar diferents tipus de competències dins l'organització, la disponibilitat per a la formació continuada, etc. Cada relació laboral ha de procurar que es doni una aportació mútua aconseguint que la persona, per un costat, se senti satisfeta a l'organització i, per l'altre, que sigui eficient en la seva feina.

La gestió de les persones voluntàries i remunerades no sempre es realitza des d'una mateixa àrea. El procés d'estructuració també s'ha donat en l'àrea de gestió de voluntariat. Moltes organitzacions troben que seria idoni tenir una persona responsable de vetllar pel voluntariat i pel seu desenvolupament a l'entitat.

11.7. Reptes

Els principals reptes identificats en relació a les persones remunerades són els següents:

→ Cercar un equilibri en el creixement. El creixement ha d'anar de la mà de la identificació i la presència dels valors organitzatius, tant en les activitats del dia a dia com en la gestió interna. Les persones que formen part d'una entitat s'han de sentir part del projecte. En aquestes noves estructures, el voluntariat ha de continuar sent-hi present.

“Els reptes són, per una banda, acabar el procés de creació d'una estructura professional, amb tot el que això representa. (...) Hi ha el repte de no perdre la part associativa per reforçar una estructura professional que bàsicament ha de prestar serveis”.

Extret d'una entrevista

→ Avançar cap a un marc laboral comú per l'acció social. Actualment existeixen múltiples convenis col·lectius dins el sector (el del lleure, col·lectius en situació en risc, etc.). Cada cop es veu més necessària la creació d'un o diversos convenis que serveixin de marc al Tercer Sector Social per disposar d'un model de relacions laborals propi; alhora que per crear millors condicions generals de treball per a les persones contractades pel sector. El marc laboral hauria de contribuir a l'estabilització dels equips.

"Els professionals del sector social han de ser això, professionals. Hem de ser capaços de fer desitjable treballar al tercer sector social amb unes bones condicions laborals i amb unes condicions intangibles molt atractives. (...) Hem d'aconseguir equiparar-nos tant a empreses com a administracions públiques però alhora mantenint els factors diferencials. Aquests factors diferencials són molt més atractius que el que poden oferir avui en dia o en el futur l'administració pública i l'empresa privada. Cal ser conscients que les persones volen tenir itinerari professional, volen tenir portes obertes, la gent jove ara no té aquella mentalitat de per tota la vida. (...) Caldria definir unes bases de valors i concepcions".

Extret d'una entrevista

→ Motivar i fidelitzar l'equip humà. El desenvolupament de projectes organitzatius amb al·licients per a les persones que estan treballant o fent voluntariat al sector, probablement, contribuirà a una major fidelització dels equips i, també, atraurà nous bons professionals. La millora de condicions, la formació contínua i la motivació són alguns dels eixos del treball de les entitats per aconseguir equips fidelitzats, compromesos i implicats amb l'entitat. Com a conseqüència de la menor rotació s'incrementaria la capacitat de retenir el talent.

→ Potenciar la formació contínua. La formació és un element clau per desenvolupar els equips remunerats i s'hauria de contemplar dins la política de gestió i desenvolupament de persones. Seria bo que s'orientés al desenvolupament de tot tipus de competències i hauria d'ajudar a fer que tots els perfils professionals fossin capaços de treballar amb criteris d'eficiència.

"El que hauria de millorar en nosaltres seria la capacitat d'avaluar les seves competències, sobretot les competències actitudinals (...) Cal tenir instruments. Sí que és important la competència més professional, però el que és la competència actitudinal, el que és la responsabilitat en el lloc, l'empatia, la iniciativa, tots aquests aspectes que moltes vegades marquen la diferència entre dos professionals, han de poder ser avaluats".

Extret d'una entrevista

→ Sistematitzar l'avaluació dels equips en la gestió i desenvolupament de les persones. Cal dissenyar instruments d'avaluació específics del sector que permetin avançar en la valoració de les competències i actituds de les persones en el si de les organitzacions.

Els reptes identificats en relació al voluntariat són:

→ Impulsar la gestió del voluntariat. Cal avançar cap a una visió global en la gestió del voluntariat i l'existència d'una persona que se'n fa responsable contribuiria a garantir l'encaix entre les expectatives de les persones i les de l'entitat. Alhora, situaria internament al voluntariat com a element estratègic per a la consecució de la missió.

→ Clarificar els rols i les responsabilitats. Importància de clarificar les funcions i responsabilitats dels perfils nous, dels existents i de les persones contractades, així com la creació d'espais comuns de participació ajudarien a fer que hi hagués una bona relació entre totes elles i a comprendre les diferències pel que fa al rol de cadascuna de les persones.

→ Incorporar nous perfils de voluntariat. L'aparició de nous perfils de persones voluntàries planteja un repte de coexistència amb la resta de perfils presents a les entitats.

→ Innovar en les formes de col·laboració. Les organitzacions haurien d'innovar tant a l'hora d'incorporar nous perfils de voluntariat a les seves activitats com al possibilitar noves formes de col·laboració.

idees clau

→ En l'actualitat, la mitjana del sector presenta un equip format per 84 persones: 56 persones voluntàries, 23 persones contractades i 3 persones col·laboradores.

→ Les organitzacions socials compten majoritàriament amb voluntariat en els seus equips (83%).

→ Un 29% del voluntariat dedica més de 10 hores a la setmana a les entitats socials.

→ Hi ha hagut un creixent procés de professionalització en els darrers anys. Actualment són un 62% de les entitats socials que tenen persones contractades, mentre que l'any 2003 representaven un 48%.

→ Les entitats que treballen amb persones amb discapacitat i amb infància i joventut són les que tenen el major nombre de persones

contractades. Les organitzacions de dones (70%), les que treballen amb persones immigrades (66%) i les de gent gran (63%) són les que menys persones contractades tenen en els seus equips.

→ Hi ha una presència majoritària de dones tant pel que fa al voluntariat (66%) com a l'equip remunerat (73%). La presència d'homes als equips de voluntariat s'ha incrementat: ha passat d'un 24%, el 2003, a un 34% en l'actualitat.

→ El 41% del voluntariat té més de 50 anys, en el 2003 representaven el 35%. I l'edat de les persones contractades en l'actualitat és de 35 anys o menys en el 55% del conjunt.

→ La contractació indefinida ha passat de representar un 60%, el 2003, a un 67% en l'actualitat. Un 39% de la contractació es fa a temps parcial.

→ Un 27% de les organitzacions socials disposen de polítiques de gestió de persones.

12. Els recursos econòmics

El capítol es centra al voltant dels recursos econòmics de les entitats del Tercer Sector Social i s'hi analitza el seu volum econòmic i pressupostari, els tipus de finançament que tenen, les seves fonts d'ingressos i les despeses. Finalment, també es fa referència als instruments de gestió de tresoreria que s'utilitzen.

Les dades que s'han fet servir per elaborar aquest capítol tenen en compte el darrer exercici tancat en el moment de fer el treball de camp, que ha estat l'any 2007.

12.1. Volum econòmic i pressupostari

L'heterogeneïtat que existeix a les activitats de les organitzacions del Tercer Sector Social català es trasllada també a l'àmbit pressupostari.

El creixement en el conjunt de la dimensió econòmica que representa el Tercer Sector Social (que ha passat de l'1% del PIB català el 2003 a situar-se prop del 3% del PIB l'any 2007) queda reflectit en analitzar l'evolució del volum pressupostari de les organitzacions en els darrers anys.

Un petit grup d'organitzacions tenen una dimensió que està molt per sobre de la mitjana del sector. Aquestes entitats s'han extret a l'hora de fer alguns anàlisis estadístics per tal de no esbiaixar la fotografia del sector. Hi ha fundacions que superen els 25 milions d'euros de pressupost anual. I en el cas d'alguna entitat singular s'està al voltant dels 40 milions d'euros. Es tracta d'entitats que, en molts casos, tenen una llarga trajectòria i/o que han crescut molt en els darrers anys de consolidació del sector.

El pressupost mig de les organitzacions s'ha doblat des de l'any 2001. S'ha passat de tenir 380.000 euros de mitjana a disposar d'un pressupost mig de més de 766.000 euros.

L'any 2007 el pressupost mig de les organitzacions de persones immigrades era el més baix. Aquest fet és lògic si es té en compte que la majoria d'aquestes organitzacions són estructures molt joves que en molts casos no tenen persones contractades. Concretament, han passat de tenir 86.322 euros l'any 2004 a tenir-ne 96.987, com a mitjana, l'any 2007.

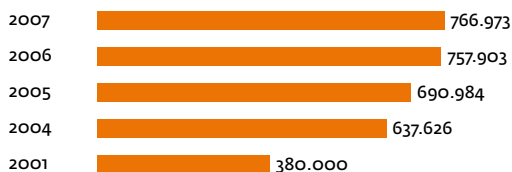
Les organitzacions de persones amb discapacitat i de les que treballen amb addiccions són les que tenen els volums pressupostaris més elevats. El fet de tenir un pressupost mig més gran està probablement relacionat amb el tipus d'atenció que realitzen moltes d'aquestes entitats, que requereixen de recursos materials i d'un equip tècnic més nombrós.

Un altre element destacable és la disminució molt important del nombre d'entitats que tenen fins a 15.000 euros de pressupost. S'ha passat d'un 42% l'any 2001 a un 27%.

D'altra banda, s'ha donat un creixement del nombre d'entitats que tenen entre 1 i 2 milions d'euros. Del 7% que hi havia el 2003 s'ha passat a un 12%.

GRÀFIC XXXII: Evolució del pressupost mig de les organitzacions al tercer sector

en euros

n= 737

font: Dades 2001, Llibre Blanc del tercer sector cívico social i dades del 2004 al 2007, Anuari 2009.

TAULA XII: Evolució del pressupost mig de les organitzacions segons col·lectiu destinatari

en euros

	2007	2004	% de variació
Addiccions	1.147.849	909.541	26%
Dones	177.367	102.182	74%
Gent Gran	302.564	274.149	10%
Infància i joventut	665.890	563.258	18%
Persones amb discapacitat	1.443.170	1.125.406	28%
Persones immigrades	96.987	86.322	12%
Quart món	869.805	913.888	-5%
Salut	341.422	222.515	53%
General i altres	848.137	444.195	91%
Total	766.973	637.626	20%

n= 737

12.2. Tipus de finançament

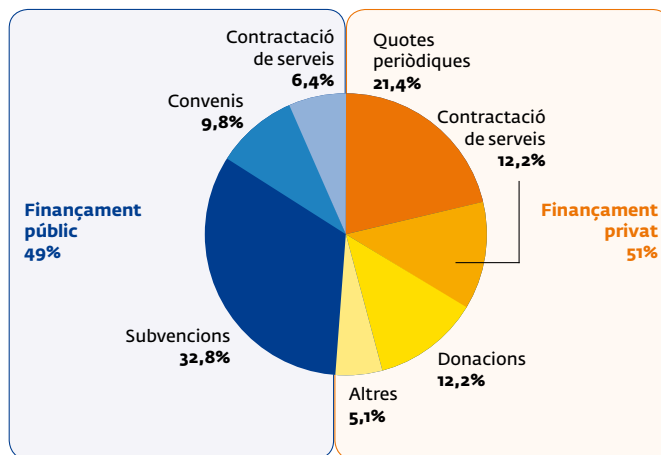
L'avenç de les organitzacions del Tercer Sector Social està lligat a l'evolució en els diferents tipus de finançament que tenen les entitats. Les entitats mostren, tal i com es veurà durant el capítol, força heterogeneïtat pel que fa a la procedència dels seus fons.

En termes globals es dona gairebé un equilibri en la procedència de fons públics i privats amb en un 49% de finançament públic i un 51% de finançament privat.

Les organitzacions de menor dimensió compten amb més finançament privat. El pagament de quotes, habitual en moltes d'aquestes organitzacions, pot ser una de les causes d'aquesta diferència. Les entitats que tenen fins a 15.000 euros se situen en un 60% de finançament privat i les que tenen entre 1 i 2 milions d'euros en tenen un 41%.

GRÀFIC XXXIII: Dada global del percentatge de finançament públic/privat

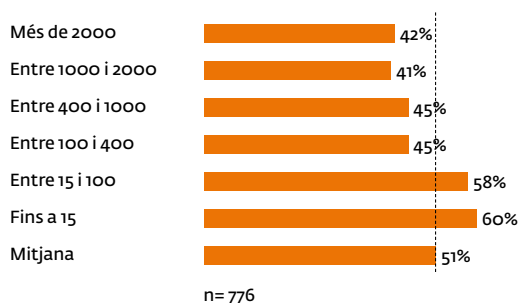
en percentatge

n=766

GRÀFIC XXXIV: Finançament privat segons volum pressupostari de l'organització

en milers d'euros , en percentatge

De manera coherent amb el creixement global del Tercer Sector Social en aquest període, s'ha produït un increment equilibrat de tots els tipus de finançament, tant el privat (en un 57% dels casos) com el públic (en un 59% dels casos).

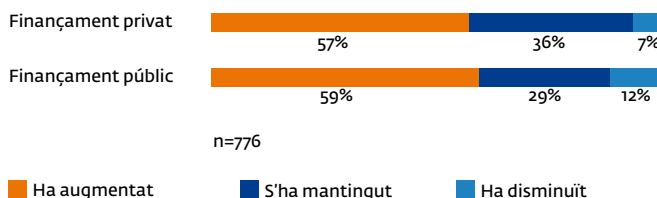
"Hi ha una voluntat clara d'independència del poder públic. (...) No volem ser una entitat prestadora de serveis com a tal. Podem prestar serveis públics, podem prestar serveis amb vocació de servei públic, però no som una entitat prestadora de serveis. I això ens obliga a buscar fonts de finançament privades diferents a les actuals".

Extret d'una entrevista

Al preguntar sobre el futur del finançament, en qualsevol de les dues opinions predominants continua la visió equilibrada entre el finançament públic i el privat. Mentre que un 45% espera que s'incrementin els dos tipus de finançament, un 41% creu que es mantindrà.

GRÀFIC XXXV: Evolució del finançament públic/privat en els darrers tres anys

en percentatge

12.3. Anàlisi dels ingressos

Fonts de finançament públic

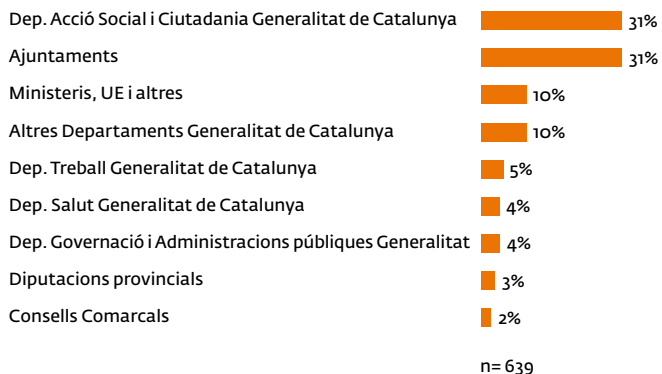
Hi ha dos actors principals en el finançament públic: el Departament d'Acció Social i Ciutadania i els ajuntaments. En els dos casos el nombre d'organitzacions que reben fons d'aquestes administracions són similars, representa un 31% en cada cas.

"Volem ser una federació potent, tenir una relativa dependència econòmica de l'Administració, molta dependència pel que fa a les polítiques, això sí. Però econòmicament hem de poder estar tranquils".

Extret d'una entrevista

GRÀFIC XXXVI: Fonts de finançament públic de les entitats

en percentatge

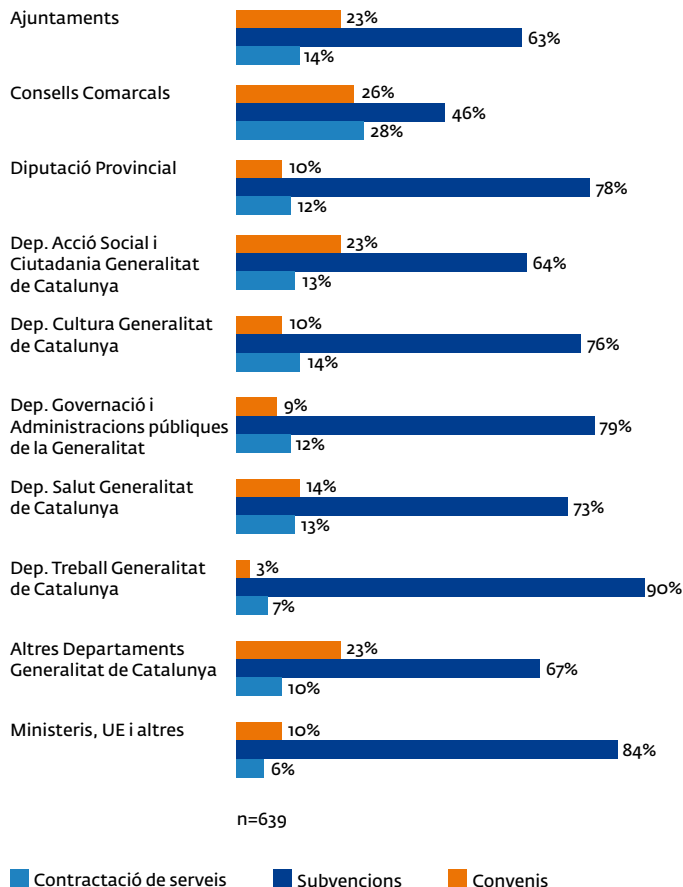

Els convenis han tingut un creixement continuat en els darrers anys i ja representen el 23% del finançament públic rebut per les entitats. És una dada positiva que indica que les entitats disposen d'un finançament més estable que la fórmula habitual de les subvencions.

Destaca el repartiment que es dona en els consells comarcals, on un 26% del finançament rebut des d'aquesta administració prové de convenis i un 28%, de contractes públics.

Posteriorment, al capítol sobre les relacions amb les administracions públiques s'aprofundirà sobre les formes de relació que han estat més habituals per a les organitzacions (independentment del nivell de l'administració en què es donen).

GRÀFIC XXXVII: Formes de finançament públic en percentatge

Contractació de serveis   Subvencions   Convenis

Fonts de finançament privat

Les entitats tenen múltiples fonts de finançament privat: les quotes de persones associades i de donants regulars, els contractes per prestació de serveis, les donacions privades, etc.

Un 42% dels fons privats que reben les entitats prové de les quotes periòdiques, mentre que la contractació de serveis representa un 24%.

La procedència dels fons privats varia molt segons la dimensió pressupostària de l'organització. Així les quotes tenen una major rellevància a les organitzacions petites. Un 64% dels fons que reben les organitzacions de menys de 15.000 euros prové de les quotes periòdiques. En canvi, a mesura que s'incrementa la dimensió pressupostària aquesta proporció es redueix progressivament. En el cas de les entitats de més de 2 milions d'euros només representen un 18% del pressupost anual.

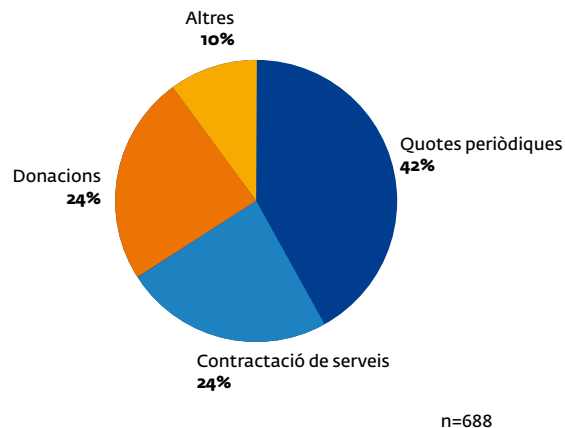
Les quotes periòdiques representen l'ingrés privat més important per a les entitats de dones (56%) i de persones immigrades (50%). En canvi, per a les de quart món representen un 22%.

La contractació de serveis és la font d'ingressos més important per a entitats de dimensió mitjana-gran. Representa el 70% dels ingressos privats de les organitzacions amb un volum pressupostari entre 400.000 i 2 milions d'euros. En el cas de les organitzacions de més de 2 milions d'euros arriba fins a un 47%.

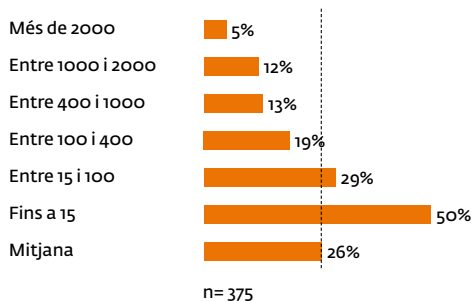
La contribució de les quotes periòdiques representen un 64% del finançament privat de les organitzacions socials amb un volum pressupostari fins a 15.000 euros.

Les donacions d'institucions privades, moltes d'elles provinents d'entitats del propi Tercer Sector, representen l'ingrés privat més gran per a les organitzacions de quart món (un 41%).

GRÀFIC XXXVIII: Mitjana de fonts de finançament privat
en percentatge

GRÀFIC XXXIX: Entitats amb ingressos de quotes de persones associades segons volum pressupostari
en milers d'euros, en percentatge

TAULA XIII: Procedència dels fons privats de l'organització segons volum pressupostari

en milers d'euros, en percentatge

	Fins a 15	Entre 15 i 100	Entre 100 i 400	Entre 400 i 1000	Entre 1000 i 2000	Més de 2000	Total
Contractació de serveis	7	18	29	34	36	47	24
Donacions	22	27	30	26	19	23	25
Quotes periòdiques	64	44	32	28	29	18	40
Altres	7	11	8	12	16	12	10

n=688

TAULA XIV: Procedència dels fons privats de l'organització segons col·lectiu destinatari

en percentatge

	Addiccions	Dones	Gent gran	Infància i joventut	Persones amb discapacitat	Persones immigrades	Quartmón	Salut	General i altres	Total
Contractació de serveis	18	14	29	22	27	10	29	14	38	24
Donacions	28	14	14	19	25	29	41	39	16	24
Quotes periòdiques	38	56	44	50	36	50	22	38	40	42
Altres	17	16	13	8	12	10	8	8	7	10

n=688

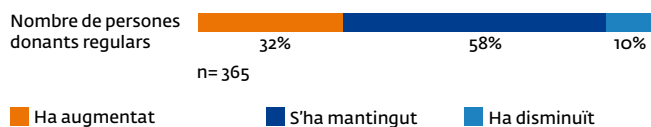
Donacions

La mitjana de donants regulars de les entitats se situa en 509 persones i la de puntuals, en 171. A més, les entitats tenen de promig 4 fundacions donants i 2 obres socials de caixes d'estalvis.

Un 58% de les organitzacions creuen que s'ha mantingut el nombre de persones donants en els darrers tres anys i, per tant, no s'han produït canvis significatius en aquest sentit.

GRÀFIC XL: Evolució del nombre de persones donants en els darrers tres anys

en percentatge

12.4. Anàlisi de les despeses

L'anàlisi de les despeses s'ha fet des de dues perspectives:

→ segons la seva naturalesa: és a dir, si es tracta de compres, de personal, de subministraments, etc.

→ segons la seva finalitat: en funció de si es destinen a les activitats o els serveis de l'entitat o bé si són estructurals.

Despeses segons la naturalesa

La despesa de personal és la que representa una part més important dins del conjunt de despeses de les entitats (un 45% del total). A les entitats de més de 400.000 euros és més del 60% del total. En canvi, la baixa presència de personal remunerat a les organitzacions més petites fa que se situï en un 14% en entitats de fins a 15.000 euros.

A les organitzacions més petites, les compres representen un percentatge força elevat sobre la despesa total. A les entitats de fins a 15.000 euros de pressupost és un 37% mentre que a les de més de 100.000 euros oscil·la entre el 12 i el 15%.

Despeses segons la finalitat

Les despeses d'estructura representen menys d'una quarta part del pressupost de les entitats si es fa l'anàlisi segons la finalitat de la despesa. Per despeses d'estructura s'entenen aquelles despeses destinades al funcionament organitzatiu.

Com a mitjana, el 22% de les despeses de les organitzacions està dedicat a l'estructura de l'entitat i el 78% restant a les activitats i projectes que s'hi desenvolupen.

Les organitzacions que tenen entre 100.000 i 400.000 euros de pressupost són les que tenen la major despesa d'estructura (un 27%). Aquest fet pot estar relacionat amb què moltes d'aquestes entitats es troben en moments de creixement organitzatiu.

TAULA XV: Despeses segons la seva naturalesa i segons pressupost

en percentatge, en milers d'euros

	Total	Fins a 15	Entre 15 i 100	Entre 100 i 400	Entre 400 i 1000	Entre 1000 i 2000	Més de 2000
Personal	46	14	36	55	61	61	65
Compres	20	37	27	13	12	12	15
Subministraments (electricitat, aigua,...)	7	8	8	8	6	6	4
Serveis externs (gestors, auditors,...)	11	12	11	12	11	10	8
Altres	16	29	18	12	10	12	8

n=501

TAULA XVI: Despeses segons la naturalesa i segons el col·lectiu destinatari

en percentatge

	Addicions	Dones	Gentgran	Infància i joventut	Persones amb discapacitat	Persones immigrades	Quart món	Salut	General i altres	Total
Personal	49	27	36	47	56	30	48	36	47	45
Compres	17	28	28	29	16	27	18	18	18	21
Subministraments (electricitat, aigua,...)	14	5	4	5	7	9	8	11	9	7
Serveis externs (gestors, auditors,...)	12	10	16	10	11	9	9	14	9	11
Altres	8	29	17	9	11	24	18	22	16	15

n=501

TAULA XVII: Despeses segons la seva finalitat i segons volum pressupostari

en percentatge

	Total	Fins a 15	Entre 15 i 100	Entre 100 i 400	Entre 400 i 1000	Entre 1000 i 2000	Més de 2000
Directament per activitats o serveis	78	82	76	73	74	81	82
Per estructura	22	18	24	27	26	19	18

n=501

12.5. Ús d'instruments de gestió de la tresoreria

En el Tercer Sector, les dificultats de tresoreria són habituals. A més, hi ha elements de l'entorn que dificulten la gestió de la tresoreria, com per exemple el retard dels pagaments públics o l'estacionalitat dels serveis (concentració en una determinada època de l'any).

També hi ha causes internes de les pròpies organitzacions com la necessitat de millorar la gestió financera o la falta de solidesa de l'economia de les entitats.

Algunes entitats han avançat en l'ús dels instruments de tresoreria superant una situació més habitual en el passat com els préstecs personals. En els darrers anys s'ha avançat en la relació amb les entitats bancàries i s'han millorat els processos de negociació.

Les línies de crèdit són l'instrument de gestió financera més utilitzat per part de les organitzacions del Tercer Sector Social. Un 45% de les entitats les utilitzen. El seu ús es fa més habitual a mesura que creix el pressupost organitzatiu i supera el 60% de casos en les organitzacions que tenen més de 400.000 euros de pressupost. Les inversions i els dipòsits a termini són la segona eina més emprada i les fan servir un 38% de les entitats.

Les entitats acostumen a tenir força complicat l'accés a instruments de gestió de la tresoreria. Així es percep si s'analitza l'ús i la seva freqüència en els diferents trams pressupostaris.

Els préstecs personals encara s'utilitzen en les organitzacions que tenen un volum pressupostari entre 400.000 i 2 milions d'euros. Un 34% de les entitats que tenen entre 400.000 i 1 milió d'euros ho fan servir per resoldre els problemes de tresoreria. Això representa gairebé el doble de l'ús promig, que és d'un 19%.

Probablement, entre les organitzacions que tenen de 400.000 a 1 milió d'euros de pressupost hi ha moltes entitats que es troben en fase de creixement i que necessitarien accedir a altres instruments més complexos per a la gestió de la tresoreria.

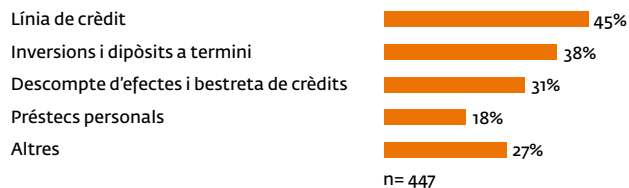
Hi ha un 69% d'entitats que mai ha fet servir el descompte d'efectes i la bestreta de crèdit alhora que un 55% de les organitzacions tampoc ha fet ús de línies de crèdit.

12.6. Reptes

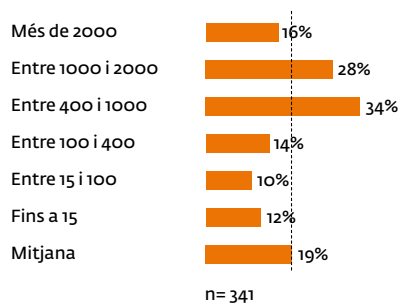
Les organitzacions del Tercer Sector Social es troben amb reptes diversos en aquest àmbit:

→ Obtenir el finançament adequat per a la viabilitat de les entitats. Un dels reptes es centra en disposar dels recursos necessaris per dur a terme les activitats i finançar l'estructura de l'organització.

GRÀFIC XLI: Organitzacions que han utilitzat instruments de tresoreria en percentatge

GRÀFIC XLII: Organitzacions que han utilitzat préstecs personals segons volum pressupostari en milers d'euros, en percentatge

→ Avançar en sistemes de finançament més estables. Aconseguir un major nombre de convenis amb els diferents nivells i àmbits de les administracions públiques. Aquesta és una de les possibles vies de solució de la incertesa derivada d'un finançament públic que s'atorga bàsicament mitjançant subvencions anuals.

→ Diversificar les fonts de finançament. La diversificació de les fonts de finançament de les entitats implica la consolidació de les mateixes i la reducció de la incertesa dels recursos econòmics.

"M'agradaria una major valoració social de moltes coses que fem, que permetés uns marges una mica més elevats a la prestació de serveis. I m'agradaria créixer perquè els marges generals ens permetessin viure una mica més tranquils".

Extret d'una entrevista

idees clau

- Els recursos econòmics de les organitzacions del Tercer Sector Social s'han incrementat. El pressupost mig anual de les organitzacions es situa en més de 766.000 euros. L'any 2001 era de 380.000 euros.
- El creixement del finançament ha estat equilibrat entre fonts públiques i privades. La mitjana de finançament públic és del 49% i la de finançament privat del 51%.
- El finançament privat es distribueix en quotes periòdiques (21,4%), contractació de serveis (12,2%), donacions (12,2%) i altres fonts (5,1%).
- El finançament públic es compon de subvencions (32,8%), contractes de serveis (6,4%) i convenis (9,8%).
- El finançament públic a través de convenis s'ha incrementat com a tendència. Les subvencions segueixen sent la fórmula més habitual.

→ Buscar fórmules per superar les dificultats de tresoreria. La millora en els cicles de pagament de les administracions públiques contribuiria a resoldre significativament les dificultats de tresoreria que pateixen les entitats. Les institucions bancàries haurien de ser més sensibles amb les organitzacions facilitant-los, entre d'altres, l'accés als instruments de gestió de la tresoreria.

→ Les entitats que tenen un pressupost inferior a 15.000 euros han passat de representar un 42%, el 2001, al 27%, el 2007. Les organitzacions que tenen un pressupost entre 1 i 2 milions d'euros representen un 12% (en el 2003, un 7%).

→ La mitjana de donants regulars de les entitats es situa en 509 persones i la de donants puntuals, en 171.

→ Pel que fa al finançament públic, el 31% correspon al Departament d'Acció Social i Ciutadania i els ajuntaments també representen un altre 31%.

→ La mitjana de distribució de despeses és d'un 22% dedicades a estructura i d'un 78% a activitats i projectes.

→ En les entitats que tenen un volum pressupostari superior als 400.000 euros, més del 60% de despesa es destina a costos de personal.

→ Les organitzacions socials fan poc ús dels instruments de gestió financera. Només un 45% de les entitats utilitzen línies de crèdit.

13. El treball per a la millora del funcionament organitzatiu

La millora en el funcionament de les entitats és una responsabilitat col·lectiva de totes les persones que formen l'organització.

A continuació, s'aprofundeix sobre algunes qüestions que es poden treballar transversalment a l'entitat: l'estructuració organitzativa, la planificació estratègica, la qualitat i l'avaluació, la mesura de l'impacte, la comunicació i l'ús de les TIC.

13.1. Estructuració organitzativa

Els processos d'estructuració de les entitats van acompanyats d'un increment en les necessitats per organitzar-se internament, tant per a la realització de projectes i activitats com en tots els temes relatius al funcionament organitzatiu.

L'atenció a les persones usuàries és un dels eixos centrals del Tercer Sector Social. Sovint, des de les entitats s'ha treballat per millorar en tots els aspectes relacionats amb l'atenció directa. En canvi, l'organització interna per àmbits de treball, per àrees d'especialització o per projectes s'ha estès de forma general entre les organitzacions de major dimensió però és encara incipient per entitats de dimensió mitjana i petita.

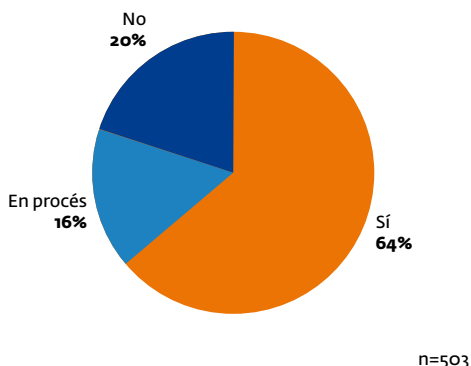
Progressivament, es plantegen i apareixen nous temes que estan més relacionats amb la gestió organitzativa que amb l'activitat: la coordinació i la comunicació entre les persones de l'equip tècnic i el voluntariat, el fet de donar a conèixer l'entitat, les relacions amb altres agents, l'estructura de finançament organitzatiu, el foment de la participació, etc.

En aquest nou context han anat prenent més importància la sistematització, la creació de processos interns i les noves eines de gestió. L'assoliment de l'equilibri entre la gestió organitzativa, l'atenció a les persones i l'actuació des dels valors organitzatius és un dels temes rellevants en què treballen moltes entitats en l'actualitat.

La sistematització i els processos i les eines de gestió poden contribuir força a la millora de l'eficàcia, de l'eficiència i del funcionament global de les entitats (tant en l'àmbit d'activitat com en el de gestió). Alhora, permetrien aconseguir una millora de la competitivitat del conjunt del Tercer Sector Social i del seu potencial de transformació social.

La creació d'indicadors de funcionament de l'entitat és un dels passos que s'ha donat en aquest sentit. Un 64% de les entitats disposen d'indicadors de funcionament i un 16% de les organitzacions està en procés de crear-los. Un 48% de les organitzacions per sota dels 15.000 euros no disposen d'ells però en les entitats que superen els 100.000 euros de pressupost hi ha més d'un 80% a cada tram pressupostari que sí que els fa servir.

GRÀFIC XLIII: Existència d'indicadors de funcionament i activitat
en percentatge

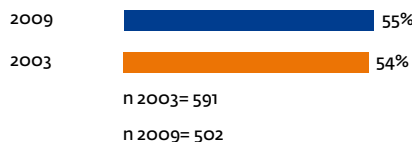
13.2. Planificació estratègica

L'elaboració d'un pla estratègic permet a les entitats determinar els eixos prioritaris de les seves accions de futur i disposar d'una visió compartida. Es tracta d'una fita ambiciosa per a moltes organitzacions que han impulsat la seva evolució a través d'aquests plans.

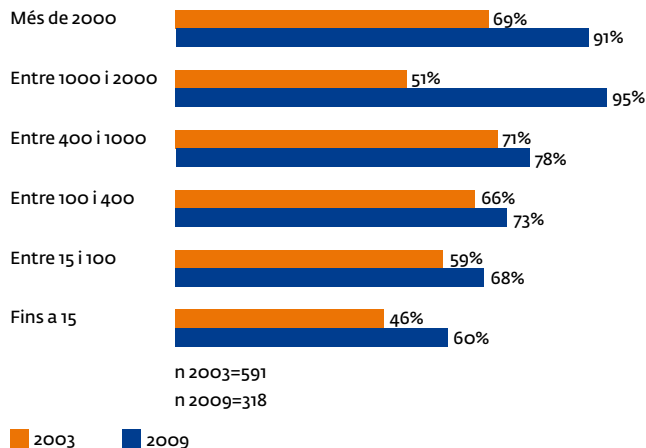
Projectar-se cap al futur ajuda a fer que les entitats prenguin perspectiva respecte de la seva acció diària i reflexionin sobre com els agradaria ser. A partir de visualitzar diferents escenaris (més i menys favorables) poden prendre decisions sobre cap a on orientar-se.

Tenir un pla d'actuació o un pla estratègic implica seguir i avaluació periòdica. Si no, es corre el risc que no es faci realitat.

GRÀFIC XLIV: Existència d'un pla estratègic o a llarg termini
en percentatge

GRÀFIC XLV: Organitzacions que disposen d'un pla estratègic o pla d'actuació segons volum pressupostari
en milers d'euros, en percentatge

El disseny del pla estratègic ofereix l'oportunitat d'involucrar totes les persones i els col·lectius de l'entitat en la seva elaboració. Un 55% de les organitzacions disposa d'un pla estratègic o d'un pla sobre els seus serveis principals. Hi ha un 26% d'entitats que estan en procés d'elaboració del pla estratègic.

Entre les entitats de més d'un milió d'euros s'ha donat un increment molt gran en el volum d'organitzacions que disposen d'un pla estratègic. Més del 90% de les organitzacions que tenen més d'un milió d'euros en tenen. L'any 2003 eren un 51% de les d'entre 1 i 2 milions d'euros i el 69% de les de més de 2 milions.

13.3. Qualitat i avaluació

Avaluació

Avançar en la millora del funcionament organitzatiu significa realitzar avaluació de les activitats que es fan, de com es desenvolupa la gestió organitzativa, etc.

Les organitzacions progressivament han anat creant sistemes d'avaluació, sobretot per a les activitats i els projectes que desenvolupen. En uns casos ha estat per convenciment i en altres ocasions han estat les demandes externes les que han provocat que es fessin passos en aquest camp.

"Cada projecte té indicadors d'avaluació. Com que ens falta personal, a vegades no ens podem parar a avaluar com ens agradaria. Tot i que sí que reflexionem sobre si s'han complert els objectius. En qualsevol cas, no està sistematitzat".

Extret d'una entrevista

La cultura de l'avaluació s'ha arrelat a les organitzacions especialment en relació al servei que ofereixen a les persones usuàries. Un dels instruments que més s'utilitza és l'enquesta de satisfacció.

Un 71% de les entitats compta amb algun tipus de sistema d'avaluació de resultats dels seus projectes i activitats, mentre que un 16% està en procés de crear-lo.

En els trams pressupostaris superiors als 100.000 euros hi ha més d'un 90% d'entitats que compta amb indicadors d'avaluació de projectes i activitats.

La definició d'indicadors prèviament a la realització de l'activitat serveix per tenir criteris d'avaluació preestablerts. Hi ha un 64% d'organitzacions que compten amb indicadors tant de funcionament com d'activitat.

Gestió i implantació de la qualitat

La gestió de la qualitat és un procés dinàmic de millora contínua. La creació d'una política de qualitat marca les línies i els objectius de l'entitat en relació a la qualitat.

"Jo faria tres cercles concèntrics de valor al voltant de la cultura de qualitat. El primer seria la qualitat que li pots oferir a la persona. El segon seria respecte els serveis i el tercer seria en relació a les organitzacions. Aquests tres han d'estar alineats. El de qualitat envers les persones ha de manar sobre el de qualitat de serveis i aquests dos ho han de fer respecte el de qualitat de l'organització. S'ha de veure si això efectivament s'està produint de manera coherent".

Extret d'una entrevista

En parlar de gestió de la qualitat s'està fent referència a quelcom més que incorporar un sistema de gestió de qualitat a l'organització. Es tracta de tenir una cultura de qualitat cosa que implica tenir-la a totes les accions que es fan des de l'entitat (activitats, projectes, tasques de funcionament intern, relacions externes, etc.). Des d'aquesta perspectiva es realitza un treball compartit per a la millora contínua que reverteix a totes les àrees de l'organització.

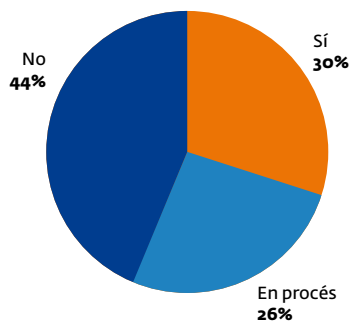
La Taula d'entitats del Tercer Sector Social compta amb un grup de treball sobre temes de qualitat en què hi participen diverses organitzacions de segon nivell. Des de l'any 2005 estan duent a terme una línia de recerca, han realitzat diferents jornades de treball i estan impulsant accions de formació per a les entitats. La signatura de la carta de qualitat el desembre de 2007 va posar de manifest 18 compromisos envers la qualitat per part de les entitats socials catalanes.

En aquest sentit les organitzacions de segon nivell poden jugar un rol clar en l'impuls d'aquests compromisos, en la formació, en el suport a les entitats, en contribuir a fer que comparteixin aprenentatges, etc.

Un 30% de les entitats disposa d'un sistema de gestió de qualitat i un 26% està en el procés d'implantació.

GRÀFIC XLVI: Grau d'implantació de sistemes de gestió de qualitat

en percentatge

n=479

A les organitzacions que tenen una dimensió pressupostària més elevada disposar d'un sistema de gestió de qualitat és més freqüent. Un 61% de les entitats d'entre 1 i 2 milions d'euros i el 79% de les de més de dos milions d'euros disposen d'un sistema de gestió de qualitat.

"Nosaltres tenim un sistema de qualitat. Quan vam mirar de veure quin era el sistema de qualitat que nosaltres podíem aplicar als nostres serveis, vam veure que no hi havia res que se'ns ajustés prou. Vam fer un grup de qualitat propi, vam començar a definir tots els paràmetres de qualitat, vam fer el grup de direcció de qualitat i diferents comissions de qualitat per departaments i això va acabar sent el projecte de qualitat de l'entitat".

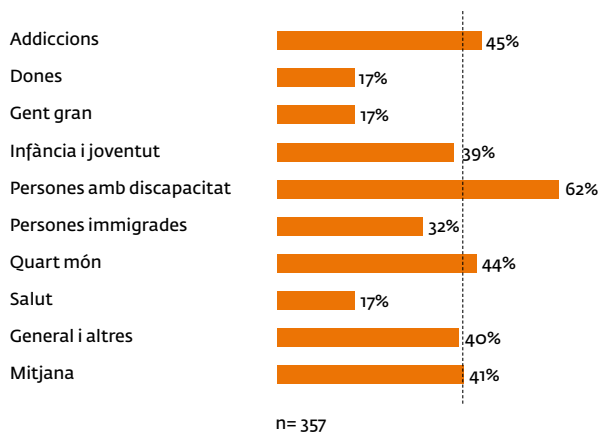
Extret d'una entrevista

La implantació es dona en menor mesura entre les entitats de dimensions inferiors. En les entitats per sota dels 100.000 euros els sistemes de qualitat estan presents en menys d'un 25% dels casos.

Un 62% de les entitats que treballen amb persones amb discapacitat disposa d'un sistema de gestió de qualitat, seguides per les d'addiccions, amb un 45%, i de les que treballen amb quart món, amb un 44%.

La implicació de la direcció de l'organització és cabdal en tots els processos de millora contínua. És la màxima responsable de la planificació i la transmissió als equips del sentit i de les aportacions del treball amb qualitat.

GRÀFIC XLVII: Organitzacions que disposen d'un sistema de gestió de qualitat segons col·lectiu destinatari en percentatge

13.4. Mesura de l'impacte

La mesura de l'impacte es dona a diferents nivells i necessita d'instruments diferents en funció de si es parla d'entitats de base o de segon grau.

"Jo avaluo si tinc elements per avaluar: si ha vingut gent, si no ha vingut gent, si han vingut mitjans de comunicació. Però si l'impacte és un canvi d'actitud, com ho avaluem?"

Extret d'una entrevista

En el cas de les organitzacions de base implica analitzar quin impacte tenen les accions sobre les persones destinatàries i usuàries. En canvi, en el cas de les organitzacions de segon nivell, els eixos es centren en les mesures aconseguides, en les modificacions de polítiques socials, en el ressò de les seves actuacions, en les valoracions de les organitzacions membre, etc.

Les activitats de les organitzacions de base amb els diferents col·lectius de persones destinatàries van orientades a la inclusió social i a aconseguir una millora de la qualitat de vida. Es tracta de processos que no tenen un resultat immediat sinó que necessiten temps per valorar fins a quin punt han estat eficaços. La mesura de l'impacte és un repte innovador pel Tercer Sector Social.

Les organitzacions, a poc a poc, aniran passant de la immediata i de centrar-se gairebé per complet en l'atenció diària a les persones destinatàries a considerar nous elements que els permetin fer més tangible el grau de consecució dels seus objectius a més llarg termini.

"No hem mesurat l'impacte comunitari; és complicat de mesurar. Mai hem fet avaluacions de com ha canviat la qualitat de vida de les nostres persones usuàries dos anys després. (...) El que sí que tenim és un sistema bastant bo de mesura d'impacte de cada projecte (...) però no són comparables; de la suma d'ells tu no pots treure un indicador o un impacte global".

Extret d'una entrevista

Les entitats han manifestat a les entrevistes un interès compartit per conèixer i disposar d'instruments que els permetin saber quin és l'impacte de la seva feina. No obstant, han destacat aspectes que els ho fan complex.

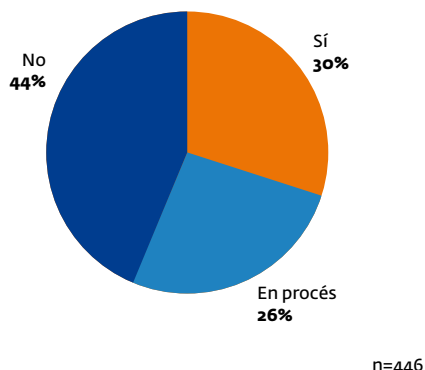
→ En primer lloc, es troben amb una dificultat relacionada amb el propi seguiment dels col·lectius amb què treballen. Per exemple, anys després de la finalització d'un taller de formació per a la inserció laboral d'un jove és complicat posar-se de nou en contacte amb ell per saber quina ha estat l'evolució 2-3 anys després.

→ En segon lloc, la creació d'un sistema d'impacte necessita indicadors d'impacte social (més enllà dels numèrics, que en

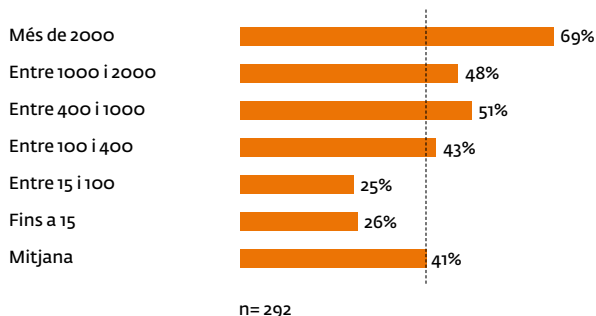
GRÀFIC XLVIII: Existència d'un sistema de mesura d'impacte de resultats

en percentatge

GRÀFIC XLIX: Organitzacions que disposen d'un sistema de mesura d'impacte de resultats segons volum pressupostari

en milers d'euros, en percentatge

aquest cas tenen una utilitat molt inferior). Aquest tipus d'indicadors varien segons l'organització i costa concretar-los (indicadors sobre canvis de comportament, canvis d'actituds, canvis d'hàbits, grau de millora de qualitat de vida, etc.).

→ En tercer lloc, els sistemes de mesura d'impacte acostumen a tenir uns costos molt elevats que les organitzacions no solen tenir capacitat per assumir. Sovint requeririen d'enquestes periòdiques i de l'ús d'altres eines que s'haurien d'adaptar a l'entitat per poder utilitzar-les.

Hi ha menys d'un terç d'entitats (un 30%) que disposi d'algun tipus de sistema de mesura d'impacte de resultats.

Si s'analitza la informació segons els trams pressupostaris es veu que les organitzacions que es troben en els trams superiors fan servir més sovint algun tipus de sistema de mesura d'impacte. Més del 40% de les entitats d'entre 1 i 2 milions d'euros compten amb un sistema d'aquestes característiques.

En analitzar la informació per col·lectiu destinatari es veu que un 60% de les organitzacions que treballen amb quart món i un 44% de les que treballen amb addiccions i amb persones amb discapacitat disposen d'algun sistema de mesura d'impacte.

13.5. Comunicació

La comunicació ha de ser un element estratègic de les entitats socials. L'acció i la missió de les entitats tenen sentit si aquestes estan presents socialment. Les entitats no es poden limitar al fet d'existir com a tals i realitzar una tasca específica, sinó que cal que treballin per involucrar les persones en la seva missió, tenir una base social àmplia i activa, obtenir legitimitat i confiança social, tenir presència social per detectar les necessitats, etc.

Per tot això, la comunicació és un element estratègic que va molt més enllà dels objectius de màrqueting o de difusió de les entitats. La comunicació té com a eix orientador la missió de l'entitat i els valors que la defineixen. La coherència està present tant al discurs com en la forma de comunicar. El que es comunica ha de ser coherent amb la missió i s'ha de seleccionar amb cura quina és la informació rellevant a transmetre.

"Tenim la responsabilitat d'explicar a la societat què fem i per què ho fem; quina és la nostra aportació en la millora de la societat".

Extret d'una entrevista

Les Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC)

El mitjà de comunicació més utilitzat per les entitats socials és el web de l'organització en un 67%, seguit d'aparicions en altres pàgina web a internet en un 59% i dels butlletins i altres enviaments electrònics que representa un 55%. Això indica que els mitjans de comunicació vinculats a les TIC són els més emprats per les organitzacions socials. En canvi, els que les entitats utilitzen menys són les aparicions en premsa, ràdio i televisió.

Fer ús de les TIC no requereix d'una gran inversió econòmica i per això Internet s'està convertint en un canal de comunicació d'ús massiu, també per part de les entitats del Tercer Sector Social, que l'utilitzen per a fer-se presents en la societat.

En relació a les dades de 2003, la freqüència d'ús dels mitjans de comunicació per part de les entitats socials és on es troba un canvi més significatiu. Aleshores el mitjà de comunicació més utilitzat eren les conferències i xerrades amb un 65%, seguit

dels correus postals i els cartells amb un 59%. El 2003, el web o Internet s'utilitzava en un 14% i era menys freqüent que la premsa, la ràdio i la televisió local.

"Penso que al sector ens trobem en un context que no és gens fàcil. Als mitjans de comunicació nosaltres no som notícia, entre altres coses perquè no hi ha excepcionalitat en l'acció que fem, sinó que aquesta és positiva. Tot i això, deu n'hi do l'impacte que tenim cada cop més. (...) Per tant, jo diria que les bases estan ben assentades i que s'ha d'anar fent feina en relació a la comunicació".

Extret d'una entrevista

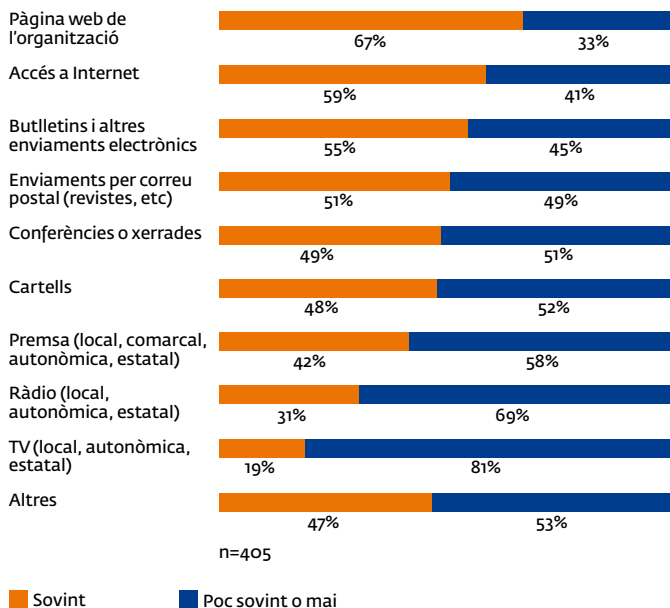

A l'igual que en la societat en general, en les organitzacions les TIC han revolucionat la manera de comunicar-se amb tots els col·lectius involucrats. Tot i així, és important tenir en compte que no tots els col·lectius amb què treballen les entitats socials tenen accés a les TIC i aquest factor pot crear exclusió en els col·lectius més vulnerables. Des d'algunes entitats s'està treballant per tal que l'accés a les TIC no sigui un factor d'exclusió, fent programes de formació i obrint espais d'accés a la tecnologia.

Les organitzacions socials utilitzen amb menys freqüència els mitjans de comunicació d'abast més generalista com la ràdio, la premsa i la televisió. Per una part, les organitzacions expressen una gran dificultat perquè aquests mitjans considerin les seves activitats com a notícia. I per altra això implica un esforç important per part de les entitats, per contactar amb professionals dels mitjans, entendre el seu funcionament del mateixos, el seu llenguatge, etc. Aquest esforç és molt costós per a les entitats amb menys volum pressupostari.

GRÀFIC L: Frequència d'ús de diferents mitjans per promocionar les activitats de l'organització

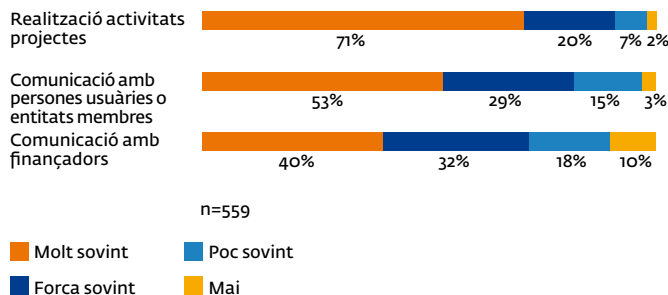
en percentatge

Un 67% de les organitzacions disposa de web actualment. Malgrat que és un percentatge elevat, indica que un 33% de les organitzacions encara no utilitza el web com a mitjà de comunicació. Cal pensar que aquest tema està en evolució i que d'aquí un temps aquest percentatge serà menor.

GRÀFIC LI: Frequència d'ús de les TIC en funcions de comunicació

en percentatge

En l'actualitat la informació canvia i evoluciona de forma molt ràpida, fet pel qual és necessari dedicar temps i recursos a fer que el web sigui un instrument útil que doni informació el més actualitzada possible.

"Gràcies a les TIC podem informar millor sobre conferències, xerrades i altres actes que realitzem. Especialment amb el web hem fet una bona inversió i, recentment, canvis importants. Fins i tot hem provat de captar socis per Internet i ens està funcionant".

Extret d'una entrevista

Si s'analitzen aquestes dades tenint en compte el volum presupostari de les organitzacions, s'observa que en les entitats amb un volum més petit és on el percentatge d'organitzacions que tenen pàgina web és menor (59%).

Les organitzacions que treballen amb dones (53%) i persones immigrades (54%) són les que disposen menys de web. I entre les que treballen amb persones amb discapacitat (83%), addicions (83%) i salut (81%) és on es troben més entitats que en tenen. Això té relació amb el grau de professionalització de les entitats.

Si s'analitza per què les organitzacions fan servir les TIC a nivell comunicatiu, s'observa que, bàsicament, es centren en donar informació sobre la realització de projectes (71%). També es fan servir, tot i que menys habitualment, per comunicar-se amb les persones usuàries (53%) o els finançadors (40%). Les entitats de segon nivell són les que expressen que fan servir més les TIC com a canal d'informació i intercanvi amb les entitats sòcies.

Les TIC permeten potenciar tots els temes relacionats amb la interactivitat, articular espais de participació per a tots els col·lectius involucrats amb l'entitat, donar veu als propis col·lectius de persones destinatàries que es troben en situacions de vulnerabilitat, etc. Serveixen per fer activitats d'incidència política, campanyes de denúncia, recollida de signatures, campanyes de mobilització, debats, etc. I també altres possibilitats com la captació i mobilització de base social, incentivar les aportacions econòmiques, entre d'altres.

Les TIC, també, poden facilitar l'intercanvi d'experiències i recursos entre entitats socials que treballen activitats complementàries o en un mateix territori.

13.6. Ús de les TIC en la gestió

Les TIC tenen un gran potencial a les organitzacions del Tercer Sector Social en aquest àmbit. El seu abast i utilitat s'estén, però, molt més enllà. Representen una oportunitat per avançar tant en el funcionament intern com en la realització de projectes i es pot combinar el seu ús en els àmbits operatiu i estratègic.

Les TIC contribueixen a agilitzar i fer més senzill el funcionament organitzatiu, alhora que permeten sistematitzar els processos dissenyats. La creació d'aplicacions organitzatives transversals a les àrees de gestió segurament facilitaria la interrelació i els fluxos d'informació entre elles. En aquest escenari, les àrees econòmico-financera, de gestió de persones, de projectes, etc., es proporcionarien informació mútuament de forma automàtica, s'evitarien els traspessos manuals i es reduiria la feina produïda per la manca de comunicació.

Un 68% de les organitzacions fa servir les TIC en l'àrea econòmico-financera que és una de les àrees de funcionament que acostuma a estar més estructurada.

A banda d'aquests aspectes, la recollida d'informació permet fer una anàlisi més acurada d'allò que succeeix a l'entitat i ajuda a esbrinar les causes de situacions o evolucions inesperades. L'aprenentatge que se'n faci com a organització a partir de la seva anàlisi serà un pas més cap a la millora contínua.

La major freqüència d'ús de les TIC es dona en l'àmbit de realització d'activitats i projectes. Un 71% de les entitats les fa servir molt sovint amb aquesta finalitat. Hi ha un 40% de les organitzacions que mai les han utilitzades per fer accions d'incidència política.

Existeixen múltiples instruments per fomentar la participació interna a través de les TIC. Hi ha un 54% de les entitats que les fan servir molt sovint amb aquesta finalitat. Les TIC fan possible de manera senzilla implicar l'equip en la presa de decisions, en el disseny d'activitats o en els processos d'avaluació.

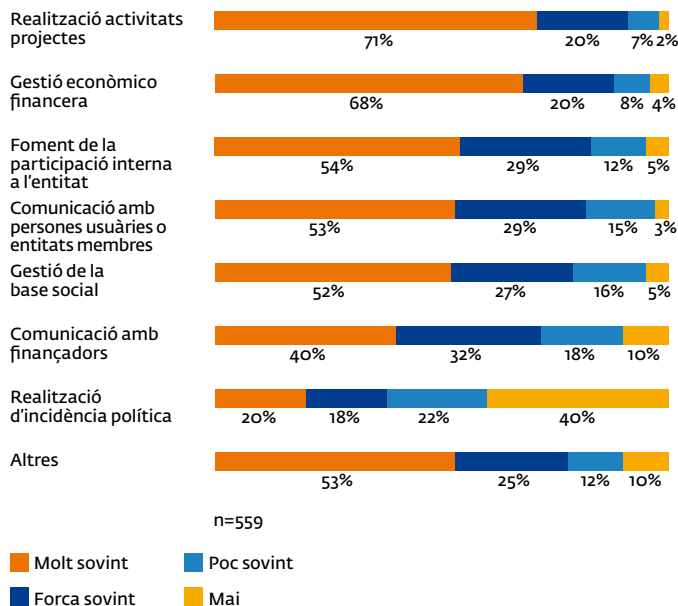
La motivació i el grau de compromís organitzatiu poden créixer quan s'empren habitualment les TIC. No obstant, difondre-les a l'entitat i aconseguir que se'n faci un ús real depèn, en bona part, de la pròpia cultura de l'organització. És molt difícil que aquestes eines es consolidin i siguin útils si abans d'utilitzar-les no existien altres instruments i no es fomentava la participació.

Pot passar que la comunicació amb els finançadors quedi limitada a la sol·licitud inicial de finançament per un projecte o activitat concreta i a la justificació del resultat del treball realitzat (que normalment sol fer-se en l'àmbit econòmic i a través d'una memòria d'activitat). Si això passa, pot haver-hi una carència de seguiment i d'informació entremig del procés. Un 40% de les organitzacions fan servir les TIC molt sovint per comunicar-se amb els finançadors. No obstant, en aquest sentit es podrien aprofitar moltes més eines i seria possible crear nous mecanismes de comunicació i d'implicació dels finançadors en les accions de l'entitat.

L'atenció a les persones centra bona part dels esforços de les entitats de base. En el cas de les organitzacions de segon nivell, aquest esforç es dedica a les seves entitats membre. Un 53% de les entitats fa servir molt sovint les TIC per comunicar-se amb les persones usuàries o bé, quan es tracta d'entitats de segon nivell, amb les organitzacions de base. S'espera que es difongui la seva utilització en els propers anys a moltes altres organitzacions.

GRÀFIC LII: Àmbit i freqüència d'ús de les TIC a les entitats

en percentatge

13.7. Reptes

Entre els reptes més rellevants relacionats amb la millora del funcionament organitzatiu es troben:

→ Garantir l'equilibri entre la gestió, l'atenció i els valors. Importància d'aconseguir i mantenir l'equilibri entre la gestió, l'atenció a la persona i els valors de les entitats. Les entitats de segon nivell tenen el rol d'impulsar aquest equilibri entre les seves entitats membre i poden ser una font de referència per a elles.

→ Fomentar l'elaboració de plans estratègics. Importància de crear plans estratègics a llarg termini a les entitats, que incorporin els eixos prioritaris d'actuació, les línies d'actuació derivades de cadascun d'ells, els objectius a assolir i els indicadors d'avaluació.

"Vivim d'impressions i això no ho recollim a les memòries. (...) A l'hora de pensar en l'impacte i de dir com estàs transformant la realitat, jo crec que no tenim instruments de mesura. Tenim instruments de mesura de quins resultats ha donat aquesta activitat o aquest servei amb aquestes persones destinàries en aquest any. A aquest nivell sí, però més enllà ja ens agradaria. I ens agradaria sobretot tenint en compte que treballlem amb un col·lectiu del qual ens interessa no només el que li passa aquest any."

Extret d'una entrevista

→ Impulsar la qualitat. La implantació de la qualitat a les organitzacions com una manera de fer inherent a totes les persones i activitats que es desenvolupen.

→ Avançar en la mesura de l'impacte. Progressar en la creació de sistemes de mesura d'impacte i en la consecució de recursos pel seu disseny i la seva implementació.

→ Consolidar l'ús de les TIC. Incorporar les TIC al funcionament organitzatiu i a la realització d'activitats i projectes com a element estratègic i transversal seria cabdal per avançar com a organització.

→ Ser capaços de comunicar el valor d'aportació de les entitats socials. Es disposa d'una important quantitat d'informació però les entitats perceben que encara hi ha desconeixement del rol, de l'impacte i del valor d'aportació del Tercer Sector Social a la societat. S'identifica com a element clau explicar no només el què es fa, sinó també com i perquè es fa.

"L'essencial, i el que és més difícil i tots hi estem donant voltes, és donar-nos a conèixer. Ens coneixen però no som visibles."

Extret d'una entrevista

→ Reforçar la presència del Tercer Sector Social en els mitjans de comunicació. S'identifica com a repte el fet de poder ubicar les entitats i la tasca que realitzen en l'agenda dels mitjans de comunicació, amb l'objectiu de difondre i visibilitzar la seva contribució a la societat, i donar veu als col·lectius més vulnerables.

→ Impulsar la comunicació amb el suport de les entitats de segon nivell. Per a moltes entitats és una dificultat tenir persones de l'equip que estiguin especialitzades en temes de comunicació. Les entitats de segon nivell poden oferir serveis i suport per desenvolupar plans de comunicació, formació, intercanvi d'experiències, etc. Compartir recursos de comunicació s'identifica com un element que pot ajudar, especialment, les entitats amb menys recursos econòmics.

idees clau

→ En les organitzacions apareixen nous temes de gestió que tenen a veure amb el funcionament global: pla estratègic, avaluació, qualitat, mesura d'impacte, ús de les TIC i comunicació.

→ Un 55% de les organitzacions disposa d'un pla estratègic i un 26% està en procés d'elaborar-lo.

→ Un 71% de les entitats compta amb un sistema d'avaluació dels projectes i les activitats i un 16% està en procés de tenir-lo.

→ Les organitzacions que compten amb indicadors tant de funcionament com d'activitat representen un 64%.

→ Un 61% de les entitats amb un volum pressupostari d'entre 1 i 2 milions d'euros té un sistema de gestió de qualitat.

→ Les organitzacions que treballen amb persones amb discapacitat (62%), les d'addicions (45%) i quart món (44%) són les que disposen en major proporció d'un sistema de gestió de qualitat.

→ Hi ha un 30% d'entitats que disposen d'alguns tipus de sistema de mesura d'impacte de resultats. Un 60% de les organitzacions de quart món i un 44% de les de persones amb discapacitat disposa d'algun sistema de mesura d'impacte.

→ El mitjà de comunicació més utilitzat per les entitats és el propi web, en un 67%, i el que menys són les aparicions en ràdio, premsa i televisió. El 2003, només un 14% utilitzava el web com a mitjà de comunicació.

→ Les organitzacions fan servir les TIC sobretot en la realització de projectes i activitats (71%), en l'àrea economico-financera (68%) i en el foment de la participació interna de l'entitat (54%).

14. Els òrgans de govern

14.1. Composició

Els òrgans de govern són els patronats, en el cas de les fundacions, i les assemblees i juntes directives, en el de les associacions. La junta directiva és escollida per l'assemblea on participen totes les persones sòcies de l'associació. Els membres del patronat són escollits pels propis patrons. Els òrgans de govern són els responsables en última instància de tot allò que fan les organitzacions.

En el marc de les associacions, totes les persones sòcies són membres de l'assemblea que es reuneix com a mínim un cop l'any. La junta directiva acostuma a reunir-se més sovint i hi participen com a mínim els càrrecs de l'associació: president/a, tesorera/a i secretari/a. La junta directiva és l'òrgan de direcció de l'associació entre la celebració de les assemblees.

TAULA XVIII: Nombre mig de persones que componen l'òrgan de govern de l'entitat

Patronat	11
Junta Directiva	8
Assemblea	148

n= 869

El nombre de membres dels patronats és una mica més elevat que el de les juntes directives. Els patronats de les fundacions del Tercer Sector Social estan formats per 11 persones de mitjana i les juntes directives, per 8.

Les assemblees de les organitzacions socials tenen una mitjana de participació de 148 persones sòcies. És a dir, totes les persones que tenen dret a vot per aprovar els càrrecs de la junta directiva i els temes principals de l'entitat.

Els patronats i les juntes directives tenen una participació àmplia en nombre de persones. Si s'analitza el nombre de persones que formen part dels òrgans de govern, la majoria es troba entre 5 i 9 membres. En el cas dels patronats el 93% tenen més de 5 membres i en les juntes directives, el 79%.

TAULA XIX: Nombre de persones que componen l'òrgan de govern de l'entitat en percentatge

	Entre 1 i 4	Entre 5 i 9	Entre 10 i 14	15 o més	Total
Patronat	7	49	30	14	100
Junta Directiva	21	54	19	6	100
Assemblea	6	11	10	73	100

n=869

El 36% de les organitzacions socials disposa d'un altre òrgan de participació que és el Consell Assessor. Com el seu nom indica els consells assessors no tenen funcions executives. En aquestes entitats, els consells aporten una visió més transversal i global des de la perspectiva externa de la societat en general.

14.2. Funcions i responsabilitats

Les persones membres dels òrgans de govern són responsables de les entitats a nivell legal i jurídic. No sempre és fàcil diferenciar les funcions dels òrgans de govern i les dels equips de treball.

"El patronat fixa i controla que es segueixin els principis bàsics d'actuació de la fundació. En cap cas s'encarrega del dia a dia de l'entitat."

Extret d'una entrevista

El patronat i la junta directiva tenen com a missió garantir el funcionament en l'àmbit estratègic i prendre i supervisar les grans decisions que afecten l'entitat. Però el funcionament operatiu, les decisions del dia a dia, depenen de l'equip tècnic.

Distribuir les funcions estratègiques i les operatives, entre l'òrgan de govern i l'equip de treball, és una de les claus per a la consolidació de les entitats. Aquesta distribució de funcions en la pràctica no sempre resulta fàcil: primer, perquè la frontera entre operatiu i estratègic no és nítida i després perquè encara manca a les entitats una certa reflexió en relació als òrgans de govern i les seves funcions.

Un factor que també hi influeix és la dimensió de les organitzacions. Quan augmenta la complexitat és més necessària la separació entre rols per garantir que els temes més estratègics no es deixin de banda per la pressió del dia a dia.

"Ens hauríem de treure molta part executora en el sentit de materialitzar fins el final, hauríem de poder ser més òrgan de direcció, és a dir, rumiar, avaluar, i no tant portar a terme, fer gestió. Això jo crec que sí, que ho hauríem de poder separar més".

Extret d'una entrevista

Algunes vegades es produeix una certa confusió en els rols. Segons els perfils dels membres dels òrgans de govern aquests exerceixen, de vegades, més com a consells assessors i deixen les grans decisions a l'equip tècnic.

Una dificultat que es troben els òrgans de govern és que per poder decidir necessiten informació sobre el funcionament de l'entitat. El seu nivell d'informació normalment és menor perquè la majoria de membres són càrrecs voluntaris cosa que fa, habitualment, que el seu grau de dedicació sigui inferior al de l'equip directiu.

Algunes entitats, bé perquè moltes persones treballadores són alhora fundadores de l'organització i, en altres ocasions, per evitar una separació molt gran entre els òrgans de govern i l'equip tècnic, han optat per un model mixt en el qual alguns membres del patronat o la junta directiva fan, també, activitat remunerada en l'organització.

“És important saber fins a quin punt els patrons fan la seva funció o no, o estan allà asseguts i hi van quan toca i para de compartir i deixen fer als directius. Això no és només un problema de les entitats sinó també de la societat que no sap massa quin paper ha de jugar al respecte.”

Extret d'una entrevista

En les juntes directives, el 7% declara que totes les persones membres formen part de l'equip de treball remunerat de l'entitat i un 22% que alguns membres realitzen alguna activitat remunerada. En el cas dels patronats, tan sols un 2% tenen totes les persones membres que formen part de l'equip remunerat, tot i que el 26% remunera algunes de les activitats que fan. No obstant, el més habitual és que els membres dels òrgans de govern siguin totalment voluntaris (71-72%).

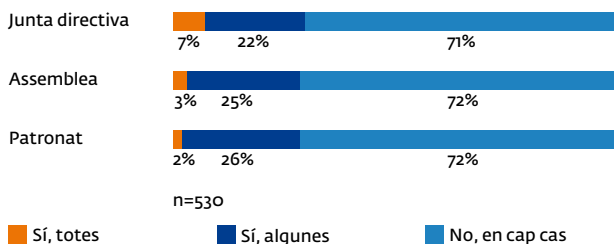
Hi ha una tendència a la disminució que persones de l'equip tècnic formin part de la junta directiva o el patronat. El 2003, les organitzacions en què alguns dels membres de l'òrgan de govern formaven part de l'equip remunerat representaven el 14% i, en canvi, en l'actualitat representen un 9%.

“Abans la junta estava molt aïllada del dia a dia. En canvi, l'equip tècnic no tenia poder de decisió, tot i viure el dia a dia de l'entitat. No era ni lògic ni pràctic. Actualment alguns membres de l'equip tècnic també formen part de la junta. Les decisions es prenen més ràpidament i s'adapten millor a les necessitats reals.”

Extret d'una entrevista

GRÀFIC LIII: Funcions remunerades realitzades per persones de l'òrgan de govern

en percentatge

14.3. Dedicació i implicació

La freqüència de reunions dels òrgans de govern és força elevada. En les associacions, un 43% de les juntes directives es reuneix mensualment i un 21%, setmanalment. Les assemblees, bàsicament, es reuneixen un cop l'any (65%).

En les fundacions, un 35% dels patronats es reuneix cada 3 mesos i un 23% un cop al mes.

Tot i la freqüència de reunions, des de les entitats es percep que no sempre s'aconsegueix que la totalitat de participants tinguin la implicació necessària per prendre les decisions estratègiques.

La implicació és un procés i hi influeix, també, el nivell de participació i obertura de l'equip davant el patronat o la junta directiva. La bona relació entre l'equip tècnic i l'òrgan de govern és fonamental per aconseguir uns òrgans de govern totalment compromesos i implicats en la bona direcció de l'entitat.

“Totes les persones del patronat s’adapten al projecte. Algunes donen més suport que d’altres. Crec que hi hauria d’haver una implicació no només econòmica. És molt important per part del patronat el fet de vetllar pels valors de l’organització. El patronat hauria de tenir més formació així com una major implicació”.

Extret d’una entrevista

Algunes entitats organitzen els òrgans de govern en grups de treball sobre temes concrets, segons l’especialització de cadascuna de les persones que participa a la junta directiva o al patronat. Les comissions poden facilitar la implicació en tractar-se temes més concrets. A més, les persones poden percebre que la seva aportació a l’entitat és més gran perquè es dona valor a la seva expertesa.

“Com a estructura volem provar de fer petites reunions i comitès del patronat. Havíem tingut consell assessor però em vaig cansar que sempre en fallava la meitat i s’ha anat morint. I he pensat: potser això serà més fàcil. De vegades al tercer sector li falta teoria”.

Extret d’una entrevista

La confiança entre l’equip tècnic i l’òrgan de govern és un element clau per a la bona gestió de l’entitat. Aquesta confiança és la que pot permetre clarificar els rols. Així cadascú pot exercir la seva responsabilitat per tal que l’entitat funcioni el millor possible desenvolupant la seva missió i amb uns valors determinats.

14.4. Processos de renovació

La renovació dels òrgans de govern és un altre dels temes importants pel bon govern de les entitats. Els riscos sobre la renovació són de dos extrems: per una banda, aquells òrgans de govern en què pràcticament no hi ha renovació. Per l’altra, aquelles entitats en què el procés de renovació és molt freqüent i que afecta, a més, la totalitat de l’òrgan de govern.

“La junta teòricament es renova cada 4 anys, però hi ha gent que fa 15 anys que hi és perquè o bé no tenen recanvi o bé ningú vol que marxin.”

Extret d’una entrevista

TAULA XX: Freqüència de reunions de l’òrgan de govern en percentatge

	Setmanal	Mensual	Trimestral	Semestral	Anual	Menor que anual	Total
Patronat	2	23	35	30	9	1	100
Junta Directiva	21	43	29	4	3	0	100
Assemblea	3	9	7	14	65	2	100

Quan no es produeix una suficient renovació dels patronats o les juntes directives és molt difícil fer canvis, innovar, obrir-se a altres formes de pensar. Normalment són òrgans de govern que comparteixen un bon clima perquè les persones que en formen part es coneixen molt i gairebé són un grup d'amistat. No obstant, sovint avancen poc pel que fa al discurs i a l'aportació de noves idees. A més, de vegades això pot implicar que la gent més jove de l'entitat es pot trobar amb un sostre per a la seva implicació i acaba deixant-la.

Una entitat amb poca renovació pot acabar sent una entitat molt lligada a unes persones determinades i amb poca capacitat per integrar perfils diferents que representin la diversitat social. En el moment que algunes d'aquests persones deixen l'entitat pot haver-hi repercussions en l'estabilitat de l'organització.

Hi ha altres entitats en què la renovació total de l'òrgan de govern es produeix sovint i sense garantir el traspàs. Per exemple, això passa en algunes entitats juvenils de voluntariat en què l'associació està formada per un grup d'amics que es troben en un moment determinat del seu cicle vital. Quan la situació de les persones membres de l'associació canvia (estudis, feines, parelles, fills, etc.) s'abandona la junta directiva i l'associació. Si no es garanteix un bon traspàs de la junta directiva sembla que l'entitat comença de nou en molts aspectes, és a dir, l'aprenentatge queda a les persones que formaven part de la junta directiva i no a l'organització. D'aquesta manera, és possible que faci falta reinventar l'entitat. El procés pot dificultar la consolidació de l'entitat i implica un gran esforç.

"El patronat s'ha de renovar parcialment cada dos anys i cada quatre fer una renovació sencera. Però des de fa un temps hi són els mateixos i això dona estabilitat i va molt bé."

Extret d'una entrevista

Una forma útil per garantir la renovació dels òrgans de govern és establir un calendari de renovació, en què canviï una part dels membres de l'òrgan de govern mentre es manté l'altra part de forma que el traspàs sigui més fàcil. Cada associació o fundació hauria de buscar quins són els mecanismes de renovació que s'adaptin millor a la seva activitat, història i cultura organitzativa, per garantir la renovació dels òrgans de govern sense perdre la trajectòria de l'entitat.

14.5. Reptes

A partir de les entrevistes realitzades en el marc de l'Anuari 2009 i altres recerques específiques que ha realitzat l'Observatori del Tercer Sector, s'identifiquen els següents reptes en el funcionament dels òrgans de govern de les entitats:

- Garantir el compromís organitzatiu dels membres dels òrgans de govern. Més enllà d'assistir a les reunions cal buscar els mecanismes per garantir la implicació i participació de les juntes directives i els patronats en el govern de les organitzacions.
- Reforçar la funció estratègica de l'òrgan de govern. S'han de clarificar quines són les funcions i responsabilitats de l'òrgan de govern i diferenciar-les de la funció operativa.

- Treballar la relació amb l'equip tècnic. En les entitats que tenen equip tècnic és clau generar confiança entre aquest i l'òrgan de govern per treballar conjuntament en la mateixa línia.
- Incorporar la diversitat en els perfils dels membres de les juntes directives i els patronats. És important incorporar perfils amb capacitats i coneixements diversos. També és interessant que la diversitat dels perfils de les persones destinatàries de l'acció de l'entitat es reflecteixi en l'òrgan de l'entitat.
- Reflexionar sobre la renovació dels òrgans de govern. S'han de definir els processos de renovació per garantir l'equilibri necessari entre renovació i estabilitat.
- Repensar la gestió de la informació. Trobar el punt just entre donar massa informació i no facilitar-ne la necessària per a prendre decisions, ja que garantir la qualitat de la informació facilitada és bàsic pel bon funcionament de la junta directiva o del patronat.
- Avançar en la cultura de l'avaluació. Cal definir mecanismes d'avaluació dels patronats i de les juntes directives més enllà de les percepcions del clima de les reunions.

idees clau

- La mitjana de persones que formen part dels patronats és d'11 i la de les juntes directives, de 8.
- La composició dels òrgans de govern de les entitats socials és amplia. El 93% dels patronats és de més de 5 persones i també el 79% de les juntes directives.
- Més d'un terç (36%) de les organitzacions tenen consell assessor, el qual té funcions complementàries als òrgans de govern.
- La distribució de les funcions estratègiques i de les operatives, entre l'òrgan de govern i l'equip tècnic, és una de les claus per a la consolidació de les entitats.
- Algunes organitzacions tenen persones remunerades en els seus òrgans de govern, però el més habitual és que les persones membres siguin totalment voluntàries. (71-72%).
- En comparació al 2003 són menys les entitats en què algun membre de l'òrgan de govern fa alguna funció remunerada.
- La freqüència de les reunions és elevada: un 43% de les juntes directives es reuneixen mensualment i un 35% dels patronats, trimestralment.
- Hi ha certa dificultat de trobar un ritme adequat de renovació per evitar tant l'immobilisme com els canvis radicals.

15. La transparència i la rendició de comptes

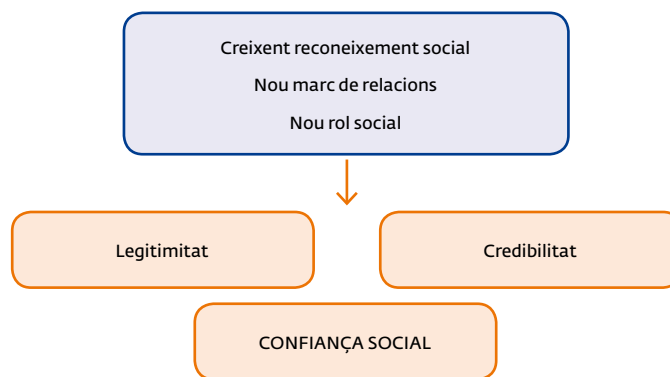
15.1. Importància de la confiança social

El creixement del Tercer Sector Social ha comportat un major reconeixement del paper de les organitzacions com a agents de transformació social. En aquest context, la confiança social ja no es té com abans pel fet d'existir i fer les coses amb bona voluntat.

Les organitzacions socials podran desenvolupar millor les seves missions en la mesura en què s'aconsegueixi mantenir i ampliar la confiança social que les legitima en la seva tasca. La confiança social és difícil d'obtenir però, en canvi, és molt fàcil de perdre. Qualsevol dubte en la gestió o en les pràctiques de les entitats pot abocar-les en una pèrdua de suports.

En aquest marc, la transparència i la rendició de comptes es converteixen en elements clau i es consoliden com valors bàsics de les entitats del Tercer Sector.

GRÀFIC LIV: La importància de la confiança social

15.2. Conceptes

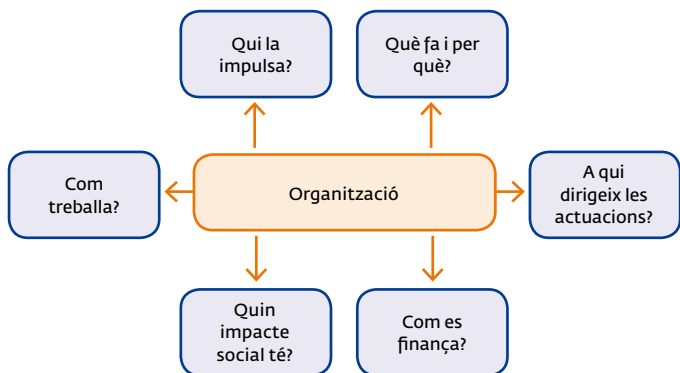
Els conceptes claus per la cultura de la transparència són: la rendició de comptes, la transparència, els col·lectius involucrats i les eines de transparència.

Assolir una cultura de transparència vol dir convertir la transparència i la rendició de comptes en elements inherents en el funcionament de les organitzacions.

La rendició de comptes

Fa referència a l'explicació dels aspectes organitzatius com poden ser la missió i els valors, les activitats, l'impacte, el finançament, l'equip de persones (tant remunerades com voluntàries), les polítiques de gestió, de comunicació, etc.

GRÀFIC LV: Les preguntes de la rendició de comptes

En la rendició de comptes és necessari contestar les preguntes clau sobre l'organització: què fa i per què, com ho fa, a qui dirigeix les seves actuacions, quin impacte social té, com es finança i qui la impulsa.

La rendició de comptes té un impacte de millora en la gestió de les entitats. Influeix en els processos de recollida d'informació i ajuda a detectar quins són els temes que funcionen millor i els que cal modificar.

"Hem anat evolucionant en la gestió de la transparència de la gestió. (...) Estem sotmesos de forma voluntària a una auditoria que és una auditoria de procediments, no només la comptable -la comptable ja la fa un auditor de comptes-, sinó de procediments i de gestió. (...) A part de molta feina, ens suposa tenir una fotografia més o menys actualitzada cada dos anys de quins són els nostres punts febles i els nostres punts forts."

Extret d'una entrevista

La transparència

S'entén com el grau d'informació i l'actitud amb què s'afronta la rendició de comptes. És un terme que no és absolut ni igual per a totes les entitats, sinó que està influenciat per variables com els valors de l'organització, el tipus d'activitat, el col·lectiu de persones destinatàries, la cultura organitzativa, etc. La transparència ha de ser coherent amb l'entitat i la seva missió i cada entitat ha de definir quin és el seu grau de rendició de comptes.

"Valors importants són els de respecte i transparència, pel que fa a l'entitat. La coherència entre aquests valors i el treball diari es garanteix gràcies a un comitè ètic que vetlla pel seu manteniment i compliment".

Extret d'una entrevista

L'objectiu és incorporar la cultura de la transparència com un tema estratègic de l'entitat que es fa per convicció més enllà de les normatives legals.

Els col·lectius d'involucrats

Per abordar la rendició de comptes és necessari tenir identificats quin són els col·lectius involucrats en l'organització tant a nivell intern com extern.

Com a col·lectius involucrats es poden trobar, entre altres, els òrgans de govern, els socis i les sòcies, les persones destinatàries, el voluntariat, les treballadores i els treballadors, les entitats col·laboradores, els finançadors, els mitjans de comunicació, etc.

Eines utilitzades en la rendició de comptes

Les eines utilitzades poden ser:

→ registres, informes i justificacions, auditories econòmiques, etc. En moltes ocasions es realitzen perquè les sol·liciten els finançadors. Cada administració local pot tenir requisits diferents que han de complir les organitzacions socials.

→ les memòries anuals, els butlletins, els tríptics, les revistes, les jornades, els debats, els blogs, les exposicions, els webs, etc. Altres elements de comunicació habitual de l'entitat i que, en ocasions, s'utilitzen també per fomentar la participació.

"Són molt importants les conferències que fem. És el punt més fort d'informació pel voluntariat. Fa quatre anys que cada mes fem conferències un vespre durant quatre hores. Les dirigim a les persones voluntàries, a simpatitzants i a persones sòcies".

Extret d'una entrevista

En l'actualitat, les eines que s'utilitzen més són les memòries anuals i els webs.

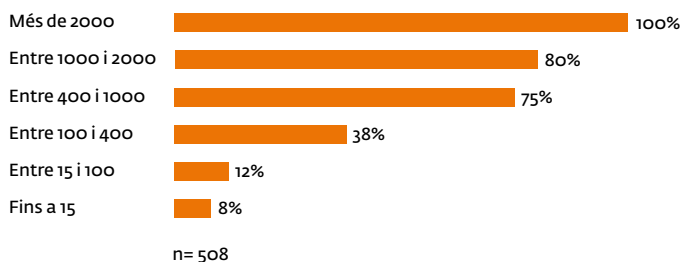
15.3. Auditoria econòmica

Les auditories econòmiques són un dels instruments que s'utilitzen en la rendició de comptes. Acostumen a realitzar-se en entitats que han assolit una certa dimensió pressupostària.

Un 27% de les entitats han estat auditades en els darrers tres anys. S'observa una tendència que aquests processos siguin més habituals entre les organitzacions socials. Des de l'any 2003 a l'actualitat s'ha passat d'un 22% a un 27% d'organitzacions auditades.

GRÀFIC LVI: Organitzacions que s'auditen segons volum pressupostari

en milers d'euros, en percentatge

El 38% de les entitats que tenen entre 100.000 i 400.000 euros, un 75% de les que tenen entre 400.000 i 1 milió i un 80% de les entitats que tenen entre 1 i 2 milions d'euros s'han auditat en els darrers tres anys.

15.4. Relacions amb els col·lectius involucrats

El tipus d'informació que les organitzacions faciliten varia segons els col·lectius involucrats.

Gairebé totes les entitats envien informació a persones i entitats sòcies de les organitzacions (un 96%). Els estat de comptes es faciliten principalment a les persones associades (50%) i als finançadors i donants (42%).

TAULA XXI: Tipus d'informació que s'envia als diferents col·lectius involucrats

en percentatge

	Altres entitats	Finançadors donants	Mitjans de comunicació	Persones destinatàries	Persones sòcies/Entitats membres	Persones voluntàries	Societat en general
Estats de comptes	10	42	3	13	50	18	7
Indicadors sobre les persones de l'entitat	14	26	7	18	36	22	10
Composició d'òrgans de govern	19	36	9	23	50	28	14
Grau d'acompliment d'objectius	17	38	13	27	50	34	15
Impacte de les seves actuacions	24	39	28	31	47	33	29
Missió i valors de l'entitat	33	42	36	50	48	44	45

n=813

TAULA XXII: Freqüència amb què s'envia informació als col·lectius involucrats

en percentatge

	Més freqüent que cada trimestre	Trimestral	Semestral	Anual	Menys freqüent (cada X anys)	Mai	Total
Altres entitats	25	23	16	20	7	9	100
Finançadors donants	23	22	14	30	2	9	100
Mitjans de comunicació	30	19	15	13	11	12	100
Persones destinatàries	58	20	6	7	2	7	100
Persones sòcies / Entitats membres	53	23	10	9	1	4	100
Persones voluntàries	59	16	7	8	2	8	100
Societat en general	27	18	13	21	8	13	100

n=811

15.5. Reptes

Els principals reptes que expressen les entitats socials entorn la transparència són:

- Avançar en la cultura de la transparència. Necessitat d'incorporar la transparència com un element més de la cultura organitzativa no com una activitat.
- Consolidar la confiança social. La rendició de comptes i la transparència juguen un rol molt important en la construcció de la confiança social. La confiança social és imprescindible per tenir legitimitat per actuar.
- Definir un sistema d'indicadors de transparència. Aconseguir elaborar uns indicadors de transparència del propi sector. Una possibilitat que podria ser útil seria l'avaluació, per part del propi sector, de les bones pràctiques en aquest tema. Així s'ajudaria segurament a consolidar el Tercer Sector Social.

“Que hi hagi una evolució de les entitats cap a una major transparència i que es busquin indicadors de transparència, una mica per donar aquest valor afegit que hi ha respecte del món empresarial”.

Extret d'una entrevista

“Tu pots dir: d'acord, serem transparents, però ho pots dir i no dir res igualment. (...) Tampoc es tracta que fem una pantalla de: oh, que bé que ho fem, perquè això ja ho fa l'empresa privada; vull dir, ja es neteja la imatge amb la seva obra social, etc. Nosaltres hem de ser coherents. Aquesta hauria de ser la diferència i en tot cas veure com poder arribar a fer les coses ben fetes i tenir unes pautes de funcionament de cap a on hem d'anar tots. I al final diferenciarà un model d'un altre.”

Extret d'una entrevista

---

idees clau

- La transparència i la rendició de comptes són claus per aconseguir legitimitat i confiança social.
- Cal identificar els col·lectius d'involucrats de cada entitat i adaptar les eines de transparència per fer més eficaç la rendició de comptes.
- El 38% de les entitats que tenen entre 100.000 i 400.000 euros, un 75% de les que tenen entre 400.000 i 1 milió i un 80% de les entitats que tenen entre 1 i 2 milions d'euros s'han auditat en els darrers tres anys.
- La informació sobre l'estat de comptes es dona, bàsicament, a les persones o entitats sòcies (50%) i als finançadors (42%).

IV >

El Tercer Sector Social a la societat relacional

16. La societat relacional

En el marc de la societat relacional, el Tercer Sector Social no actua de forma aïllada sinó que s'interrelaciona amb altres agents socials. Cada actor exerceix el seu rol i les seves responsabilitats, però només des de l'acció conjunta es pot aconseguir resoldre les necessitats socials actuals.

Són múltiples els agents amb els quals es relaciona el Tercer Sector Social. En primera instància es troba la relació entre les mateixes entitats del sector i, en aquest sentit, existeix una llarga trajectòria de treball en xarxa. Després, hi ha la relació que estableix el sector no lucratiu d'acció social amb altres àmbits del Tercer Sector com poden ser el de la cooperació per al desenvolupament, el cultural, l'ambiental, etc.

Les relacions entre el Tercer Sector Social i els diferents agents es donen en funció de les activitats i objectius a aconseguir:

→ Des de la coresponsabilitat, amb vocació de servei públic, i per fer incidència política es relacionen amb els diferents àmbits i nivells de les administracions públiques i els partits polítics.

"Amb les universitats cada cop tenim més relació i fem més projectes en comú".

Extret d'una entrevista

→ Com a sector que genera ocupació es relacionen amb els sindicats i els col·legis professionals relacionats amb l'acció social.

→ Per aconseguir incrementar el coneixement sobre el mateix sector i sobre la realitat social estableixen contacte amb el món universitari o amb centres de recerca especialitzats.

→ Amb l'objectiu de sensibilitzar a la societat sobre els situacions de desigualtat social tenen relació amb els mitjans de comunicació.

→ En el marc de la responsabilitat social corporativa, en els darrers anys, es relaciona i col·labora amb el món empresarial.

"Amb les obres socials de les caixes tenim una bona relació ja que hi ha possibilitats de col·laboracions. Alguns dels projectes innovadors que hem pogut fer els hem començat gràcies a les caixes."

Extret d'una entrevista

Les obres socials de les caixes d'estalvis també són un actor amb el qual es relacionen les entitats socials, principalment com una font més de finançament privat que dona suport a les activitats realitzades.

En l'Anuari 2009 s'ha analitzat les relacions que es donen entre les mateixes entitats del sector, amb les administracions públiques i amb el món empresarial.

17. Les relacions entre les entitats

17.1. Pertinença a les organitzacions de segon nivell

El Tercer Sector Social és heterogeni i està format per entitats diverses però que comparteixen objectius comuns, ja sigui perquè estan incidint en un mateix territori o perquè treballen amb col·lectius similars o en temàtiques semblants.

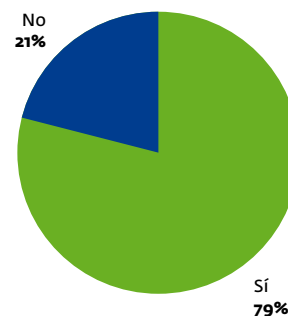
A més, les temàtiques que aborden les entitats socials són complexes i moltes vegades necessiten treballar plegades per aconseguir impacte en les actuacions.

“La unió amb altres entitats del Tercer Sector per estar totes juntes i treballar problemàtiques que tenim en comú és necessària. (...) Unir-te a altres persones et fa més fort i més reivindicatiu”.

Extret d'una entrevista

La fórmula més freqüent que tenen les entitats per relacionar-se i treballar plegades és agrupar-se en entitats de segon nivell.

GRÀFIC LVII: Organitzacions que pertanyen a entitats de segon nivell
en percentatge

n=734

Cada vegada les entitats socials són més conscients de la importància del treball conjunt i la possibilitat d'assolir objectius si es treballa pel bé de tot el sector. La constitució de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya com entitat de tercer nivell ha reforçat aquesta idea. Un 79% de les organitzacions socials catalanes està federada i pertany com a mínim a una entitat de segon nivell. El 2003 les entitats federades representaven el 75% del sector social, fet que indica que el nivell de participació en xarxes s'ha incrementat.

Si s'analitza la pertinença a les entitats de segon nivell en funció del volum pressupostari, s'observa que les entitats més grans es federen en major nivell (96%) i que les entitats amb un volum de menys de 15.000 euros tenen un nivell de participació en xarxes per sota de la mitjana, amb un 68%.

El 2003 també les entitats amb un volum pressupostari major eren les que participaven més en entitats de segon nivell i, en canvi, les entitats amb un volum econòmic menor hi participaven menys. Però s'observa que en aquestes últimes el nivell de participació s'ha incrementat notablement, passant d'un 49% el 2003 a un 68% en l'actualitat. I que el nivell de participació en entitats de segon nivell s'ha incrementat en tot els trams pressupostaris.

Les entitats amb un pressupost entre 400.000 i 1 milió d'euros tenen un nivell de pertinença molt elevat, del 90%.

Si es té en compte el col·lectiu destinatari, les entitats que pertanyen en menys grau a entitats de segon nivell són les que treballen amb persones immigrades (60%). Això es deu a que és un subsector incipient que encara s'està estructurant. De totes maneres, el 2003, les organitzacions d'aquest àmbit tenien un nivell de participació del 47%, fet que indica que l'estructuració en organitzacions de segon nivell va avançant.

"Darrerament estar en determinades xarxes ens permet un tema més relacional, més proper amb l'administració. Individualment seria més difícil. I això ens ajuda en una entitat petita o mitjana, ja que no hi arribaries sol".

Extret d'una entrevista

L'altre subsector que té un nivell d'entitats federades inferior a la mitjana és el de les entitats que treballen amb la gent gran (63%).

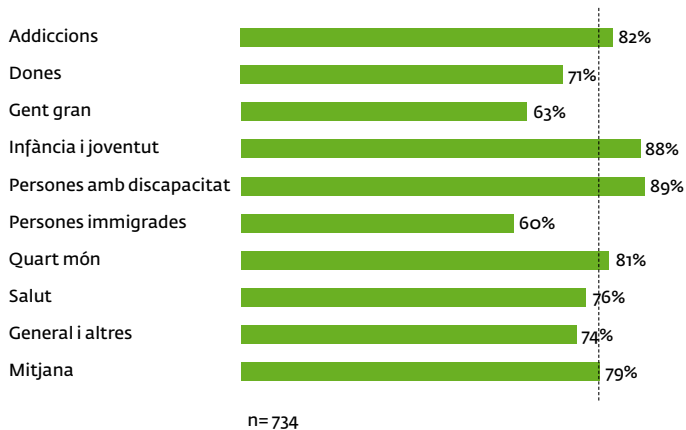
GRÀFIC LVIII: Organitzacions que pertanyen a entitats de segon nivell segons volum pressupostari

en milers d'euros, en percentatge

GRÀFIC LIX: Organitzacions que pertanyen a entitats de segon nivell segons col·lectiu destinatari

en percentatge

El 2003, les organitzacions de dones eren les que menys participaven (41%) mentre que en l'actualitat són un 71% les que pertanyen a una organització de segon nivell. Així doncs, aquest subsector ha incrementat significativament el seu grau d'estructuració. Un dels factors que hi pot influir és que a nivell local s'estan constituint moltes xarxes de dones per temes com la lluita contra la violència de gènere, per exemple.

Les organitzacions que treballen amb persones amb discapacitat (89%) i amb infància i joventut (88%) són les que més participen en entitats de segon nivell.

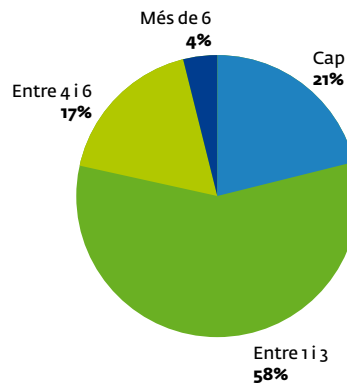
En relació a la forma jurídica, les fundacions tenen un nivell de participació en entitats de segon nivell més gran (83%) que les cooperatives d'iniciativa social (79%) i les associacions (77%).

Una altra dada rellevant és que les organitzacions socials declaren que un 21% forma part de més de 4 organitzacions de segon nivell. Això indica que el nivell d'estructuració del sector social és divers i que existeixen entitats de segon nivell organitzades per temàtiques i eixos diferents. Així les entitats es federen en funció del seu col·lectiu destinatari però també a nivell territorial, jurídic o per temes transversals com ara el voluntariat.

Les entitats de segon nivell, que com s'ha comentat anteriorment són molt diverses, no tenen un gran volum d'entitats membres. Un 32% de les entitats de segon nivell que han participat manifesten que tenen entre 1 i 25 entitats membres i tan sols un 12% tenen més 200 organitzacions sòcies.

GRÀFIC LX: Pertinença de les entitats a organitzacions de segon nivell (nombre d'entitats a què pertanyen)

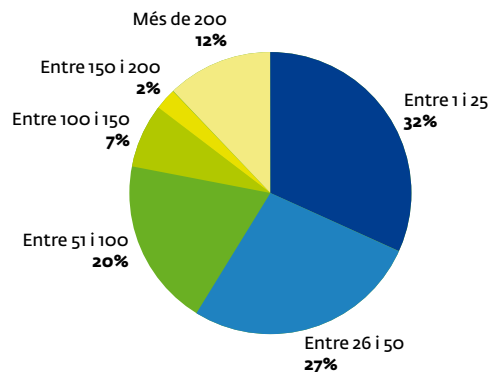
en percentatge

n=734

GRÀFIC LXI: Nombre de membres que tenen les organitzacions de segon nivell

en percentatge

n=41

17.2. Rols de les entitats de segon nivell

L'Observatori del Tercer Sector va realitzar el 2006 una investigació sobre els rols i les funcions de les entitats de segon nivell. Fruit d'aquesta recerca s'estableixen vuit rols principals en els quals treballen aquests tipus d'entitats. Els rols no són excloents, però cada una de les entitats n'exerceix principalment uns per sobre dels altres.

→ El rol de representació es centra en les funcions que exerceix l'entitat de segon nivell com a representant de les organitzacions a qui agrupa o del col·lectiu pel qual treballa. Es tracta d'accions que tenen com a finalitat donar a conèixer aquests grups i sensibilitzar sobre aquesta realitat, informar i promoure els elements comuns, i ser el referent en espais i debats.

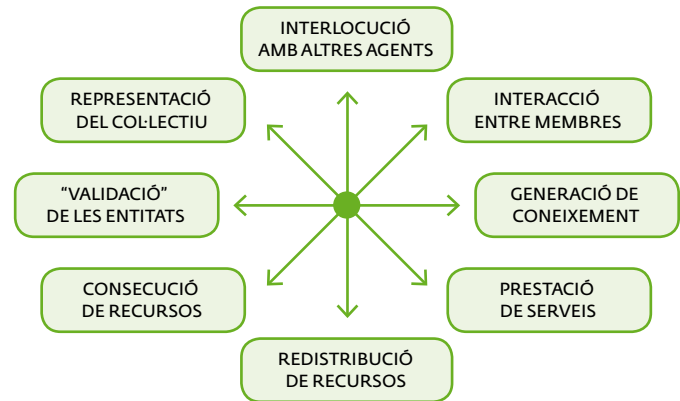
→ El rol d'interlocució es refereix als moments o situacions en què parlen davant d'altres agents en nom de les entitats que agrupen. Es pot desenvolupar amb accions específiques: alguna campanya concreta, reunions puntuals amb agents, la participació contínua en espais mixtos de decisió, etc.

Dins d'aquesta tasca d'interlocució s'hi inclou, també, l'activitat d'incidència i les accions orientades a aconseguir canvis en l'esfera pública, ja sigui amb l'administració o amb altres agents socials.

→ El rol d'interacció es centra en potenciar la relació entre les entitats per a l'intercanvi d'experiències, el treball conjunt, etc. L'aprofitament dels canals de distribució de la informació o la realització d'agendes conjuntes d'activitats afavoreixen el coneixement entre organitzacions.

→ El rol de generació de coneixement: algunes federacions realitzen o encarreguen estudis sovint sobre temes d'interès per a les organitzacions membres. Es poden finançar així iniciatives que les organitzacions membres difícilment podrien plantejar-se individualment.

GRÀFIC LXII: Els rols de les entitats de segon nivell

font: Observatori del Tercer Sector, 2006

→ El rol de la prestació de serveis consisteix en oferir determinades facilitats a les persones destinatàries de les entitats membres mitjançant una oferta que, o bé és difícil satisfer des de les entitats de base, o bé resulta més eficient agrupar-la des de la plataforma a què totes pertanyen.

→ El rol de consecució de recursos pot referir-se tant a recursos econòmics com també a recursos materials i fins i tot humans. Alhora, per a conèixer el paper que té una entitat en aquest rol cal analitzar no només el tipus de recursos captats, sinó també les diferents fonts o mitjans emprats per a aconseguir-los.

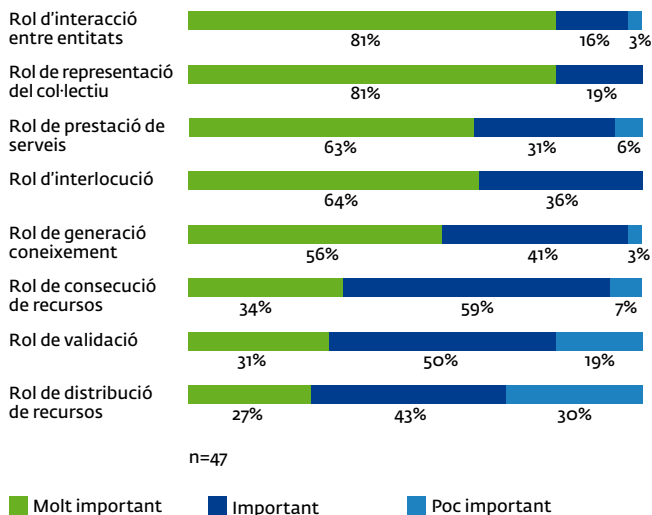
→ El rol de redistribució de recursos consisteix en una voluntat activa en el suport a les entitats membres: subvencions que obté l'entitat de segon nivell, distribució de materials o equips, o fins i tot suport amb equip humà.

→ El rol de validació de les entitats té a veure amb el fet que des d'algunes xarxes de segon nivell es dóna especial importància al procés d'acceptació de les entitats membres. Per aquest motiu s'estableixen una sèrie de criteris que serveixen de filtre, definint com són (o com haurien de ser) els membres. La federació es converteix així en un agent que valida el compliment d'aquests criteris prèviament fixats des de les organitzacions.

Les organitzacions socials de base valoren que els rols de les entitats de segon nivell més importants són el d'interacció entre entitats (81%) i el de representació del col·lectiu (81%). En aquest darrer cas hi ha un interès clar per aconseguir un major reconeixement social del sector. D'altra banda, els rols que segons les entitats tenen menys importància són els de distribució de recursos i validació.

GRÀFIC LXIII: Importància dels diferents rols dins l'entitat de segon nivell

en percentatge

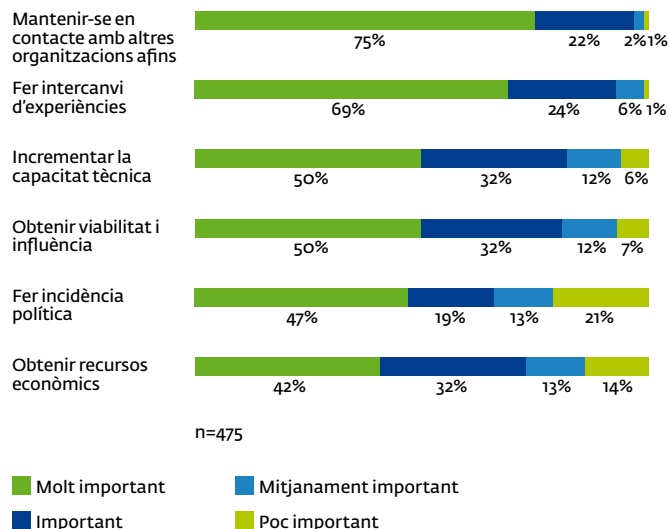
17-3. Motivacions

La participació en les entitats de segon nivell es basa en el convenciment que es treballa per a la consolidació del sector, però també perquè cada una de les entitats en treu un benefici propi. Participar en una entitat de segon nivell implica, en certa mesura, dedicació de temps i recursos.

Davant la pregunta realitzada a les organitzacions socials sobre quines són les principals motivacions per pertànyer a una entitat de segon nivell, les dues que surten més destacades tenen a veure amb la relació entre les mateixes entitats: mantenir-se en contacte amb altres organitzacions afïns (75%) i fer intercanvi d'experiències (69%).

GRÀFIC LXIV: Principals motivacions de les entitats de base per pertànyer a aquest tipus d'entitats

en percentatge

(Sobre els avantatges d'estar federat) "El primer és que per fer incidència política tens més pes. El segon és que no es dupliquen esforços ni serveis; com que treballes en xarxa, ho evites. El tercer és que és un bon lloc per fer discurs i prendre decisions sobre temes; o sigui, és més enriquidor el fet que hi hagi més entitats. Un quart pot ser que hi ha un treball de diferents professionals, un treball interdisciplinari. I l'últim, i el més important, és que et permet crear nous contactes.

Extret d'una entrevista

La mateixa pregunta es va realitzar a les entitats de segon nivell, però en relació a quines pensaven que eren les motivacions de les entitats de base. En la primera motivació coincideixen: mantenir-se en contacte amb altres organitzacions afins (68%) i, en segon lloc, assenyalen augmentar la capacitat d'interlocució amb altres agents (66%).

17.4. Criteris d'incorporació de les entitats de segon nivell

Pel que fa a quins són els criteris que utilitzen les entitats de segon nivell per incorporar les seves entitats membres, el 79% indiquen que tenen un reglament que defineix els criteris, mentre que un 21% no ho tenen definit per escrit. Això no significa que no tinguin clars els criteris, però a aquestes entitats encara els falta fer un esforç de sistematització.

Les entitats de segon nivell han de tenir clar quin és l'eix de treball que les uneix, ja sigui temàtic, per col·lectiu destinatari, territorial, etc. A vegades, a l'inici les entitats que s'ajunten per constituir l'entitat de segon nivell tenen clar allò que les uneix, però cal fer un esforç de claredat i objectivitat per donar la possibilitat d'incorporar nous membres o no en funció dels criteris establerts.

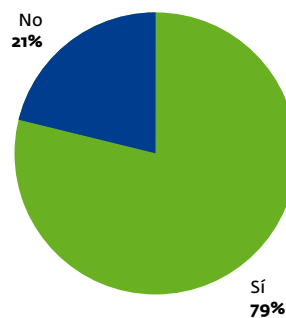
"El procediment per incorporar una entitat membre és fer una sol·licitud a la plataforma i la junta valora que compleixi mínimament els requisits. Si els dona el vist-i-plau es presenta a l'assemblea i aquesta vota l'admissió. Com a requisit, bàsicament, i en els estatuts de l'entitat així hi consta, cal que algun dels objectius tingui a veure amb el col·lectiu amb què treballem".

Extret d'una entrevista

Davant la pregunta sobre quins tipus de criteris d'incorporació tenen les entitats de segon nivell, s'observa que en un 57% les entitats s'ajunten segons el col·lectiu al qual atenen i en segon lloc per àmbit territorial d'actuació (43%). Així doncs, el Tercer Sector Social s'estructura bàsicament a partir d'aquests dos eixos. Existeixen altres federacions o xarxes que s'uneixen per temàtiques més transversals però en menor mesura.

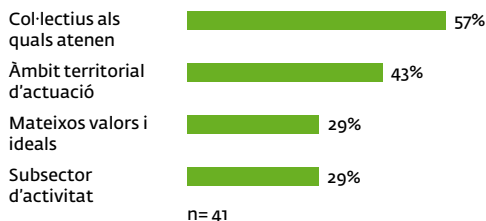
GRÀFIC LXV: Existència d'un reglament que defineix els criteris per a la incorporació d'entitats a l'organització de segon nivell

en percentatge

n=38

GRÀFIC LXVI: Criteris seguits per incorporar membres
en percentatge

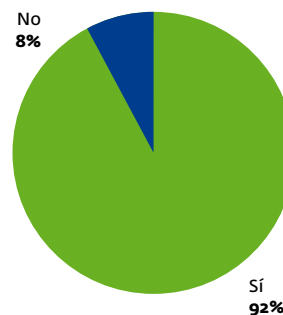

17.5. Relacions amb altres organitzacions

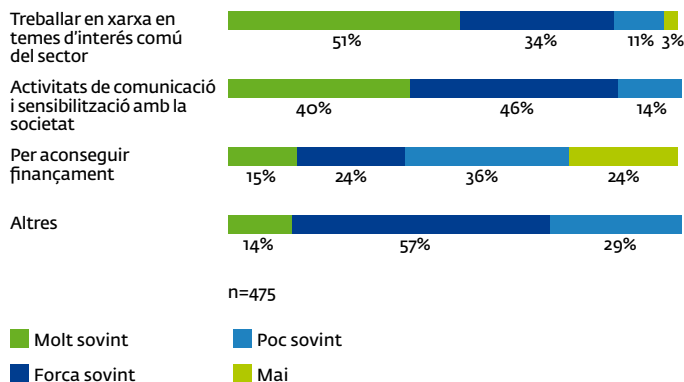
Un altra forma d'establir relacions són les interaccions que protagonitzen les pròpies entitats de segon nivell. El 92% manifesta que sí que es relaciona amb altres entitats de segon nivell. Per tant, es pot afirmar que el nivell de relació entre entitats és elevat.

De l'anàlisi de per què aquestes relacions es produeixen, un 51% indica que es treballa amb altres pel bé comú del sector. Hi ha una sèrie de qüestions iguals per a tot el Tercer Sector que van més enllà dels àmbits d'actuació propis i que fan que en moments puntuals les federacions es relacionin entre si. També s'assenyala que un altre factor de relació són les accions de sensibilització i comunicació a la societat (40%) que, a vegades, es fan de forma conjunta.

GRÀFIC LXVII: Manteniment de la vinculació amb altres organitzacions de segon nivell
en percentatge

GRÀFIC LXVIII: Freqüència de relació amb altres organitzacions de segon nivell
en percentatge

17.6 Reptes

→ Reforçar el rol de les entitats de segon nivell. Les organitzacions de segon nivell s'identifiquen com actors clau per la consolidació del sector i per aconseguir que aquest sigui reconegut com a agent social rellevant.

(Pel que fa al treball en xarxa) "Crec que és un espai necessari però falta molt recorregut per fer, ja que no hi ha massa recursos i la dedicació no és completa. Falta temps i recursos per a una total dedicació. Queda molt per fer amb el treball en xarxa; és necessari que existeixi però és molt heterogeni i és difícil".

Extret d'una entrevista

→ Valorar el grau d'aportació del treball en xarxa per les organitzacions de base. El treball en xarxa aporta beneficis però també significa un esforç per les entitats (temps i recursos). En aquest sentit, és necessari trobar l'equilibri entre el grau d'aportació i el que es rep. Cal valorar la capacitat de participació en xarxes en funció de la situació de cada entitat.

"S'ha d'aprendre a treballar més en xarxa, però això no significa només trobar-nos periòdicament, sinó ser capaços de desenvolupar programes conjunts perquè allà on no hi arribi una entitat arribi l'altra, però a nivell d'activitats".

Extret d'una entrevista

→ Optimitzar el treball en xarxa. Les entitats socials participen en les entitats de segon nivell i és habitual que ho facin en més d'una. Però també és veritat que les organitzacions expressen que el treball en xarxa en si mateix és un repte i que cal seguir avançant per aconseguir que sigui efectiu i amb impacte. Això implica superar la lògica de l'interès propi i treballar conjuntament per un objectiu comú.

→ Reflexionar sobre el finançament de les estructures de segon nivell. La constitució d'entitats de segon nivell implica destinar recursos i fer sostenible una estructura que treballi per a les entitats de base. És habitual el debat en algunes federacions sobre quin tipus d'estructura cal tenir i com cal resoldre el seu finançament.

idees clau

→ Les entitats socials tenen una forta tradició en l'àmbit del treball en xarxa. Si l'any 2003 el nivell de pertinença a entitats de segon nivell ja era d'un 75%, actualment arriba a un 79%.

→ Les entitats socials formen part de més de 4 organitzacions de segon nivell en un 21%.

→ Les organitzacions amb un volum pressupostari més gran són les que participen més en les entitats de segon nivell (96%). Les organitzacions amb menys volum pressupostari hi participen en un 68% (el 2003 ho feien en un 49%).

→ Les organitzacions que treballen amb persones immigrades (60%) i amb gent gran (63%) són les que presenten un menor grau d'afiliació en entitats de segon nivell.

→ Les organitzacions de dones han incrementat considerablement el seu nivell d'afiliació. El 2003, el 41% participaven en entitats de segon nivell i en l'actualitat la proporció és del 71%.

→ Les fundacions participen més en entitats de segon nivell (83%) que les associacions i les cooperatives d'iniciativa social.

→ Els rols de les entitats de segon nivell més valorats per les entitats de base són el rol d'interacció entre entitats i el de representació del col·lectiu, ambdós casos en un 81%.

→ Les entitats de segon nivell s'estructuren, principalment, segons el col·lectiu al qual atenen (57%). El 92% d'aquestes es relacionen amb d'altres xarxes.

18. La relació amb les Administracions Públiques

18.1. Tipus de relacions

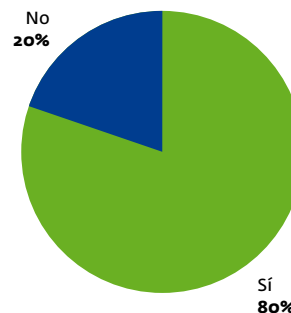
Les organitzacions del Tercer Sector Social es relacionen freqüentment amb l'Administració Pública. Així ho indica que un 80% d'entitats hagi tingut relació amb les administracions públiques, mentre que l'any 2003 era un 75%.

La relació amb l'Administració Pública es dona en tots els tipus d'entitats socials. En tot cas, les organitzacions socials que tenen un volum pressupostari més gran superen la mitjana del sector. Un 87% de les entitats que tenen un volum pressupostari entre 1 i 2 milions i un 89% de les de més de 2 milions d'euros s'hi relacionen.

Cada organització es relaciona a diferents nivells amb les administracions públiques. Tanmateix, les relacions es concentren especialment amb el departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya i amb els ajuntaments. Les entitats que tenen un volum pressupostari més gran es relacionen més amb aquest departament i menys amb als ajuntaments. El 53% de les organitzacions amb un volum pressupostari menor mantenen relació sobretot amb els ajuntaments.

Del conjunt de relacions amb les Administracions Públiques que mantenen les organitzacions d'entre 1 i 2 milions d'euros, un 47% es dona amb el Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya i un 17% amb els ajuntaments.

GRÀFIC LXIX: Organitzacions que han tingut relació amb les Administracions Públiques
en percentatge

n=544

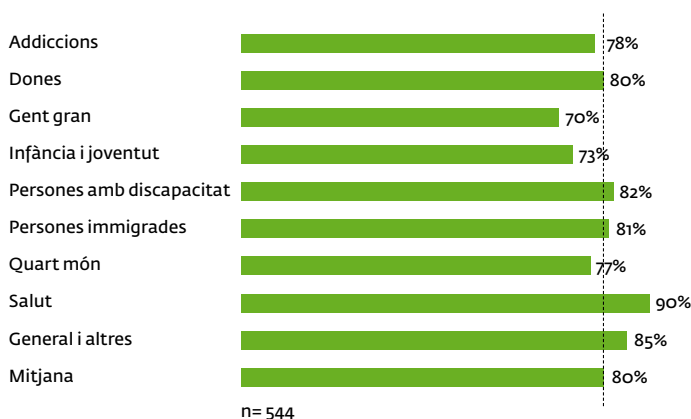
Amb la resta d'administracions públiques es dona un repartiment molt diversificat.

Pel que fa a la forma jurídica de les organitzacions i la relació amb l'Administració Pública, es donen diferències entre les associacions i fundacions respecte de la relació que mantenen amb els diferents nivells de l'Administració. Un 12% de les fundacions es relacionen amb els ajuntaments, mentre que en el cas de les associacions és gairebé el triple (35%).

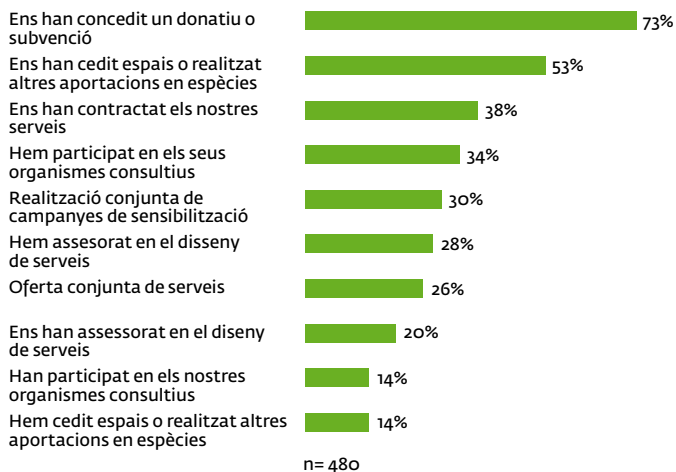
Si s'analitza en funció dels col·lectius atesos, s'observa que les organitzacions que tracten temes de salut seguides de les de persones amb discapacitat són les que tenen uns percentatges de relació més elevats amb l'Administració Pública, un 90% i un 82%, respectivament. També les organitzacions de persones immigrades tenen un nivell de relació elevat, un 81%. El de les persones immigrades és un col·lectiu que ha emergit en els darrers anys i amb el qual molt sovint les administracions públiques miren de tenir-hi interlocució i diàleg a través de les entitats que el representen.

GRÀFIC LXX: Organitzacions que han tingut relació amb les Administracions Públiques segons col·lectiu destinatari en percentatge

GRÀFIC LXXI: Tipus de relació amb les Administracions Públiques en percentatge

Pel que fa al tipus de relació que han mantingut les entitats socials amb l'Administració Pública, un 73% de les organitzacions hi ha tingut relació a partir de la concessió de subvencions i un 53% per la cessió d'espais o per aportacions en espècie. L'any 2003, la cessió d'espais es donava en un 46% de les entitats.

Les relacions via contractació de serveis s'han multiplicat per dos des de l'any 2003. Llavors les entitats que tenien serveis contractats per les administracions públiques eren el 19%. En l'actualitat són un 38%.

La participació en òrgans consultius també ha viscut un fort increment. Del 26% d'entitats que hi participaven l'any 2003, s'ha passat al 34% actual.

Les campanyes de sensibilització conjuntes també es realitzen més sovint entre les entitats i les administracions públiques. Actualment són un 30% d'entitats les que les fan mentre que el 2003 eren un 22%.

Coresponsabilitat davant les necessitats socials

En el marc de la societat relacional, les organitzacions del Tercer Sector Social i les administracions públiques tenen una coresponsabilitat compartida davant les necessitats socials. El reconeixement d'aquesta coresponsabilitat és el que fa que en aquests últims anys hagi crescut la relació entre les entitats i les administracions públiques en aquells àmbits que no tenen a veure amb l'obtenció de fons. Aquest increment indica que s'està experimentant una evolució en nous espais de relació i reflecteix un inici de canvi de paradigma en les relacions amb les administracions públiques.

Ahora, ben segur que el desplegament de les lleis de Serveis Socials i de la Dependència obrirà un nou escenari de relacions entre les organitzacions socials i les administracions públiques.

18.2. Accés a les subvencions i la contractació pública

En relació al grau d'accés de les organitzacions socials a les subvencions i a les contractacions públiques s'indica que un 52% d'entitats socials tenen accés a subvencions i un 19% a contractacions públiques. Aquest grau varia en funció del volum pressupostari de les entitats.

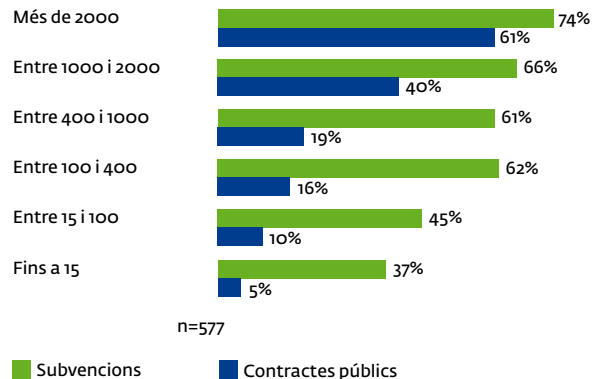
Les organitzacions que tenen un volum pressupostari per sobre dels 100.000 euros tenen un accés a les subvencions més gran que la mitjana. Així, el 74% de les entitats que tenen més de 2 milions d'euros tenen accés a subvencions. Les entitats amb un volum pressupostari menor són les que indiquen que tenen menys accés a subvencions (37%).

Pel que fa a l'accés de les entitats socials a les contractacions públiques, les diferències entre les organitzacions segons volum pressupostari són més grans. Igualment, les organitzacions amb un volum pressupostari major són les que en tenen més accés (61%) i només un 5% de les entitats amb un volum pressupostari inferior als 15.000 euros tenen accés a contractes públics.

En relació als col·lectius de persones destinatàries, les organitzacions de salut són les que accedeixen més a subvencions (75%) i les d'addiccions les que més accedeixen a contractes públics (26%). Si comparem aquestes dades amb el *Llibre Blanc*, el 2003 les organitzacions que tenien més accés a subvencions eren les de quart món (83%) i a contractacions públiques, les d'infància i joventut (34%). En l'actualitat les entitats que treballen en temes de salut i addiccions són les que tenen més accés a aquestes dues fonts de finançament públic. Les organitzacions que treballen temes de quart món segueixen tenint un percentatge alt d'accés a les subvencions de les administracions públiques.

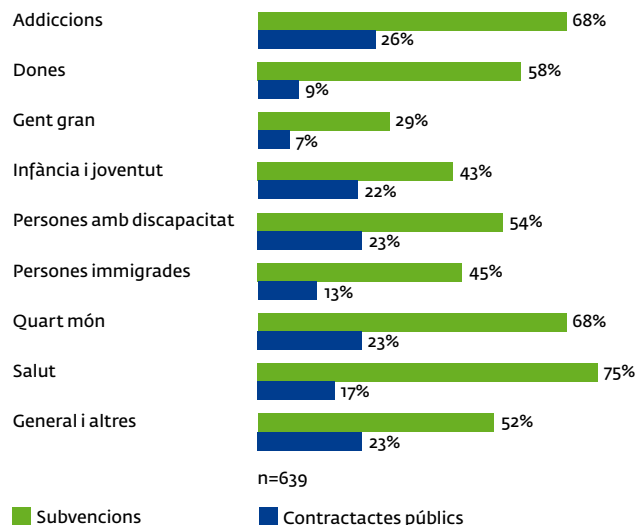
GRÀFIC LXXII: Accés a contractes públics i subvencions segons volum pressupostari

en milers d'euros, en percentatge

GRÀFIC LXXIII: Accés a contractes públics i subvencions segons col·lectiu destinatari

en percentatge

18.3. Reptes

→ Clarificar els rols i les responsabilitats de cada agent. En un context de coresponsabilitat, les relacions amb els diferents nivells de les administracions públiques han d'anar més enllà del finançament i s'ha de poder realitzar treball conjunt tenint clar quin és el rol de cada una de les parts. A vegades aquesta relació de coresponsabilitat és dóna més amb alguns ajuntaments atesa la proximitat de l'àmbit d'actuació tant de les organitzacions com dels propis ajuntaments.

→ Adaptar les relacions a les particularitats organitzatives. Cada organització ha de construir el conjunt de relacions que té amb les administracions públiques en funció de les seves necessitats, les seves activitats, el territori on actua, el perfil de persones ateses, etc. En funció de tots aquests paràmetres el nivell d'interlocució també variarà.

→ Avançar en el reconeixement del valor afegit en la provisió de serveis. El desplegament de la Llei de Serveis Socials i de la Llei de la Dependència obre un nou escenari de relacions amb les administracions públiques i el repte és que el reconeixement del Tercer Sector Social vagi més enllà de ser un proveïdor de serveis.

→ Potenciar la participació de les entitats en els òrgans consultius. Els òrgans consultius, en els quals la participació de les entitats s'ha incrementat força en els darrers anys, hauran de ser realment un espai de treball conjunt des d'on, a més, es reforci el reconeixement del rol del Tercer Sector Social.

"Hi hauria d'haver més relació (amb les Administracions Públiques); una relació més estreta i més capacitat de decisió. Aquestes capacitats i activitat a través dels òrgans en què estem han de ser realment decisòries. M'agradaria tenir més complicitat".

idees clau

→ La relació i la col·laboració entre les entitats del Tercer Sector Social i l'Administració Pública s'ha reforçat en els darrers anys. Actualment el 80% de les entitats té relació amb l'Administració.

→ Les relacions es concentren especialment amb el Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya i els ajuntaments. Les organitzacions socials amb un volum pressupostari més gran tenen més relació amb aquest departament i alhora menys relació amb els ajuntaments.

→ Les organitzacions de salut (90%) i de persones amb discapacitat (82%) són les que tenen més relació amb les administracions públiques.

→ Les organitzacions que tenen contractació de serveis representen un 38% i el 2003 eren un 19%.

→ Les entitats socials que participen en òrgans consultius representen un 34% i el 2003 eren un 26%.

→ Les organitzacions que han realitzat campanyes conjuntes amb l'administració són un 30% i el 2003 representaven el 22%.

→ Les entitats socials que tenen accés a les subvencions representen un 52% i les que accedeixen a contractació pública un 19%.

→ Les organitzacions amb un volum pressupostari més gran de 2 milions d'euros, en un 61%, accedeixen a les contractacions públiques i tan sols un 5% de les entitats amb un volum pressupostari inferior a 15.000 euros també ho fan.

→ Les entitats que treballen en l'àmbit de salut són les que accedeixen en major grau a les subvencions (75%) i les d'addiccions, en un 26%, les que més accedeixen a contractes públics.

19. La relació amb el món empresarial

19.1. Treball per a les relacions de col·laboració

L'increment del reconeixement de la coresponsabilitat social que tenen les organitzacions del Tercer Sector i el món empresarial contribueix a fomentar els punts de trobada d'aquests agents socials.

El creixement de la responsabilitat social corporativa al món empresarial ha estat un factor clau per a l'apropament entre les organitzacions del Tercer Sector i el món empresarial. Alhora, el creixement, la maduració i la consolidació de moltes entitats del Tercer Sector Social està propiciant espais de relació.

“Tenim un conveni amb una empresa privada que ens ajudarà financerament a remodelar un dels nostres espais. A aquesta empresa hem anat a fer-hi xerrades als treballadors i als caps de recursos humans, etc. Tot això funciona molt”.

Extret d'una entrevista

Hi ha nombrosos valors d'aportació que les organitzacions del Tercer Sector Social poden fer al món empresarial i viceversa. Els seus coneixements i experiències es complementen en bona mesura i, per tant, hi ha moltes oportunitats per encetar relacions conjuntes.

A l'igual que succeeix quan s'articulen relacions amb altres entitats o amb les administracions públiques, la construcció i consolidació d'aquestes vinculacions requereix d'un procés de maduració.

Aquest procés depèn de molts factors alhora: si es dóna una situació d'entorn favorable, el grau de predisposició a anar més enllà d'una relació puntual, el possible encaix entre cultures organitzatives, etc.

Les claus d'èxit de les relacions de col·laboració

Algunes de les claus per assolir autèntiques relacions de col·laboració entre el món empresarial i les organitzacions del Tercer Sector Social són:

- el lideratge ha de ser compartit entre ambdues parts, aportant perspectives complementàries, i ha de servir per impulsar la relació i les activitats.
- l'encaix entre les cultures organitzatives de l'empresa i l'entitat social.
- la comunicació interna i externa a totes dues bandes per explicar la relació.
- la confiança: cal vetllar per l'acompliment dels compromisos, el respecte pels coneixements de les altres parts, el respecte a l'autonomia, el disseny conjunt de les actuacions, etc.
- la rendició de comptes, que implica fer una avaluació del procés per poder avançar.
- la generació de valor i l'aprofitament de coneixements de cada una de les parts.
- la importància del seguiment en els diferents moments de la relació (abans, durant i després).
- la necessitat de mesurar resultats i consensuar els indicadors adequats.
- el portafoli de relacions s'estableix segons la capacitat que té cada entitat per establir relacions i considerant els rols de cadascuna.
- el valor de l'experiència per a capitalitzar els aprenentatges d'altres organitzacions.

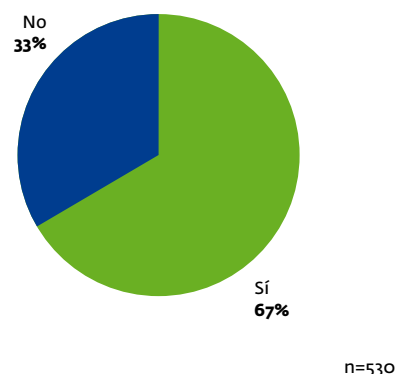
19.2. Tercer Sector Social i món empresarial

Les relacions entre les organitzacions del Tercer Sector Social i el món empresarial s'han fet més freqüents en els darrers anys. En l'actualitat, un 67% de les entitats té algun tipus de relació amb l'empresa. L'any 2003, eren un 33% d'entitats les que es relacionaven amb empreses. L'evolució i l'increment d'aquesta relació és un fet destacable i segurament de futur.

Les organitzacions socials amb un volum pressupostari menor (menys de 100.000 euros) són les que tenen menys relació amb el món empresarial, entre un 54-63%. No obstant, les organitzacions que tenen un volum pressupostari entre 400.000 i 2 milions d'euros la relació existeix en un 73% de les entitats. Aquestes dades indiquen que més de la meitat de les entitats en tots els trams pressupostaris tenen algun tipus de relació amb el món empresarial.

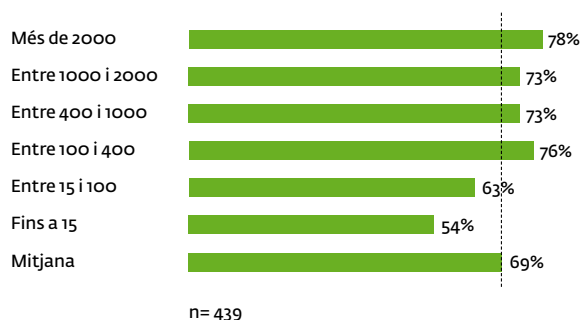
GRÀFIC LXXIV: Organitzacions que tenen relació amb el món empresarial

en percentatge

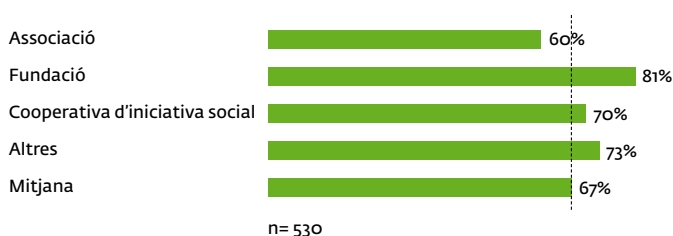
GRÀFIC LXXV: Organitzacions que tenen relació amb el món empresarial segons volum pressupostari

en percentatge

GRÀFIC LXXVI: Organitzacions que tenen relació amb el món empresarial segons forma jurídica

en percentatge

En relació a la forma jurídica de les organitzacions que es relacionen amb el món empresarial, un 81% de les fundacions i un 60% de les associacions tenen relacions amb empreses.

S'ha donat un increment força significatiu respecte a aquesta mateixa dada l'any 2003. En aquell moment, un 27% de les associacions tenien algun tipus de relació amb el món empresarial i eren un 54% de les fundacions les que també s'havien relacionat amb el món empresarial.

Si s'analitza la informació segons els col·lectius de persones destinatàries es detecta que les organitzacions que treballen en l'àmbit de la salut (82%) i les de persones amb discapacitat (76%) són les que tenen més relacions amb les empreses. En menor grau, s'hi relacionen les organitzacions d'infància i joventut (48%) i les de gent gran (50%).

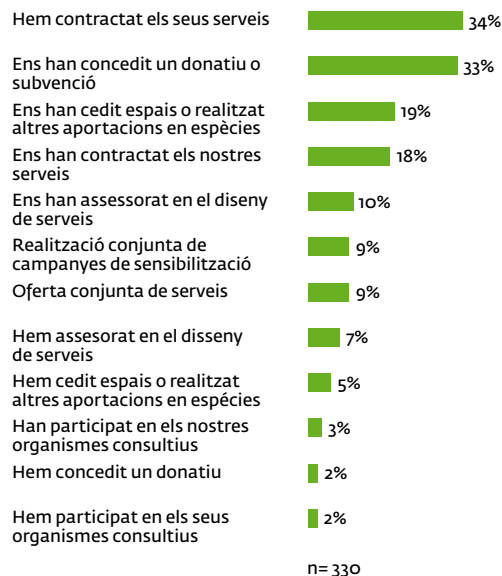
"L'experiència en aquests últims cinc anys ha estat de creixement, d'increment de les relacions, del volum de contactes i del volum d'accions de col·laboració, però tot i així veiem que no hem trobat el que esperàvem que es podria produir, que és el fet de poder establir relacions més estratègiques. Un dels motius és que les empreses encara tenen una visió molt instrumental de la col·laboració."

Extret d'una entrevista

Un 34% de les entitats ha contractat serveis de les empreses amb què s'ha relacionat mentre que en un 18% han estat les empreses les que han contractat serveis de les entitats.

GRÀFIC LXXVII: Tipus de relacions que es mantenen amb el món empresarial

en percentatge

19.3. Reptes

En el marc de les entrevistes, alguns dels principals reptes identificats pel que fa a la relació amb el món empresarial són:

→ Avançar cap a col·laboracions més estratègiques. Existeix la voluntat d'establir relacions amb el món empresarial més estratègiques i menys operatives i puntuals. S'identifiquen algunes dificultats per avançar en aquest sentit, ja que és difícil trobar en el món empresarial un nivell de compromís que permeti establir relacions de col·laboració.

"A les empreses privades, en general la voluntat de col·laborar hi és. Tu has de fer el recordatori, hi has d'estar a sobre. De la voluntat a l'acció hi ha un tros que l'has de treballar molt, això és així. (...) Les relacions són molt bones, en general, però s'ha de passar més a l'acció. Hi ha d'haver coses més executives que no pas tant de relació."

Extret d'una entrevista

- Construir confiança mútua. L'establiment de relacions estratègiques entre ambdues parts més enllà de relacions de caràcter puntual implica un increment de la confiança mútua. La sensibilització des de les entitats i l'actuació des del convenciment de les empreses són vies per donar passos endavant.
- Fomentar el coneixement de la realitat entre el Tercer Sector Social i el món empresarial. Cal fer un apropament per part de les organitzacions cap al món empresarial per tal d'establir noves formes de relació i fomentar el coneixement entre les dues realitats.

idees clau

- **Hi ha deu claus d'èxit per aconseguir unes relacions de col·laboració més estratègiques i efectives: el lideratge, l'encaix entre cultures, la comunicació, la confiança, la rendició de comptes, la generació de valor, el seguiment, la mesura de resultats, el portafoli de relacions i l'aprofitament del valor de l'experiència.**
- **La relació entre les entitats del Tercer Sector Social i el món empresarial ha incrementat significativament en els darrers anys. Actualment, un 67% de les organitzacions es relacionen amb el món empresarial mentre que l'any 2003 s'hi relacionaven un 33% .**
- **Les organitzacions de salut són les que tenen un major grau de relació amb el món empresarial (82%).**
- **En la relació al tipus de relació entre les organitzacions socials i les empreses, un 34% de les entitats ha contractat serveis d'empreses i un 33% ha rebut una subvenció o donació.**

V >

Conclusions i perspectives

20. Dotze idees sobre el Tercer Sector Social el 2009

20.1. El creixement del Tercer Sector Social

→ L'evolució del Tercer Sector Social de Catalunya des de la publicació del *Llibre blanc del tercer sector cívico-social* el 2003 ha vingut marcada pel creixement.

	2003	2009
Nombre d'entitats	Més de 5.600	Al voltant de 7.500
Volum econòmic	Gairebé un 1% del PIB català	Un 2,8% del PIB català
Nombre de persones contractades	Més de 52.000	Més de 100.000
Nombre de persones voluntàries	Més de 155.000	Més de 245.000
Nombre de persones destinatàries	Més d'un 1.000.000	Més d'1.700.000

→ Aquest creixement es tradueix en una major presència social del sector a tots nivells: territorial, econòmica, impacte social i incidència en les polítiques públiques.

→ En aquests últims anys el Tercer Sector Social ha passat de ser un sector emergent, com apareixia en el *Llibre blanc*, a ser un sector amb una presència social i un nivell d'activitat rellevant.

→ El Tercer Sector Social ha de prendre consciència de la seva responsabilitat i de la seva contribució per a la millora de la qualitat de vida de les persones més vulnerables. La maduresa del Tercer Sector Social implica un sector actiu que fa propostes als diferents agents socials, que fa incidència política a favor dels més vulnerables i que té un discurs comú de mobilització davant la societat.

El Tercer Sector Social ha de prendre consciència de la seva responsabilitat en la contribució en la millora de la societat.

20.2. El paper creixent de les entitats de segon i tercer nivell

→ Des de la publicació del *Llibre blanc*, l'evolució del procés d'estructuració del sector ha estat rellevant. La consolidació de les entitats de segon nivell i la constitució de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, com a entitat de tercer nivell que aplega les entitats de segon nivell més representatives, han tingut un gran impacte en el sector. L'esforç de treballar plegats pel bé del conjunt del Tercer Sector Social ha estat significatiu en el seu procés de consolidació.

→ Les organitzacions de segon nivell i la Taula donen suport a les entitats en la millora del funcionament, la consolidació dels equips, la formació i també en temes emergents com la gestió de la qualitat i la transparència.

→ El paper de les entitats de segon nivell i de la Taula ha estat decisiu en el reconeixement del sector com a agent social. La incidència del sector en la construcció de les polítiques públiques s'ha concretat bàsicament a partir d'aquestes entitats.

20.3. El reconeixement del rol del Tercer Sector Social

→ L'existència i l'activitat de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya ha contribuït en gran mesura a fer que el sector social pugui ser reconegut com un agent social de primer ordre més enllà de les especificitats de cada subsector d'activitat.

→ En l'àmbit relacional, la celebració dels dos congressos del Tercer Sector Social, impulsats des del propi sector, ha estat un clar exemple de la seva capacitat per reflexionar sobre els grans reptes i avançar en propostes i en discurs comú. El nivell de presència institucional aconseguit en els dos congressos ha fet palès el reconeixement del sector com un agent social rellevant. El diàleg amb les administracions, els partits polítics i també amb els sindicats indica que es té en compte el sector per a les decisions que afecten els grans temes socials.

→ L'increment de la presència del Tercer Sector Social en els mitjans de comunicació també ha estat significatiu durant aquests darrers anys. Les opinions del sector han aparegut en els mitjans de comunicació en relació a temes com la campanya del 0'7% de l'IRPF o l'impacte de la crisi en els col·lectius més vulnerables.

→ A nivell legislatiu, el Tercer Sector Social ha participat aportant propostes i en el diàleg amb els partits polítics en l'elaboració de l'Estatut de Catalunya, la Llei d'autonomia personal i atenció a la dependència i la Llei de Serveis Socials. En el text d'aquestes lleis el sector apareix reconegut explícitament pel seu paper i com un agent social a tenir en compte.

→ El diàleg amb el Govern de Catalunya s'ha concretat amb la participació de la Taula en el procés d'elaboració del Pla de Suport al Tercer Sector Social i el Pla Nacional d'Associacionisme i Voluntariat. I també amb l'adhesió al Pacte Nacional per a la Immigració i al Pacte Nacional per a la Recerca i la Innovació.

→ Davant d'aquest reconeixement el sector té la responsabilitat de continuar millorant el funcionament de les organitzacions, de consolidar els equips humans remunerats i de voluntariat i de fer visibles els valors d'aportació i de contribució del sector.

El Tercer Sector ha d'actuar com un agent de transformació social amb capacitat d'incidència pública a favor dels més vulnerables.

→ El Tercer Sector Social ha de continuar actuant com a agent de transformació social amb capacitat d'incidència pública davant de l'Administració Pública i dels altres agents socials.

20.4. La necessitat d'un finançament adequat i estable

→ Dins del Tercer Sector Social hi ha una gran dispersió de volums pressupostaris: entitats que sobrepassen els vint milions d'euros i entitats que no arriben als 15.000. En qualsevol cas, els volums pressupostaris s'han incrementat notablement en els darrers anys. El pressupost mig de les entitats es situa en els 766.000 euros, mentre que el 2003 era d'uns 380.000 euros.

→ El finançament privat representa un 51% del total dels fons de les organitzacions socials, distribuït en quotes periòdiques (21,4%), contractació de serveis (12,2%), donacions (12,2%) i altres fonts (5,1%).

→ El finançament públic es compon de subvencions (32,8%), contractes de serveis (6,4%) i convenis (9,8%). Aquests últims s'han incrementat en els darrers anys.

→ Els problemes de tresoreria són habituals en el sector social i són provocats bàsicament pels terminis que determina l'Administració Pública i pel retard en el pagament. Un 45% de les organitzacions fa servir línies de crèdit.

→ El finançament per a les estructures de les organitzacions és un tema pendent de resoldre atès que la gran majoria de les aportacions en subvencions i serveis són finalistes.

Cal assegurar el finançament adequat per fer les organitzacions sostenibles i estables.

→ Les organitzacions socials necessiten un finançament adequat i estable que les permeti funcionar sense precarietat. Sense estructures dimensionades i estables és difícil garantir el funcionament de les activitats, la capacitat d'innovació del sector, la comunicació amb la societat i la incidència política i social. Cal trobar les fonts de finançament necessàries per tal que els projectes i les organitzacions siguin sostenibles i estables.

20.5. La funció social en la prestació de serveis

→ Els aspectes missionals i de valors de les entitats són l'eix principal que determina les activitats que desenvolupa el sector. La prestació de serveis és una forma més de desenvolupar la missió de transformació i inclusió social de les organitzacions.

La prestació de serveis també és una forma de concretar la missió de transformació i inclusió social de les entitats.

→ Davant les noves necessitats socials, el rol del Tercer Sector Social com a prestador de serveis està agafant força. El nou marc legislatiu dels serveis socials configura un escenari on les entitats socials es proposen ser un agent prestador de serveis primordial.

→ No obstant, el sector mercantil està entrant amb força a competir en la prestació de serveis com una oportunitat de negoci. Les entitats sense afany de lucre que fan aquests serveis per una vocació de servei públic i d'atenció a les persones més vulnerables veuen amb preocupació com massa sovint les administracions públiques primen el preu i les entitats mercantils en la contractació pública.

El repte de les organitzacions i del sector social és fer visible i concretar el seu valor afegit.

→ El rol del Tercer Sector Social com a agent clau en la provisió de serveis vindrà també determinat pel tipus de reconeixement i suport que li atorgui l'Administració Pública. Això és fonamental per tal que el sector pugui exercir la prestació de serveis amb qualitat i valors sense haver de limitar-se a la prestació de serveis als col·lectius més vulnerables que ningú més vol atendre.

→ El repte de les organitzacions socials és fer visible i concretar el valor d'aportació que té el sector quan presta serveis i competir en qualitat i eficàcia.

20.6. La mobilització social i la participació

→ Les organitzacions socials són també un espai de participació dels col·lectius de persones en risc d'exclusió social. Els principals col·lectius atesos són persones amb discapacitat, infància i joventut, gent gran, persones immigrades, persones afectades per temes de salut, persones que es troben en situació de pobresa (quart món), dones i persones amb addiccions.

→ Els tipus d'activitats que realitzen les organitzacions són molt diversos en funció dels col·lectius que atenen. Les principals són informació i orientació, educació i formació i

sensibilització de l'opinió pública. Aquests tipus d'activitats s'allunyen dels aspectes més assistencials i incideixen en la missió de transformació i mobilització social del sector.

→ La participació és un dels valors essencials de les organitzacions del Tercer Sector Social. La participació de les persones associades i de les persones destinatàries, entre d'altres col·lectius, ajuda al compromís organitzatiu amb la missió i el desenvolupament dels valors.

La participació és un dels valors essencials de les organitzacions.

→ La base social està formada per aquells col·lectius que tenen relació amb l'organització i són estratègics per a les seves activitats. La base social de les organitzacions és el motor i el pilar que els permet desenvolupar la missió. Cal vetllar perquè les organitzacions del sector tinguin bases socials fortes i actives que els permetin consolidar el rol de mobilització i transformació social.

20.7. El voluntariat com a element d'identitat

→ El voluntariat és un dels elements identitaris i característics del sector. Les organitzacions socials són espais de participació pels ciutadans i les ciutadanes que volen contribuir a la millora social a través del voluntariat. Un 83% de les entitats del Tercer Sector Social compten amb persones voluntàries en els seus equips.

Les organitzacions socials són espais de participació per la ciutadania que vol contribuir a la millora social.

→ En l'actualitat, un perfil de voluntariat que s'ha incrementat és el de la gent gran. Un 41% de les persones voluntàries

tenen més de 50 anys, quan el 2003 representaven un 35%. Hi ha també altres perfils nous com el voluntariat virtual o el voluntariat corporatiu.

→ La presència d'homes als equips de voluntariat en les entitats del Tercer Sector Social també s'ha incrementat. Ha passat d'un 24% en el 2003 a un 34% en l'actualitat.

→ El repte de les organitzacions és com motivar i formar el voluntariat per fidelitzar la seva participació i donar cabuda als nous perfils de voluntariat.

20.8 La construcció d'un marc laboral per a l'acció social

→ Les persones remunerades a les entitats s'han incrementat significativament en els darrers anys. Un 62% d'organitzacions socials tenen persones contractades en els seus equips.

→ L'àmbit dels serveis d'atenció a les persones apareix com un sector emergent d'ocupació de futur i les entitats del Tercer Sector com un actor en la generació d'ocupació. Les noves necessitats socials i el desplegament de les lleis d'autonomia personal i atenció a la dependència i de Serveis Socials configuren un escenari de potencial creixement d'ocupació.

→ El creixement dels equips en les organitzacions ha comportat la necessitat d'implementar-hi polítiques de gestió i desenvolupament de persones. El 27% de les entitats socials compta amb una política de gestió de persones. La formació és un element clau d'aquestes polítiques.

→ Un dels reptes del sector és la seva contribució pel que fa a la regulació laboral de l'àmbit social. En aquests moments hi ha diversos convenis laborals que afecten les entitats socials i els seus treballadors. S'ha d'evolucionar progressivament cap a un marc laboral compartit que reguli les relacions laborals en l'àmbit de l'acció social fent compatible els diversos àmbits, la seva sostenibilitat i la progressiva millora del marc laboral i professional de les persones treballadores i dels serveis que desenvolupen.

20.9 El bon govern de les organitzacions del Tercer Sector Social

→ Els òrgans de govern de les entitats no lucratives es concreten en els patronats, en el cas de les fundacions, i en les juntes directives, en el de les associacions. La participació és d'11 persones de mitjana en els patronats i 8 en les juntes directives.

Les entitats amb òrgans de govern actius, informats, i implicats podran afrontar en millors condicions els reptes de futur.

→ En la majoria de les organitzacions socials els membres dels òrgans de govern participen de forma voluntària. El percentatge de persones que també té una responsabilitat tècnica en l'organització ha disminuït en els darrers anys.

→ Els grans reptes dels òrgans de govern són el compromís organitzatiu dels membres, el desenvolupament de la funció estratègica, la relació amb l'equip tècnic, la diversitat dels perfils de membres, la renovació, la gestió de la informació i la cultura de l'avaluació.

→ La consolidació dels òrgans de govern és clau pel bon govern de les organitzacions del Tercer Sector Social. Les entitats amb òrgans de govern actius, informats, implicats i amb una clara visió estratègica podran afrontar en millors condicions els reptes, la consolidació i la seva responsabilitat social.

20.10 La transparència i la qualitat a les organitzacions del Tercer Sector Social

→ Els àmbits de la transparència i la qualitat formen part de la cultura organitzativa del Tercer Sector Social. Són valors imprescindibles per obtenir la legitimitat social necessària per desenvolupar la missió de les entitats a favor dels col·lectius més vulnerables.

La cultura de la transparència i la qualitat formen part de la cultura organitzativa del Tercer Sector Social.

→ Avançar en la millora contínua dels sistemes d'avaluació i qualitat és un dels reptes en què es troba immers el Tercer Sector Social. Un 71% de les entitats compta amb un sistema d'avaluació de resultats dels seus projectes i un 55% d'organitzacions tenen o estan en procés d'implantar un sistema de qualitat.

→ La transparència i la rendició de comptes són elements clau pel sector social. Per mantenir i ampliar la confiança social que legitima la tasca que desenvolupen les organitzacions cal involucrar la societat. Les eines de rendició de comptes com les memòries, els webs, les auditories, els codis ètics, etc. cada cop estan més presents en el sector.

→ Mesurar l'impacte de les activitats és imprescindible per fer visible quin és el valor d'aportació del sector a la societat. Aquesta mesura no és fàcil ja que cal buscar mecanismes que a més de l'impacte objectiu puguin mesurar els aspectes intangibles que tenen a veure amb l'activitat social.

→ L'evolució de les entitats no lucratives fa que apareguin nous reptes de funcionament relacionats amb la gestió organitzativa. Aquests reptes requereixen sistematització, creació de processos interns i noves eines de gestió.

20.11 L'impacte de les TIC: millora de la comunicació, la participació i la gestió

→ L'evolució de l'ús de les TIC en el Tercer Sector Social ha estat molt significativa. El 2003 només un 14% de les organitzacions utilitzava Internet com a mitjà de comunicació. En l'actualitat un 67% té web, un 59% utilitza Internet habitualment i un 55% emet butlletins electrònics.

→ En l'àmbit relacional, les TIC estan contribuint de forma rellevant als lligams que estableixen les organitzacions socials amb altres entitats de la resta de l'Estat i a nivell internacional.

→ La manca d'accés o de capacitat d'ús de les TIC pot ser un nou factor d'exclusió pels col·lectius més vulnerables. Hi ha entitats que hi treballen directament fent programes que faciliten l'accés a les TIC als diferents col·lectius.

→ Les TIC ofereixen molts avantatges al sector social: ajuden a fomentar la participació tant interna com externa, faciliten el flux d'informació entre tots els col·lectius involucrats, permeten la creació de sistemes d'informació i gestió més horitzontals i propers que s'adiuen amb els valors del sector, etc. En alguns casos, amb inversions mínimes i, en d'altres, oferint un retorn que fa raonable l'esforç que s'hi pugui dedicar.

20.12. Avançar cap a un nou paradigma relacional amb l'Administració Pública

→ Les entitats del Tercer Sector es relacionen de forma habitual amb l'Administració Pública. Hi ha diferents tipus de relació: subvencions, contractació de serveis, convenis, aportacions en espècies, etc.

→ Una altra forma de relació és la participació en òrgans consultius de l'Administració. En l'actualitat hi ha un 34% de les entitats que hi participen. I un 30% de les organitzacions organitzen campanyes conjuntament amb l'Administració.

La coresponsabilitat ha de ser el marc de relacions entre l'Administració Pública i el Tercer Sector Social.

→ Hi ha un canvi en el tipus de relació de les entitats socials amb l'Administració, que va més enllà de l'obtenció de fons. Cada vegada més aquesta relació evoluciona cap al diàleg i l'aliança estratègica.

→ Cal avançar en la millora dels instruments de relació entre el Tercer Sector Social i les administracions públiques de forma que siguin més estables i es treballi de forma conjunta com a socis estratègics en l'interès públic.

→ La coresponsabilitat ha de ser el marc de relacions entre l'administració i les organitzacions socials. El Tercer Sector Social ha de ser el principal aliat del govern en relació a les polítiques socials. La col·laboració i el treball conjunt, des del rol de cada una de les parts, és el repte que cal afrontar per abordar l'increment de les necessitats socials.

VI >
Annexos

Annex I.

Fitxa tècnica de l'Anuari 2009

Realitzat per:

L'Observatori del Tercer Sector

Coordinació i direcció de l'Anuari 2009: Pau Vidal, Núria Valls i Ana Villa.

Equip de treball: Núria Arlández, Luis Miguel Artieda, Rocío Cáceda, Ruth Gonzàlez, Laia Grabulosa, Olalla Miret, Cristina Simón i Laura Terradas.

Col·laboradors/es: Jaume Albaigès, Borja Castellet, Maria Escoda, Elba Fuster, Martina Gurri, Carla Marimon, Maria Martínez, Chiara Pellegrino, Núria Perramon, Marta Sànchez, Joan Segarra i Marta Xarles.

Ha estat elaborat:

Entre gener del 2008 i maig del 2009. El treball de camp quantitatiu i qualitatiu s'ha realitzat de juny a desembre del 2008.

Treball de camp

Treball de camp quantitatiu	Jun	Jul	Ago	Set	Oct	Nov	Des
Nombre de respostes	92	237	370	506	741	842	948
Nombre de correus electrònics: invitacions i recordatoris	8.011	21.545	21.702	25.715	30.489	35.182	35.215
Nombre de trucades telefòniques	399	3.140	3.876	4.361	6.486	7.833	8.313
Nombre d'enviaments per correu postal realitzats	0	298	304	304	305	1.068	1.071
Treball de camp qualitatiu	Jun	Jul	Ago	Set	Oct	Nov	Des
Nombre d'entrevistes realitzades (persones)	18	56	62	88	89	99	99

Respostes d'enquesta completa inclou el recompte de totes les respostes (siguin o no vàlides) que han arribat per correu postal, pel programa d'enquestes electròniques o per correu electrònic.

El número de correus electrònics enviats contempla els enviaments de recordatoris, invitacions i els butlletins de difusió de l'Anuari.

Darrera actualització: 12 de gener 2009

Annex II. Qüestionari

Presentació de l'Anuari

L'Anuari del Tercer Sector Social a Catalunya és un projecte conjunt entre l'Observatori del Tercer Sector i la Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya. Es tracta d'un informe de caràcter biennal sobre l'estat de les entitats del Tercer Sector Social a Catalunya, que permetrà disposar de dades periòdiques sobre la seva situació i evolució, posant aquestes dades al servei de les organitzacions, de les administracions públiques i de la resta d'agents socials.

En l'actualitat, s'estan realitzant enquestes i entrevistes a persones membres i representants d'una mostra d'organitzacions per recollir informació actualitzada de les mateixes. Totes les entitats que participen en aquesta recollida d'informació rebreu la publicació amb les principals conclusions de l'estudi.

Trobareu més informació sobre l'Anuari del Tercer Sector Social de Catalunya a <http://www.anuari3ersectorsocial.cat/>

Presentació del qüestionari

Aquest qüestionari està estructurat en sis parts: implantació, organització i activitats, les persones, el finançament i els recursos econòmics, la comunicació i les relacions externes i, una mirada cap al futur.

Llegiu amb atenció la breu introducció que es fa a l'inici de cadascun dels blocs. Sabem que la informació que us demanem costa temps i esforç per ser recollida però estem convençuts que es tracta d'una inversió per a la millora del futur del tercer sector social català. La informació que faciliteu en aquest qüestionari serà utilitzada exclusivament per a finalitats de recerca.

Es tractarà sempre de manera agregada i, per tant, anònima, sense donar a conèixer respostes individuals.

Us agraïm per avançar la vostra col·laboració en aquesta iniciativa.

Instruccions per respondre el qüestionari

Abans de respondre el qüestionari, si us plau llegiu amb atenció les següents pautes.

Us ajudarem a avançar de manera més àgil i a assegurar-vos que la informació que ens proporcioneu és la que es demana en cada cas.

-La durada prevista per respondre és **aproximadament d'uns 45 minuts**.

-El qüestionari està pensat per tenir una **única resposta per cada organització**. Es recomana consensuar les respostes entre diferents membres de l'organització abans d'entrar-les a l'aplicació electrònica.

-Les preguntes del qüestionari fan referència a la realitat de la vostra organització a **Catalunya**.

-Us demanem que respongueu a les qüestions amb la major sinceritat possible i que us prepareu la informació que necessitareu prèviament (memòria, dades econòmiques i dades sobre persones remunerades i voluntàries de l'entitat). **Aquest és el qüestionari en format PDF per revisar les preguntes abans de respondre. Per entrar a l'aplicació electrònica cliqueu [aquí](#).**

-Respongueu les preguntes en base a la vostra realitat de **Fany 2007**. Si respongueu qüestions en base a l'any 2006 especifiqueu-ho a l'espai de comentaris disponible al final de cadascuna de les parts.

-En els casos en què no pugueu respondre per desconecement o manca de dades marqueu l'opció **NS/NR (No sap/No respon)**, o bé, **No procedeix** quan no s'adeqüi a la vostra organització.

-Si us trobeu amb alguna dificultat (error en la connexió a Internet, etc) no dubieu a posar-vos en contacte amb nosaltres al **telèfon de suport**.

-Disposar d'informació addicional (memòries, revistes, programes concrets, ...) ens ajudarà a coèixer quines són les vostres particularitats organitzatives. Ens podeu enviar aquesta informació per correu electrònic a: observatori@tercersector.net, o bé, per correu postal a: Observatori del Tercer Sector; Les Carol·les, 10 2n. pl. 08012 Barcelona. També la podeu adjuntar al final d'aquest qüestionari electrònic.

L'equip de treball de l'Anuari del Tercer Sector Social estem a la vostra disposició per a qualsevol consulta al voltant d'aquest qüestionari. Podeu adreçar-vos a Ana Vila, per correu electrònic observatori@tercersector.net, o bé, podeu localitzar-nos al telèfon de suport 93 217 72 97.

Introducció

A continuació es sol·liciten les dades bàsiques de l'organització, de la persona que respon el qüestionari i aquelles relatives a la forma jurídica de l'entitat.

I. Dades de l'organització

Nom:*		Adreça de la seu:*	
Codi Postal:*	Província:*	Municipi:*	
Telèfon:*		Fax:	
Correu electrònic genèric:*		Web:	

Indiqueu si la vostra entitat és una organització de base o una organització de segon/tercer nivell. S'entén per organització de base aquella que dirigeix les seves activitats a persones destinatàries. S'entén per organització de segon/tercer nivell aquella que agrupa altres entitats.*

- Organització de base
 Organització de segon o tercer nivell

II. Dades de la persona que respon

Nom i cognoms:*		Correu electrònic personal:	
Càrrec:*			
☐ President/a	☐ Director/a o gerència	☐ Vicepresident/a	☐ Coordinador/a
☐ Secretari/a	☐ Tècnic/a	☐ Tresorer/a	☐ Auxiliar
☐ Vocal	☐ Altres (especificar):.....		

III. La forma jurídica de l'entitat

Any de constitució jurídica:	
Forma jurídica:	
☐ Associació	☐ Fundació
☐ Cooperativa d'iniciativa social	☐ NS/NR
☐ Altres (especificar)	
Si sou una associació, indiqueu si la vostra organització ha estat declarada d'utilitat pública.	
☐ Sí	☐ No
☐ NS/NR	
Indiqueu si heu canviat de forma jurídica.	Si l'organització no ha variat la seva forma jurídica indiqueu si es preveu fer el canvi:
☐ Sí	☐ Sí
☐ No	
☐ NS/NR	

En cas afirmatiu, indiqueu en quin any es va produir el canvi:

- No
 NS/NR

Especifiqueu també quina forma jurídica tenia l'organització abans del canvi:

Si es preveu fer el canvi, especifiqueu quina forma jurídica desitjariau tenir.

☐ Associació	☐ Associació
☐ Fundació	☐ Fundació
☐ Cooperativa d'iniciativa social	☐ Cooperativa d'iniciativa social
☐ NS/NR	☐ NS/NR
☐ Altres (especificar)	☐ Altres (especificar) .....

Part I: Implantació

Aquest primer apartat es centra en l'àmbit territorial d'actuació de l'organització i en la seva implantació.

1. Indiqueu on actua la vostra organització (podeu marcar una única resposta). *S'intén que una organització que actua en l'àmbit internacional actua també en els àmbits inferiors.**

- Només a Catalunya
 En diverses Comunitats Autònomes fora de Catalunya
 A tot el territori estatal
 En l'àmbit internacional

2. Indiqueu la localitat on s'ubica la seu central (sigui a Catalunya o fora) i també la delegació principal de Catalunya en els casos en què s'escaigui.*

Ubicació de la seu central
Ubicació de la delegació principal a Catalunya (si s'escau)

3. Indiqueu el nombre de centres i/o delegacions que té l'organització (tenint en compte la seu central). *S'intén per centre o delegació de l'entitat aquell dedicat a treballar en projectes / activitats concrets de l'organització, o bé, aquell que cobreix l'actuació de l'entitat en un determinat àmbit territorial.**

Núm. de centres i/o delegacions a Catalunya
Núm. de centres i/o delegacions fora de Catalunya

4. Indiqueu l'àmbit geogràfic en què actuen el conjunt de seus de la vostra organització a Catalunya (podeu marcar una única resposta). *S'intén que una organització que actua en l'àmbit de tota Catalunya també ho fa als àmbits territorials inferiors.**

- A tot Catalunya
 En l'àmbit provincial
 En l'àmbit comarcal
 En l'àmbit municipal
 En un àmbit inferior a municipal (barri, districte,...)

Part II: Organització i activitats

Ara passem a parlar dels diferents tipus d'activitats que desenvolupa l'organització i de diferents aspectes relacionats amb el funcionament intern. Per tant, les següents qüestions són preguntes relatives a les vostres activitats.

Per continuar, indiqueu si la vostra organització és:*

- Una organització de base Una organització de segon o tercer nivell

5. Indiqueu com classificaríeu la vostra organització entre els àmbits que s'assenyalen a continuació. És a dir, indiqueu quin considerau que és l'àmbit principal d'actuació de la vostra entitat, allò que us caracteritza. (Marqueu una única resposta).*

☐ Social	☐ Cultural
☐ Mediambiental	☐ Cooperació internacional
☐ Esport	☐ Sanitària
☐ Integració i inserció	☐ Lleure i joventut
☐ Participació	☐ Altres (especificar) .....

6. Indiqueu quins principis són els que inspiren la vostra organització (Marqueu una única resposta).*

	Principis que inspiren l'organització
Principis religiosos	☐
Principis laics	☐
Altres (especificar)	☐

Assenyalau a continuació quins són els principals col·lectius de persones destinataris de les vostres activitats i incorporeu quin percentatge pertany a cadascun dels col·lectius que ateneu (la suma de tots els percentatges pot ser superior a 100). *Per exemple, si ateneu 50 persones usuàries i són dones immigrades, apareixerà un 100% a l'espai corresponent a dones i un 100% a l'espai persones immigrades. Si no trobeu categories que s'ajustin a les vostres persones usuàries, podeu descriure'ls al costat de la casella altres.*

Persones destinatàries	Sí	No	(%)
Drogoaddicció i alcoholisme	☐	☐	
Persones desocupades	☐	☐	
Persones amb discapacitat	☐	☐	
Dones	☐	☐	
Gent gran	☐	☐	
Persones immigrades	☐	☐	
Infància i joventut	☐	☐	
Malalties / Sida	☐	☐	
Pobresa / marginació	☐	☐	
Col·lectiu de veïns	☐	☐	
Altres (especificar)	☐	☐	
Altres (especificar)	☐	☐	

Indiqueu el nombre de persones usuàries aproximat que ha atès la vostra organització l'any 2007. S'entén per persones usuàries aquelles que participen habitualment o puntualment a la vostra organització d'un projecte o activitat, que són beneficiàries d'un servei que presteu, etc. *

Núm. de persones usuàries

7. Indiqueu el nombre de persones aproximat que ha conformat la base social de la vostra organització l'any 2007. La base social de l'organització està formada pel conjunt de col·lectius identitàris de l'organització implicats amb la seva missió i valors (persones associades, col·laboradores, voluntariat puntual o habitual, equip tècnic remunerat, òrgans de govern, etc). *

Núm. de persones base social de l'entitat (estimació)

Indiqueu els tipus d'activitats que realitzeu per a cadascun dels grups de persones marcant les caselles on es creuen la columna de tipus d'activitat i la fila de persones destinatàries corresponents. Podeu marcar tantes caselles com sigui necessari. Tot seguit podeu trobar un exemple de resposta:

	Informació i orientació	Assessorament jurídic (o tramitació legal)	Assistència mèdica	Assistència psicològica	Assistència relativa a la inserció laboral	Ajuda a domicili	Alimentació	Educació i formació	Educació en el lleure	Ajuts econòmiques individuals	Atenció residencial permanent	Atenció diürna o centres de dia	Ajuda o subvencions a institucions d'àmbit social	Penalització de l'opinió pública	Promoció del voluntariat social	Altres
Drogoaddicció i alcoholisme	X			X	X											

	Informació i orientació	Assessorament jurídic (o tramitació legal)	Assistència mèdica	Assistència psicològica	Assistència relativa a la inserció laboral	Ajuda a domicili	Alimentació	Educació i formació	Educació en el lleure	Ajuts econòmiques individuals	Atenció residencial permanent	Atenció diürna o centres de dia	Ajuda o subvencions a institucions d'àmbit social	Penalització de l'opinió pública	Promoció del voluntariat social	Altres
Drogoaddicció i alcoholisme																
Persones desocupades																
Persones amb discapacitat																
Dones																
Gent gran																
Persones immigrades																
Infància i joventut																
Malalties / Sida																
Pobresa / marginació																
Col·lectiu de veïns																
Altres																

8. Indiqueu si la vostra organització també realitza algun tipus d'activitat d'incidència política. S'entén per incidència política el procés d'influir en els resultats, incloent les polítiques, posicions i decisions de les institucions públiques i privades. *

	Sí	No	No procedeix	NS/NR
Realització d'algun tipus d'activitat d'incidència política	☐	☐	☐	☐

9. Indiqueu si la vostra organització disposa dels següents instruments/eines.*

	Sí	En procés	No	No procedeix	NS/NR
Un sistema d'avaluació de resultats dels projectes/activitats	☐	☐	☐	☐	☐
Indicadors de funcionament organitzatiu i d'activitats	☐	☐	☐	☐	☐
Un sistema de mesura d'impacte de resultats	☐	☐	☐	☐	☐
Un sistema de gestió de qualitat implantat	☐	☐	☐	☐	☐
Un pla estratègic o algun tipus de pla a llarg termini sobre els serveis i línies d'actuació	☐	☐	☐	☐	☐

10. Indiqueu els àmbits i la freqüència amb què la vostra organització utilitza les tecnologies de la informació i la comunicació (1=molt sovint, 4=mai). *

	1 Molt sovint	2	3	4 Mai	No procedeix	NS/NR
Realització d'activitats/projectes	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Foment de la participació interna a l'entitat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gestió de la base social	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gestió econòmico-financera	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Comunicació amb persones usuàries/entitats membres	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Comunicació amb financers	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Realització d'incidència política	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Altres	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Indiqueu si la vostra organització disposa en l'àmbit de tecnologies d'informació de... *

	Sí	No	No procedeix	NS/NR
Alguna persona contractada treballant en aquesta àrea	☐	☐	☐	☐
Una pàgina web de presentació de l'organització	☐	☐	☐	☐
Una pàgina web amb informació actualitzada dels projectes/activitats de l'organització	☐	☐	☐	☐
Un domini propi per a l'organització	☐	☐	☐	☐
Una intranet per a l'equip	☐	☐	☐	☐
Una intranet per les entitats membre	☐	☐	☐	☐
Eines de treball col·laboratiu (grups de treball en línia, wikis, etc)	☐	☐	☐	☐
Una partida pressupostària específica pel desenvolupament de noves aplicacions i eines	☐	☐	☐	☐

12. Afegiu qualsevol comentari que considereu rellevant pel que fa a aquest apartat sobre l'organització i les activitats.

--

Part III: Les persones

En aquest apartat trobareu qüestions que fan referència a les **persones de la vostra organització**, i, més concretament, a les persones remunerades, voluntàries i als òrgans de govern de l'entitat. Es tracta de veure com s'organitza l'equip de l'entitat, les funcions dels diferents col·lectius, les relacions que estableixen entre ells i les seves formes de participació a l'organització.

13. Indiqueu el nombre aproximat de persones membres de cadascun dels grups de l'òrgan de govern que té la vostra organització. *

	Núm. de persones membres
Patronat (a les fundacions)	
Junta Directiva (a les associacions)	
Assemblea (a les associacions)	
Consell Assessor o òrgan similar	

14. Indiqueu la freqüència aproximada amb què es reuneix cadascun dels grups de l'òrgan de govern que té la vostra organització. *

	Semanal	Mensual	Trimestral	Semestral	Anual	Menor que anual	No procedeix	NS/NR
Patronat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Junta directiva	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Assemblea	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Consell assessor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. En relació a les persones membres dels vostres òrgans de govern, a més de les funcions pròpies del seu càrrec, indiqueu si realitzen algun tipus de funció remunerada a l'entitat. *

	Sí, totes	Sí, algunes	No, en cap cas	No procedeix	NS/NR
Patronat	☐	☐	☐	☐	☐
Junta directiva	☐	☐	☐	☐	☐
Assemblea	☐	☐	☐	☐	☐
Consell assessor	☐	☐	☐	☐	☐

16. Indiqueu les persones que formen l'equip de l'organització (en nombre de persones). *

	Núm. persones a Catalunya	Núm. persones fora de Catalunya
Persones voluntàries		
Persones contractades		
Persones autònomes/ persones col·laboradores habituals		

17. Indiqueu la distribució d'homes i dones de l'equip de l'organització (en nombre de persones). *

	Núm. persones voluntàries	Núm. persones contractades	Núm. persones autònomes/ col·laboradores
Dones			
Homes			

18. Indiqueu les franges d'edat de l'equip de l'organització (en nombre de persones). *

	Núm. persones voluntàries	Núm. persones contractades	Núm. persones autònomes/ col·laboradores
Fins a 20			
Entre 21 i 25			
Entre 26 i 35			
Entre 36 i 50			
Entre 51 i 65			
Més de 65			

19. Indiqueu quin és el nivell d'estudis de l'equip de l'organització (en nombre de persones). *

	Núm. persones voluntàries	Núm. persones contractades	Núm. persones autònomes/ col·laboradores
Educació primària			
Educació secundària /mòduls formatius			
Educació universitària			

20. Indiqueu quina és l'antiguitat de l'equip de l'organització (en nombre de persones). *

	Núm. persones voluntàries	Núm. persones contractades	Núm. persones autònomes/ col·laboradores
Menys d'un any			
Entre un i dos anys			
Entre tres i cinc anys			
Més de cinc anys			

21. Indiqueu les persones contractades que tenen... (en nombre de persones). *

Tipus de contracte	Contracte a temps complet	Contracte a temps parcial
Contracte indefinit		
Contracte temporal o d'obra i servei		

22. Indiqueu quantes persones voluntàries de la vostra organització dediquen aproximadament a l'entitat el nombre d'hores següents. *

	Núm. persones voluntàries
Més de 20 hores/setmana	
Més de 10 i fins a 20 hores/setmana	
Entre 5 i 10 hores/setmana	
Menys de 5 hores/setmana	

23. Indiqueu les hores de formació que reben les persones membres de la vostra organització anualment (en nombre de persones). *

	Núm. persones voluntàries	Núm. persones contractades	Núm. persones autònomes/col·laboradores
Cap			
Menys de 20 hores/any			
Entre 20 i 40 hores/any			
Més de 40 hores/any			

24. Indiqueu si la vostra organització té recollida per escrit una política de gestió i desenvolupament de persones (també coneguda com a política de recursos humans). *

Sí No NS/NR

25. Indiqueu si el nombre de persones voluntàries, contractades i col·laboradores de l'organització ha augmentat o ha disminuït en els últims tres anys fent una estimació de la variació (en percentatge). *

	Ha augmentat	S'ha mantingut	Ha disminuït	(%)
Persones voluntàries	☐	☐	☐	
Persones contractades	☐	☐	☐	
Persones autònomes/col·laboradores	☐	☐	☐	

26. Indiqueu si penseu que el nombre de persones voluntàries, contractades i col·laboradores de l'organització augmentarà o disminuirà en els propers tres anys fent una estimació de la variació (en percentatge). *

	Augmentarà	Es mantindrà	Disminuirà	(%)
Persones voluntàries	☐	☐	☐	
Persones contractades	☐	☐	☐	
Persones autònomes/col·laboradores	☐	☐	☐	

27. Afegiu qualsevol comentari que considereu rellevant pel que fa a aquest apartat sobre les persones a les organitzacions.

Part IV: El finançament i els recursos econòmics

Ara us demanem informació econòmica sobre la vostra organització. Sabem que es tracta d'un àmbit en què cal un esforç important per aportar dades acurades. Les respostes d'aquest apartat fan referència a l'any 2007 i són molt importants per nosaltres per tal de poder donar el volum econòmic agregat de les accions desenvolupades des de les organitzacions socials catalanes. Hi ha qüestions que fan referència a l'anàlisi dels ingressos i de les despeses de l'organització.

28. Especifiqueu el volum pressupostari anual aproximat de la vostra organització en els últims anys (les quantitats s'han d'especificar en euros/any). *

	Euros/any (€)
Any 2008 (previsió)	
Any 2007	
Any 2006	
Any 2005	
Any 2004	

29. Especifiqueu el percentatge de finançament públic i finançament privat de la vostra organització l'any 2007 (el total ha de sumar 100%). *

	Percentatge (%)
% de finançament públic	%
% de finançament privat	%
Ingressos totals de l'organització:	100%

30. Especifiqueu el percentatge aproximat dels ingressos privats de la vostra organització a l'any 2007 segons la seva procedència (el total ha de sumar 100%).

Procedència	Percentatge (%)
Quotes de persones associades/donants regulars	
Donacions privades individuals puntuals	
Donacions d'institucions privades	
Quotes de persones usuàries/ entitats membre	
Pagament de serveis	
Contractes privats de prestació serveis	
Rendes de patrimoni	
Altres (especificar)	
Total segons fonts de finançament privat	100%

31. Especifiqueu el nombre de persones, entitats o altres agents col·laboradors amb l'entitat:

Núm. de persones/sòcies donants regulars	
Núm. de persones donants puntuals	
Núm. d'empreses	
Núm. de fundacions	
Núm. obres socials de caixes d'estalvi	
Altres	

32. Especifiqueu el percentatge del total dels ingressos públics de la vostra organització que provinent dels següents organismes de finançament públic l'any 2007. (el total ha de sumar 100%). *Per exemple, imagineu que a la vostra entitat el finançament del Dep. d'Acció Social i Ciutadania va ser d'un 20% sobre el total de finançament públic, el de la Diputació provincial d'un 30% i el de l'Ajuntament un 50%. En cadascun dels casos caldrà especificar també quin percentatge d'aquest finançament va ser en forma de contractació, subvencions o convenis amb les administracions públiques. A continuació podeu veure un exemple:*

Procedència	Percentatge total per finançador %	Contractació de serveis %	Subvencions %	Convenis %	Total %
Dep. Acció Social i Ciutadania. Generalitat de Catalunya.	20%	30%	55%	15%	100%
Dep. Cultura. Generalitat de Catalunya	0%	0%	0%	0%	100%
Dep. Governació i Administracions públiques. Generalitat de Catalunya	80%	30%	60%	10%	100%
Total segons fonts de finançament públic	100%				

Procedència	Percentatge total per finançador %	Contractació de serveis %	Subvencions %	Convenis %	Total %
Dep. Acció Social i Ciutadania. Generalitat de Catalunya.	%	%	%	%	100%
Dep. Cultura. Generalitat de Catalunya	%	%	%	%	100%
Dep. Governació i Administracions públiques. Generalitat de Catalunya	%	%	%	%	100%
Dep. Salut. Generalitat de Catalunya	%	%	%	%	100%
Dep. Treball. Generalitat de Catalunya	%	%	%	%	100%
Altres Departaments. Generalitat de Catalunya	%	%	%	%	100%
Diputació Provincial	%	%	%	%	100%
Consells Comarcals	%	%	%	%	100%
Ajuntaments	%	%	%	%	100%
Ministeri d'Educació, Política Social i Esports	%	%	%	%	100%
Ministeri de Treball i Immigració	%	%	%	%	100%
Altres Ministeris	%	%	%	%	100%
Unió Europea	%	%	%	%	100%
Altres	%	%	%	%	100%
Total segons fonts de finançament públic	100%				

33. Valoreu quina ha estat l'evolució en els darrers tres anys (1=ha augmentat, 3=ha disminuït). *

	1 Ha augmentat	2 S'ha mantingut	3 Ha disminuït	NS/NR
Durant els darrers tres anys el finançament públic	☐	☐	☐	☐
Durant els darrers tres anys el finançament privat	☐	☐	☐	☐
Durant els darrers tres anys el nombre de persones donants regulars de l'organització	☐	☐	☐	☐

34. Especifiqueu quina serà l'evolució que penseu que tindreu els propers tres anys (1=augmentarà, 3=disminuirà). *

	1 Augmentarà	2 Es mantindrà	3 Disminuirà	NS/NR
En els propers tres anys el finançament públic	☐	☐	☐	☐
En els propers tres anys el finançament privat	☐	☐	☐	☐
En els propers tres anys el nombre de persones donants regulars de l'organització	☐	☐	☐	☐

42. Indiqueu quin tipus d'informació envieu als diferents col·lectius involucrats amb la vostra organització (podeu marcar tants col·lectius com correspongui). *

	Societat en general	Persones destriïnables	Persones voluntàries	Persones sòcies/ Entitats membres	Fiançadors/ donants	Altres entitats	Migjans de comunicació	No procedeix	NS/NR
Missió i valors de l'entitat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Estats de comptes	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Composició d'òrgans de govern	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Indicadors sobre les persones de l'entitat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Grau d'acompliment d'objectius	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Impacte de les seves actuacions	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

43. Indiqueu en què ha consistit el tipus de relació que heu mantingut amb cadascun dels diferents agents. *

	Organitzacions de 2n i 3r nivell	Administracions públiques	Empreses	Obrers socials civics	Altres agents	No procedeix	NS/NR
Ens han cedit espais o altres aportacions en espècies	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hem cedit espais o realitzat altres aportacions en espècies	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hem participat en els seus organismes consultius	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Han participat en els nostres organismes consultius	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hem assessorat en el disseny de serveis	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ens han assessorat en el disseny de serveis	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ens han concedit un donatiu o una subvenció	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hem concedit un donatiu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oferta conjunta de serveis	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Realització conjunta de campanyes de sensibilització	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hem contractat els seus serveis	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ens han contractat els nostres serveis	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Valoreu el grau d'importància de les següents accions de comunicació (1=molt important, 4=poc important). *

	1 Molt important	2	3	4 Poc important	NS/NR
Sensibilització de les persones ciutadanes	☐	☐	☐	☐	☐
Donar a conèixer l'entitat	☐	☐	☐	☐	☐
Captació de fons per l'entitat	☐	☐	☐	☐	☐
Promoció de les activitats de l'entitat	☐	☐	☐	☐	☐
Sensibilització de les administracions públiques	☐	☐	☐	☐	☐

Indiqueu a quantes organitzacions de segon nivell pertany la vostra entitat. S'entén per organització de segon nivell aquella que agrupa altres entitats. Són organitzacions de segon nivell les federacions, coordinadores, plataformes, etc. que agrupen organitzacions de base. *

- Cap
  Entre 1 i 3
  Entre 4 i 6
 Més de 6
  NS/NR

Si pertanyeu a alguna organització de segon nivell indiqueu a continuació a quines pertanyeu.

Entitats de segon nivell a què pertanyeu

Organització 1	<input type="text"/>
Organització 2	<input type="text"/>
Organització 3	<input type="text"/>
Organització 4	<input type="text"/>
Organització 5	<input type="text"/>
Organització 6	<input type="text"/>

Valoreu el grau d'importància de les següents motivacions per a formar part d'organitzacions de segon nivell (1=molt important, 4=poc important). *

	1 Molt important	2	3	4 Poc important	NS/NR
Obtenir viabilitat i influència	☐	☐	☐	☐	☐
Incrementar la capacitat tècnica	☐	☐	☐	☐	☐
Mantenir-se en contacte amb altres organitzacions afins	☐	☐	☐	☐	☐
Obtenir recursos econòmics	☐	☐	☐	☐	☐
Fer intercanvi d'experiències	☐	☐	☐	☐	☐
Fer incidència política	☐	☐	☐	☐	☐

Afegiu qualsevol comentari que considereu rellevant pel que fa a aquest apartat sobre la comunicació i les relacions externes.

Part VI: Una mirada cap al futur

Les següents qüestions fan referència al grau de confiança de la societat en les organitzacions. També giren al voltant dels reptes del tercer sector social per als propers anys.

44. Valoreu la següent afirmació entre 1 i 4 (1=molta, 4=gens). *

	1	2	3	4	NS/NR
La confiança de la societat catalana en les accions de les entitats socials és....	☐	☐	☐	☐	☐

Si considereu que la societat confia poc o gens en les entitats socials, a què creieu que es deu?

45. Valoreu la següent afirmació entre 1 i 3 (1=més fàcil, 3=més difícil). *

	1	2	3	NS/NR
	Més fàcil	Igual	Més difícil	
Aconseguir els objectius de l'organització serà en els propers cinc anys...	☐	☐	☐	☐
L'avenç i consolidació del tercer sector social serà en els propers cinc anys...	☐	☐	☐	☐

46. Especifiqueu quins creieu que són els tres reptes principals als què ha de fer front la vostra organització. *

Principals reptes de l'organització

Repte 1	<input type="text"/>
Repte 2	<input type="text"/>
Repte 3	<input type="text"/>

47. Especifiqueu quins creieu que són els tres reptes principals als què ha de fer front el tercer sector social català en els propers anys. *

Principals reptes del tercer sector social

Repte 1	<input type="text"/>
Repte 2	<input type="text"/>
Repte 3	<input type="text"/>

48. Indiqueu com creieu que influirà a les organitzacions del tercer sector social l'evolució del marc legal (Llei de serveis socials, Llei de dependència, etc).

49. Afegiu qualsevol comentari que considereu rellevant pel que fa a aquest apartat sobre la mirada cap al futur del tercer sector social.

50. En el quadre següent podeu afegir altres comentaris que considereu rellevants en relació al qüestionari i, també, contactes de persones i organitzacions socials que podrien respondre'.

Podeu adjuntar a continuació informació que considereu rellevant per a la recerca (memòries, butlletins, resums de dades econòmiques, plans estratègics, etc).

Examinar...

Moltes gràcies per la vostra participació i col·laboració.

Rebreu un correu electrònic a l'adreça que ens heu indicat amb totes les respostes del qüestionari.

Totes les organitzacions que heu participat en aquesta recerca rebreu un exemplar de la publicació amb les principals conclusions.

Anuari del '09
Tercer Sector Social

Annex III. Bibliografia

Castiñeira, Àngel (coord.); Vidal, Pau (dir.); Iglesias, Maria; Miroso, Oriol; Villa, Ana; elaborat per l'equip de l'Observatori del Tercer Sector (2003), *Llibre blanc del tercer sector civicosocial*, CETC – EADOP, Barcelona.

Castiñeira, Àngel (coord.); Vidal, Pau (dir.); elaborat per l'equip de l'Observatori del Tercer Sector (2003), Document de síntesi. *Llibre blanc del tercer sector civicosocial*, CETC – EADOP, Barcelona.

García Delgado, José Luis; et. al.; (2004), *Las cuentas de la economía social: el tercer sector en España*, Civita Ediciones, Madrid.

Generalitat de Catalunya: Departament d'Acció Social i Ciutadania (2008), *Pla de Suport al Tercer Sector Social 2008-2010*, Generalitat de Catalunya, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Barcelona.

Generalitat de Catalunya: Departament de Governació i Administracions Públiques, Secretaria d'Acció Ciutadana (2008), *Pla Nacional de l'Associacionisme i el Voluntariat*, Generalitat de Catalunya, Departament de Governació i Administracions Públiques, Secretaria d'Acció Ciutadana, Barcelona.

Generalitat de Catalunya: Departament d'Acció Social i Ciutadania (2007), *Resum de la Llei de Dependència*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Acció Social i Ciutadania.

Generalitat de Catalunya: Departament d'Acció Social i Ciutadania, Secretaria per a la Immigració (2009), *Un pacte per viure junts i juntes: Pacte Nacional per a la Immigració*, Generalitat de Catalunya, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Barcelona.

Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT): www.idescat.cat

Instituto Nacional de Estadística (2004), *Encuesta de empleo del tiempo 2002-2004: Tomo II. Resultados por comunidades autónomas*, Instituto Nacional de Estadística (INE), Madrid. (www.ine.es)

Instituto Nacional de Estadística (2008), *Mercado laboral*, Instituto Nacional de Estadística (INE), Madrid, pp. 26-28.

Instituto Nacional de Estadística (2008), *Cuentas nacionales*. Instituto Nacional de Estadística (INE), Madrid, pp- 29-31.

Lorenzo, Rafael de (coord.); Cabra de Luna, Miguel Àngel; Comos, Carmen; Martí, Juan José; Muñoz, Carmen; Pintado, Fernando; Sanjurjo, Teresa (2003), *Tejido asociativo español y tercer sector*, Centro de Estudios Ramón Arces, Fundación Luís Vives, Madrid.

Montagut, Teresa (2005), *The third sector and the policy process in Spain*. TSEP Network, Centre for Civil Society, Londres.

Observatori del Tercer Sector (2005), *Quins seran els temes clau dels propers tres anys?* Observatori del Tercer Sector, Barcelona, Col·lecció Debats núm. 1.

Observatori del Tercer Sector (2007), *L'estat de la qualitat a les ONG socials*, Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, Barcelona.

Pérez-Díaz, Víctor; i Joaquín P. López Novo (2002), *El Tercer Sector Social en Espanya*, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, Madrid.

Rodríguez Cabrero, Gregorio (coord.); Concha Carrasco; Demetrio Casado; Vicente Marbán; Júlia Montserrat; Begoña Pérez; Ángel Zurdo (2003), *Las entidades voluntarias de acción social en Espanya*, Fundación FOESSA, Càritas Espanyola, Madrid.

Ruiz Olabuénaga, José Ignacio (dir.); Helmut Anheiner; Antonio Jiménez Lara; Lester Salamon (2000), *El sector no lucratiu en Espanya*, Fundación BBVA, Bilbao.

Ruiz Olabuénaga, José Ignacio (dir.); Demetrio Casado; Antonio Jiménez; Júlia Montserrat; Gregorio Rodríguez Cabrero (2006), *El sector no lucratiu en Espanya. Una visió reciente*, Fundación BBVA, Bilbao.

Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya, 2n Congrés del Tercer Sector Social (2009), "Nota de premsa: El 2n Congrés del Tercer Sector finalitza amb la lectura d'un manifest amb un decàleg de demandes i compromisos", Taula d'Entitats del Tercer Sector Social, Barcelona. (www.tercersector.cat)

Tubella, I. (2007), *L'audiovisual a Catalunya, un motor en marxa?. Mapa del sector*, Barcelona Pla Estratègic, Barcelona.

Vidal, Isabel (coord.) et al. (2001). *Llibre blanc de l'economia social a Catalunya*. Departament de treball. Generalitat de Catalunya, Barcelona.

Annex IV.

Índex de taules

TAULA I: Catàleg de serveis de la Llei de la Dependència	15	TAULA XIII: Procedència dels fons privats de l'organització segons volum pressupostari (en milers d'euros, en percentatge)	87
TAULA II: Principals elements del manifest del 1er Congrés del Tercer Sector Social	17	TAULA XIV: Procedència dels fons privats de l'organització segons col·lectiu destinatari (en percentatge)	87
TAULA III: Principals elements del manifest del 2n Congrés del Tercer Sector Social	18	TAULA XV: Despeses segons la seva naturalesa i segons pressupost (en milers d'euros, en percentatge)	88
TAULA IV: Síntesi del treball de camp realitzat l'any 2008	33	TAULA XVI: Despeses segons la naturalesa i segons el col·lectiu destinatari (en percentatge)	89
TAULA V: Activitats segons col·lectiu destinatari (en nombre absolut)	50	TAULA XVII: Despeses segons la seva finalitat i segons volum pressupostari (en percentatge)	89
TAULA VI: Evolució dels grans números 2003-2009	55	TAULA XVIII: Nombre mig de persones que componen l'òrgan de govern de l'entitat	104
TAULA VII: Estimació del nombre d'entitats que componen l'univers	55	TAULA XIX: Nombre de persones que componen l'òrgan de govern de l'entitat (en percentatge)	104
TAULA VIII: Àmbit geogràfic on actuen el conjunt de les seues segons col·lectiu destinatari (en percentatge)	61	TAULA XX: Freqüència de reunions de l'òrgan de govern (en percentatge)	107
TAULA IX: Antiguitat segons col·lectiu destinatari (en percentatge)	66	TAULA XXI: Tipus d'informació que s'envia als diferents col·lectius involucrats (en percentatge)	113
TAULA X: Presència de persones voluntàries segons col·lectiu destinatari (en percentatge)	71	TAULA XXII: Freqüència amb què s'envia informació als col·lectius involucrats (en percentatge)	113
TAULA XI: Presència de persones contractades segons col·lectiu destinatari (en percentatge)	72		
TAULA XII: Evolució del pressupost mig de les organitzacions segons col·lectiu destinatari (en euros)	83		

Annex V.

Índex de gràfics

GRÀFIC I: Eixos i línies estratègiques del Pla Nacional d'Associacions i el Voluntariat	19	GRÀFIC XVII: Any de constitució de les entitats (en percentatge)	65
GRÀFIC II: Eixos del Pla de Suport al Tercer Sector Social 2008-2010	19	GRÀFIC XVIII: Antiguitat segons volum pressupostari (en percentatge)	66
GRÀFIC III: Fases de la recerca	31	GRÀFIC XIX: Organitzacions que tenen persones contractades i organitzacions que compten amb persones voluntàries (en percentatge)	70
GRÀFIC IV: Els mitjans per respondre el qüestionari	33	GRÀFIC XX: Hores de dedicació del voluntariat en les organitzacions socials (en percentatge)	71
GRÀFIC V: El procés d'anàlisi quantitativa	34	GRÀFIC XXI: Presència d'homes i dones als col·lectius de persones voluntàries i contractades (en percentatge)	73
GRÀFIC VI: Els actors de l'acció social	44	GRÀFIC XXII: Edat de les persones contractades (en percentatge)	73
GRÀFIC VII: Composició segons col·lectiu destinatari (en percentatge)	49	GRÀFIC XXIII: Edat de les persones voluntàries (en percentatge)	73
GRÀFIC VIII: Tipus d'activitats realitzades per les organitzacions (en percentatge)	49	GRÀFIC XXIV: Persones contractades segons nivell de formació (en percentatge)	74
GRÀFIC IX: Realització d'algun tipus d'activitat d'incidència (en percentatge)	52	GRÀFIC XXV: Persones voluntàries segons nivell de formació (en percentatge)	74
GRÀFIC X: Distribució territorial de les organitzacions (en percentatge)	59	GRÀFIC XXVI: Antiguitat de persones contractades a l'organització (en percentatge)	75
GRÀFIC XI: Abast territorial de les entitats (en percentatge)	59	GRÀFIC XXVII: Grau de temporalitat dels contractes segons volum pressupostari (en percentatge)	76
GRÀFIC XII: Nombre de centres/delegacions que tenen les organitzacions (en percentatge)	60	GRÀFIC XXVIII: Hores anuals dedicades a formació de persones contractades (en percentatge)	77
GRÀFIC XIII: Àmbit geogràfic on actuen el conjunt de les seus a Catalunya (en percentatge)	61	GRÀFIC XXIX: Evolució del nombre de persones contractades, voluntàries i col·laboradores (en percentatge)	77
GRÀFIC XIV: Evolució de les entitats segons forma jurídica (2003-2009) (en percentatge)	63		
GRÀFIC XV: Presència d'associacions i fundacions segons volum pressupostari (en milers d'euros, en percentatge)	64		
GRÀFIC XVI: Presència d'associacions i fundacions segons col·lectiu destinatari (en percentatge)	64		

GRÀFIC XXX: Previsió d'evolució del nombre de persones contractades, voluntàries i col·laboradores (en percentatge)	77	GRÀFIC XLV: Organitzacions que disposen d'un pla estratègic o pla d'actuació segons volum pressupostari (en milers d'euros, en percentatge)	93
GRÀFIC XXXI: Organitzacions que disposen d'una política de gestió i desenvolupament de persones (en percentatge)	79	GRÀFIC XLVI: Grau d'implantació de sistemes de gestió de qualitat (en percentatge).....	95
GRÀFIC XXXII: Evolució del pressupost mig de les organitzacions al tercer sector (en euros).....	83	GRÀFIC XLVII: Organitzacions que disposen d'un sistema de gestió de qualitat segons col·lectiu destinatari (en percentatge)	96
GRÀFIC XXXIII: Dada global del percentatge de finançament públic/privat (en percentatge)	83	GRÀFIC XLVIII: Existència d'un sistema de mesura d'impacte de resultats (en percentatge)	97
GRÀFIC XXXIV: Finançament privat segons volum pressupostari de l'organització (en milers d'euros, en percentatge)	84	GRÀFIC XLIX: Organitzacions que disposen d'un sistema de mesura d'impacte de resultats segons volum pressupostari (en milers d'euros, en percentatge).....	97
GRÀFIC XXXV: Evolució del finançament públic/privat en els darrers tres anys (en percentatge)	84	GRÀFIC L: Freqüència d'ús de diferents mitjans per promocionar les activitats de l'organització (en percentatge)	99
GRÀFIC XXXVI: Fonts de finançament públic de les entitats (en percentatge)	85	GRÀFIC LI: Freqüència d'ús de les TIC en funcions de comunicació (en percentatge).....	99
GRÀFIC XXXVII: Formes de finançament públic (en percentatge)	85	GRÀFIC LII: Àmbit i freqüència d'ús de les TIC a les entitats (en percentatge)	101
GRÀFIC XXXVIII: Mitjana de fonts de finançament privat (en percentatge)	86	GRÀFIC LIII: Funcions remunerades realitzades per persones de l'òrgan de govern (en percentatge)	106
GRÀFIC XXXIX: Entitats amb ingressos de quotes de persones associades segons volum pressupostari (en milers d'euros, en percentatge)	86	GRÀFIC LIV: La importància de la confiança social.....	110
GRÀFIC XL: Evolució del nombre de persones donants en els darrers tres anys (en percentatge)	87	GRÀFIC LV: Les preguntes de la rendició de comptes.....	111
GRÀFIC XLI: Organitzacions que han utilitzat instruments de tresoreria (en percentatge)	90	GRÀFIC LVI: Organitzacions que s'auditen segons volum pressupostari (en milers d'euros, en percentatge)	112
GRÀFIC XLII: Organitzacions que han utilitzat préstecs personals segons volum pressupostari (en milers d'euros, en percentatge)	90	GRÀFIC LVII: Organitzacions que pertanyen a entitats de segon nivell (en percentatge)	119
GRÀFIC XLIII: Existència d'indicadors de funcionament i activitat (en percentatge)	93	GRÀFIC LVIII: Organitzacions que pertanyen a entitats de segon nivell segons volum pressupostari (en milers d'euros, en percentatge)	120
GRÀFIC XLIV: Existència d'un pla estratègic o a llarg termini (en percentatge)	93	GRÀFIC LIX: Organitzacions que pertanyen a entitats de segon nivell segons col·lectiu destinatari (en percentatge)	120

GRÀFIC LX: Pertinença de les entitats a organitzacions de segon nivell (nombre d'entitats a què pertanyen) (en percentatge)	121	GRÀFIC LXIX: Organitzacions que han tingut relació amb les Administracions Públiques (en percentatge)	128
GRÀFIC LXI: Nombre de membres que tenen les organitzacions de segon nivell (en percentatge)	121	GRÀFIC LXX: Organitzacions que han tingut relació amb les Administracions Públiques segons col·lectiu destinatari (en percentatge)	129
GRÀFIC LXII: Els rols de les entitats de segon nivell	122	GRÀFIC LXXI: Tipus de relació amb les Administracions Públiques (en percentatge)	129
GRÀFIC LXIII: Importància dels diferents rols dins l'entitat de segon nivell (en percentatge)	123	GRÀFIC LXXII: Accés a contractes públics i subvencions segons volum pressupostari (en milers d'euros, en percentatge)	130
GRÀFIC LXIV: Principals motivacions de les entitats de base per pertànyer a aquest tipus d'entitats (en percentatge) ...	123	GRÀFIC LXXIII: Accés a contractes públics i subvencions segons col·lectiu destinatari (en percentatge)	130
GRÀFIC LXV: Existència d'un reglament que defineix els criteris per a la incorporació d'entitats a l'organització de segon nivell (en percentatge)	124	GRÀFIC LXXIV: Organitzacions que tenen relació amb el món empresarial (en percentatge)	134
GRÀFIC LXVI: Criteris seguits per incorporar membres (en percentatge)	125	GRÀFIC LXXV: Organitzacions que tenen relació amb el món empresarial segons volum pressupostari (en percentatge) ..	134
GRÀFIC LXVII: Manteniment de la vinculació amb altres organitzacions de segon nivell (en percentatge)	125	GRÀFIC LXXVI: Organitzacions que tenen relació amb el món empresarial segons forma jurídica (en percentatge)	134
GRÀFIC LXVIII: Freqüència de relació amb altres organitzacions de segon nivell (en percentatge)	125	GRÀFIC LXXVII: Tipus de relacions que es mantenen amb el món empresarial (en percentatge)	135

L'Anuari del Tercer Sector Social de Catalunya és una iniciativa de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya i de l'Observatori del Tercer Sector que mostra la realitat del conjunt de les entitats no lucratives que treballen a favor dels col·lectius més vulnerables de la societat. Ambdues entitats es proposen la seva elaboració cada dos anys a fi d'analitzar l'evolució del tercer sector i proporcionar una eina útil a totes les persones i institucions compromeses amb la inclusió i la cohesió socials.

→ 7.500 entitats, 100.000 persones contractades, 245.000 voluntàries, 1,7 M de persones beneficiàries i 2,8 % del PIB.

www.anuaritercersectorsocial.cat

En conveni amb

Suport a l'edició

